

"JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE SA PO"
Broj 01-928
Podgorica 29.3.2024.

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE

NACIONALNI PARK
SKADARSKO JEZERO

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA UPRAVLJANJA NP SKADARSKO JEZERO ZA 2023. GODINU

Podgorica, februar 2024. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Zakonska regulativa	1
1.2. Organizacija poslovanja NP Skadarsko jezero	2
1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG	3
1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini	4
1.5. Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih	5
2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE.....	8
2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena	8
2.2. Stručna zaštita.....	12
3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA	13
3.1. Ocjena stanja	39
4. POSJETE NP SKADARSKO JEZERO.....	53
5. PROJEKTI	54
6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA	59
7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI	60
8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA.....	60
9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE.....	63
10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU.....	65

Podaci o zaposlenim licima upravljača zaštićenim područjem koja su obradila izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja.

Tabela 1: Obradivači Izvještaja o realizaciji godišnjeg programa upravljanja

IME I PREZIME	RADNO MJESTO ILI FUNKCIJA	ORGANIZACIONA JEDINICA UPRAVLJAČA ILI DRUGI SUBJEKT
Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam	JPNPCG
Marinela Đuretić	Pomoćnica direktora za finansijske i opšte poslove	JPNPCG
Stefan Ivanović	Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring	JPNPCG
Marijana Živaljević Roganović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	NP Skadarsko jezero
Miloš Brajović	Šef Službe za kontrolu i monitoring	Služba za kontrolu i monitoring
Hajdana Ilić Božović	Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Veselin Luburić	Rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Slavica Đurišić	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Mr Mojaš Đurović	Stručni saradnika za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ivana Džaković	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Stevan Marić	Stručni saradnik za ribarstvo	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Jelena Radunović	Stručna saradnica za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Slobodan Stijepovic	Stručni saradnik za šumarstvo	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ana Uskoković	Stručna saradnica za ornitofaunu	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Radmila Vujotić	Stručna saradnica za zaštitu prostora	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Srđan Lubarda	Šef Službe za promociju, marketing i turizam	Služba za promociju, marketing i turizam
Marijana Džaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Marina Kojović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i turizam
Marina Manojlović	Stručna saradnica za domaću radinost	Služba za promociju, marketing i turizam
Milica Novaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Vasilije Pavićević	Stručni saradnik za turizam	Služba za promociju, marketing i turizam
Nikola Veljić	Stručni saradnik za marketing i turizam	Služba za promociju, marketing i turizam

Aleksandra Vujović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i turizam
Snežana Vukotić	Stručna saradnica za etnografsku baštinu	Služba za promociju, marketing i turizam
Jasmin Medunjanin	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Marija Putica	Stručna saradnica za pravne poslove	Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove

1. UVOD

1.1. Zakonska regulativa

Zakon o životnoj sredini (Sl. list CG br. 52/16 i 73/19) uređuje principe zaštite životne sredine i održivog razvoja, subjekte i instrumente zaštite životne sredine, učešće javnosti o pitanjima životne sredine i druga pitanja od značaja za životnu sredinu. Zaštitom životne sredine obezbjeđuje se cjelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov održivog razvoja.

Temeljni pravni dokument kojim se uređuje zaštita i očuvanje prirode je Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG br. 54/16, 18/19). Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, definišu kategorije zaštićenih područja, odgovorne institucije, kao i osnovna upravljačka dokumenta za zaštićena područja.

Shodno članu 58 Zakona o zaštiti prirode, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore je dužno dostaviti Ministarstvu, odnosno nadležnom organu lokalne uprave, izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja do 1.marta tekuće godine za prethodnu godinu, dok je članom 59 pomenutog Zakona u stavu 5 navedeno da Izvještaj naročito sadrži podatke o:

- realizaciji mjera zaštite;
- realizaciji plana po indikatorima praćenja uspješnosti realizacije plana;
- posjetama zaštićenim područjima;
- finansijskim sredstvima utrošenim za zaštitu i ostvarenim prihodima od naknada za korišćenje zaštićenih područja i područja ekološke mreže.

Nacionalni parkovi kao zaštićena prirodna dobra uživaju posebnu zaštitu, pa je iz tog razloga Zakonom o nacionalnim parkovima (Sl. list CG br. 28/14, 39/16) regulisana njihova zaštita, unapređivanje i razvoj i ove djelatnosti definisane su kao djelatnosti od javnog interesa.

Ovaj Zakon u članu 13 definiše ključna planska akta koja uređuju poslovanje Preduzeća, a to su:

- Prostorni planovi posebne namjene u skladu sa Zakonom;
- Plan upravljanja (donosi Vlada na period od 5 godina);
- Godišnji program upravljanja (donosi Preduzeće u skladu sa Prostornim planom posebne namjene i petogodišnjim Planom upravljanja).

Navedeni zakoni (Zakon o životnoj sredini, Zakon o zaštiti prirode i Zakon o nacionalnim parkovima) definišu misiju Preduzeća „Održivo očuvanje životne sredine na zaštićenim područjima“ kao i primarne ciljeve njegovog poslovanja:

- Obezbjeđivanje uslova za zaštitu, unapređivanje i racionalno korišćenje dobara nacionalnih parkova;
- Stvaranje povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica;

- Očuvanje i unapređivanje posebnih prirodnih vrijednosti;
- Istraživanje i korišćenje parkova za potrebe razvoja nauke, obrazovanja, turizma, kulture i rekreacije;
- Sprječavanje radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine nacionalnih parkova i očuvanja životne sredine.

1.2. Organizacija poslovanja NP Skadarsko jezero

Direktor Parka, rukovodi radom organizacione jedinice kao i svim službama, koje obavljaju poslove za potrebe Nacionalnog parka. Nadzire i koordinira sve aktivnosti u Parku i odgovara za rad organizacione jedinice kojom rukovodi.

U okviru ove, kao i u okviru svih organizacionih jedinica Preduzeća, formirane su sljedeće službe:

- Odjeljenje za administrativno tehničke poslove. Odjeljenje obavlja administrativne poslove vezane za upravljanje Parkom, kao što su: vođenje evidencije, priprema dokumentacije, komunikacija s nadležnim organima i sl. Takođe, brine se o tehničkim aspektima Parka, kao što su održavanje vozila, opreme i sl.
- Služba za fizičku zaštitu. Glavni zadatak ove Službe je osigurati sigurnost i zaštitu imovine Nacionalnog parka Skadarsko jezero. To uključuje patroliranje terenima, nadzor na ulazima i izlazima, reagovanje na incidente, sprječavanje krivolova, kao i sve druge aktivnosti koje doprinose fizičkoj zaštiti Parka.
- Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture. Služba je odgovorna za održavanje higijene i čistoće unutar Parka, uključujući čišćenje staza, smeća itd. Takođe, brine se o održavanju mobilijara, kao i infrastrukture u Parku (puteva, staza, mostova i sl.).
- Odjeljenje za naplatu. Odjeljenje se bavi poslovima vezanim za naplatu ulaznica ili drugih taksi koje se primjenjuju u Parku.

Svaka od ovih službi ima svoj specifičan zadatak i doprinosi efikasnom upravljanju i očuvanju Nacionalnog parka Skadarsko jezero, omogućavajući posjetiocima ugodno iskustvo u prirodnom okruženju.

Grafikon 1: Organizacija poslovanja NP Skadarsko jezero

1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG

JPNPCG osnovano je na osnovu Odluke o osnivanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove („Službeni list Crne Gore,“ broj 39/92), a nastavilo sa radom u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima („Službeni list Crne Gore,“ broj 28/14, 39/16) i Odlukom o organizovanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore („Službeni list Crne Gore,“ broj 20/11 od 15.04.2011. godine). Osnivač preduzeća je Skupština Crne Gore.

Statut preduzeća je donesen od strane Upravnog odbora dana 09.05.2011. godine, a stupio na snagu nakon davanja saglasnosti na isti nadležnog Ministarstva održivog razvoja i turizma. Posljednje izmjene i dopune Statuta Preduzeća donesene su 29.04.2021. godine.

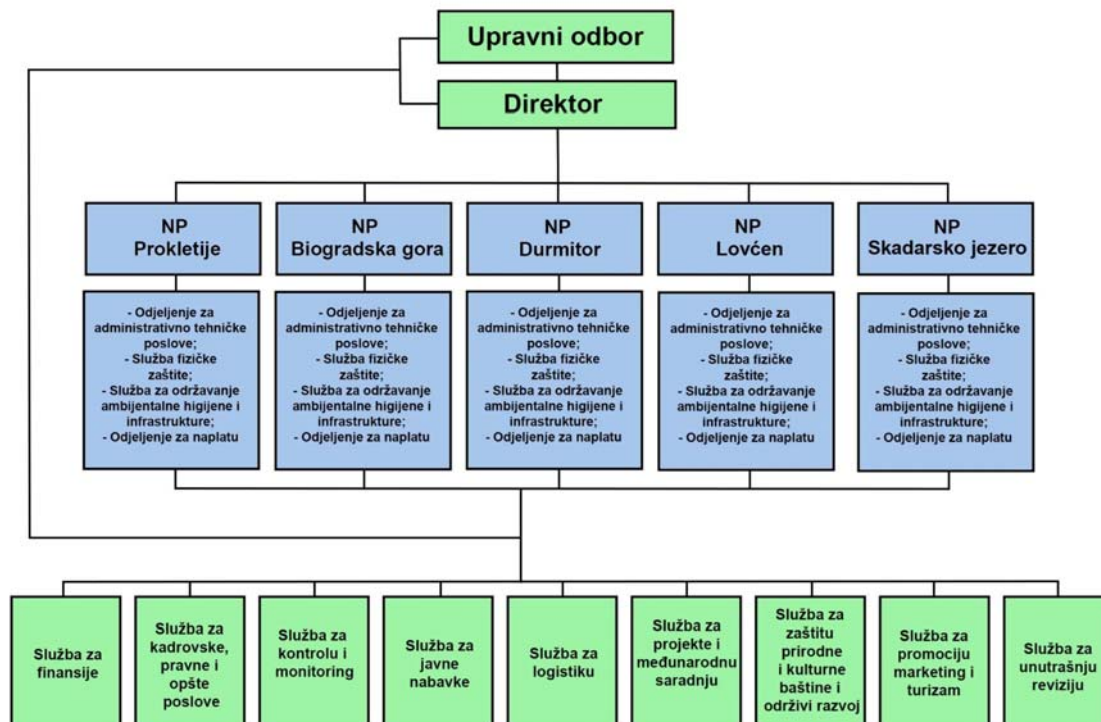
U skladu sa navedenim određene su unutrašnje organizacione jedinice Preduzeća: Nacionalni park Biogradska gora; Nacionalni park Durmitor; Nacionalni park Lovćen; Nacionalni park Skadarsko jezero i Nacionalni park Prokletije.

U okviru organizacionih jedinica, formirane su sljedeće službe: Odjeljenje za administrativno tehničke poslove; Služba za fizičku zaštitu; Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, Odjeljenje za naplatu.

Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija na nivou Preduzeća formirane su Službe zajedničkih poslova sa sjedištem u Podgorici: Služba direktora; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj; Služba za promociju, marketing i turizam; Služba za

projekte i međunarodnu saradnju; Služba za finansije; Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove; Služba za kontrolu i monitoring; Služba za logistiku; Služba za javne nabavke.

Pored nacionalnih parkova, JPNPCG upravlja parkom prirode Ulcinjaska solana i spomenikom prirode Botanički vrt Dulovine.

Grafikon 2: Organizacija poslovanja JPNPCG

1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini

U periodu od 01.01.2023.godine do 31.12.2023.godine u Nacionalnom parku Skadarsko jezero je radno angažovano, odnosno novozaposleno 9 lica na osnovu ugovora na neodređeno vrijeme i 16 lica na osnovu ugovora na određeno vrijeme.

Grafikon 3 : Broj novozaposlenih u izvještavanoj godini

1.5. Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih

Tabela 2: Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih u NP Skadarsko jezero i JPNPCG

Naziv seminara, radionice, obuke	Organizator	Učesnici iz Parka/JPNPCG	Naziv radnog mjesta
Prekogranična radionica u okviru projekta „Sliv Skadarskog jezera - prekogranični rezervat biosfere“	NVO EDEN NVO ENVPRO	Maša Vučinić Hajdana Ilić Božović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
EU4GREEN BIODIVERSITY WEBINAR: THE BIG PICTURE OF EU NATURE CONSERVATION	Environment Agency Austria	Ivana Milović Mojaš Đurović Nela Vešović Dubak Aleksandar Mijović Hajdana Ilić Božović Slavica Đurišić	Stručna saradnica za fauna beskičmenjaka Stručni saradnik za zaštitu životne sredine Rukovoditeljka Odjeljenja za zaštitu prirodne baštine Savjetnik direktora za unapređenje i razvoj Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za floru i vegetaciju

		Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam
Međunarodna konferencija o zaštiti Skadarskog jezera	NVO CZIP	Vladimir Martinović Maša Vučinić Miloš Brajović Belma Šestović Vuk Saičić	Direktor JPNPCG Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šef Službe za kontrolu i monitoring Stručna saradnica za zaštitu faune Šef Službe zaštite
Obuka za GIS	JPNPCG	Stručna služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	
Javne nabavke u sklopu EU projekata	Privredna komora Crne Gore	Stoja Popadić Velibor Bošković Jasmin Medunjanin	Šefica Službe za projekte i međunarodnu saradnju Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Networking for capitalization (kapitalizacija projekata / Program Interreg Euro-MED)	Ministarstvo evropskih poslova	Velibor Bošković Jasmin Medunjanin	Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Interreg Europe / Prezentacija programa i osnovnih pravila	Ministarstvo evropskih poslova	Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte
Upravljanje komunalnim otpadom: Odvojeno sakupljanje, prevencija otpada i upravljanje preostalim otpadom: razmjena znanja	Ambasada Republike Češke, Zero Waste Montenegro	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Nacionalni plan prilagođavanja klimatskim promjenama	UNDP	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Podrška ekonomskoj diversifikaciji ruralnih područja u jugoistočnoj Evropi SEDRAII	GIZ USAID	Snežana Vukotić Marina Manojlović	Stručna saradnica za etnografsku baštinu Stručna saradnica za domaću radinost
Kako organizovati događaj	PKCG	Milica Novaković Marijana Džaković	Stručna saradnica za medije Stručna saradnica za medije

Webinar: „Experience design and nature conservation via Visitor Monitoring and Management in protected areas - VIMOMA”	Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University, in cooperation with a large number of renowned institutions	Vuković Željka	Stručna saradnica za turizam
Seminar „Novine u Zakonu o javnim nabavkama”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Seminar „Novine u Pravilniku o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Obuka „Javne nabavke”	Uprava za ljudske resurse	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke
Seminar „Zakon o javnim nabavkama - dileme u primjeni”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke
Trening upotrebe SMART softvera za administratore	Global Conservation	Vladimir Martinović Maša Vučinić Stefan Ivanović Miloš Brajović Vuk Saičić Belma Šestović Predrag Gluščević	Direktor JPNPCG Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring Šef Službe za kontrolu i monitoring Šef Službe fizičke zaštite NP Skadarsko jezero Stručna saradnica za faunu sisara Supervizor
Prvi međunarodni samit zaštićenih područja Evrope i Evroazije	Agencija za zaštićena područja Gruzije, Global Conservation	Maša Vučinić Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Stručna saradnica za faunu sisara

Terenska obuka : „Fieldwork concerning building restoration and bat ecology”	Univezitet Sussex	Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara
Meeting for the IUCN Member community in Europe, North and Central Asia	IUCN, FPWC, Grad Jerevan	Maša Vučinić Hajdana Ilić Božović Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za faunu sisara

2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE

2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena

Fizička zaštita

Obzirom na karakter Nacionalnog parka Skadarsko jezero, njegova fizička zaštita je od posebnog značaja kako bi se omogućilo očuvanje njegovih ekosistema. Služba fizičke zaštite glavne aktivnosti usmjerava na sprječavanje protivpravnog korišćenja prirodnih dobara Nacionalnog parka (nezakoniti ribolov, nedozvoljena gradnja, nezakoniti lov, nelegalan prevoz posjetilaca plovilima i dr.). Posao Službe fizičke zaštite u protekloj godini sprovodili su 18 nadzornika i šef Službe fizičke zaštite, koji kroz smjenski rad 24h obavljaju svoje aktivnosti.

U svom radu na teritoriji Parka i dobroj kontroli prostora ova Služba ima pomoć Službe za kontrolu i monitoring, kao i saradnju sa drugim relevantnim institucijama (graničnom policijom, inspekcijским službama, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Agencijom za zaštitu životne sredine i NVO sektorom). Saradnja sa pomenutim akterima doprinijela je dobrim rezultatima na kontroli prostora Parka, naročito u segmentu sprječavanja nelegalnog ribolova.

Služba za kontrolu i monitoring vrši nadzor 24 časa putem termalnih kamera, kao i kamera zamki. Takođe u Službi se nalazi i kontakt telefon za sve potrebne informacije vezano za Parkove. Vršiti se i kontrola kretanja i potrošnje goriva na nivou svih Parkova putem GPS-sistema.

U periodu od 11.01.2023. – 30.11.2023. god. Monitoring Centar JPNPCG je imao 454 intervencija od kojih se najveći dio odnosi na nelegalne aktivnosti i nepravilnosti i to:

Tabela 3: Prikaz broja nezakonitih radnji po nezakonitom djelu

Protivpravna radnja	Broj prijava
Nelegalan izlov ribe putem električnog pretvarača	27
Nelegalan izlov ribe putem lampe	34

Nelegalan izlov ribe putem nagona	3
Nelegalan izlov ribe putem mreža	17
Nelegalan izlov ribe putem osti	2
Nelegalan izlov ribe putem štapa – pecanje	1
Nelegalan izlov ribe iz gaza	5
Nelegalan izlov ribe (nedefinisano)	1
Požari	20
Nepravilnosti naplate ulaznica u NPSJ	290
Procesuirano	48 lica

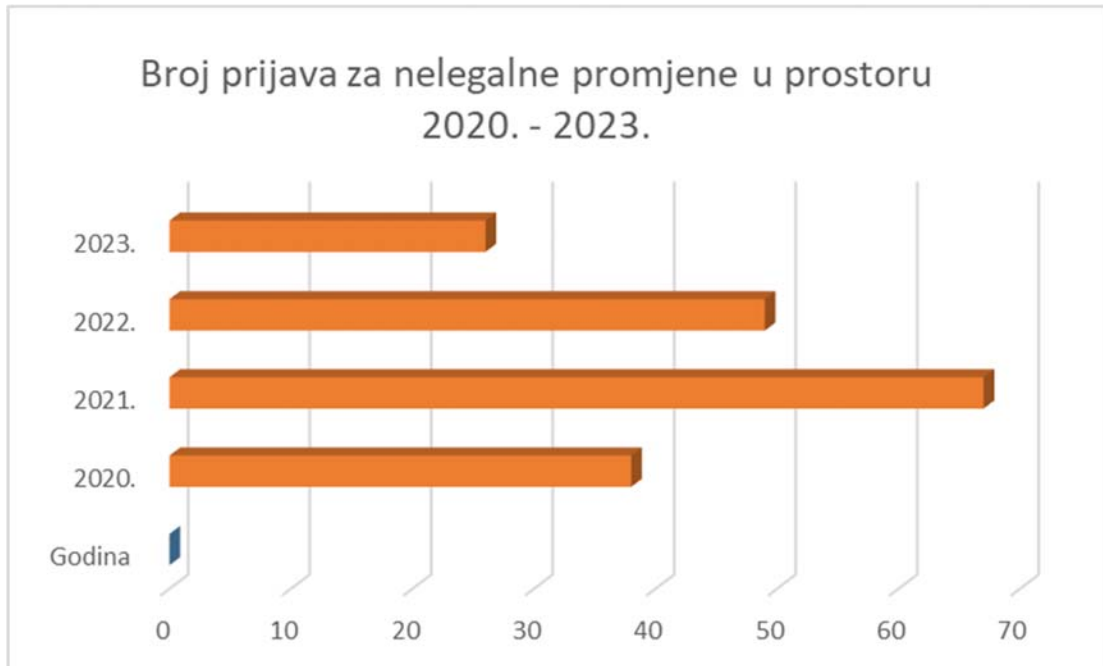
Pružene su informacije turistima i sportskim ribolovcima sa br. tel. Monitoring centra 067 000 825.

Na osnovu podataka dobijenih sa kamera koje pokrivaju 70% Parka, procenat nelegalnih aktivnosti smanjen za 36% u odnosu na prethodni period, a procenat krivolova putem pretvarača je smanjen za 85%.

Napomena: Intervencija podrazumijeva jednu službenu radnju – poziv u okviru kojeg može biti nekoliko nelegalnih aktivnosti istovremeno. Takođe, terenske kontrole, požari, bespravna gradnja, sječa šume i ostalo.

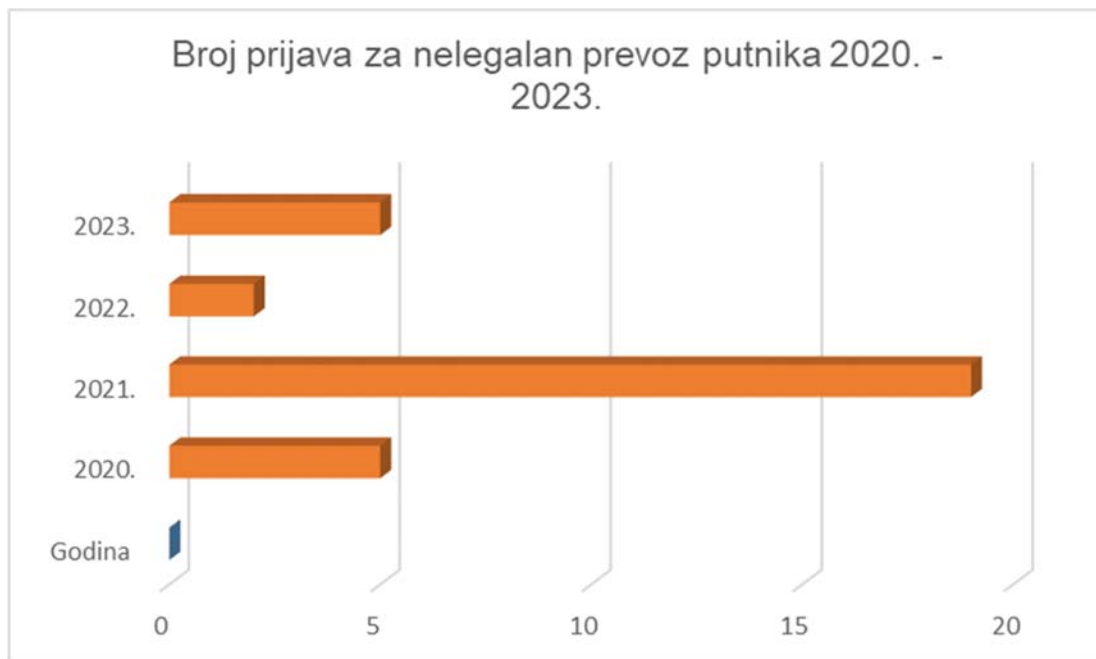
Tokom 2023.godine Služba fizičke zaštite podnijela je veći broj prijava nadležnim institucijama. Prijave su se odnosile na promjene u prostoru (nelegalnu gradnju objekata, devastaciju prostora, nelegalnu sječa šume, nelegalno postavljanje štandova, nelegalno odlaganje otpada); nelegalan prevoz posjetilaca plovilima i nelegalan izlov ribe.

Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; Ministarstvu turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera; UIP; Komunalnoj policiji i Komunalnoj inspekciji podnijeto je 26 prijava povodom gore navedenih promjena u prostoru.

Grafikon 4: Nelegalne promjene u prostoru

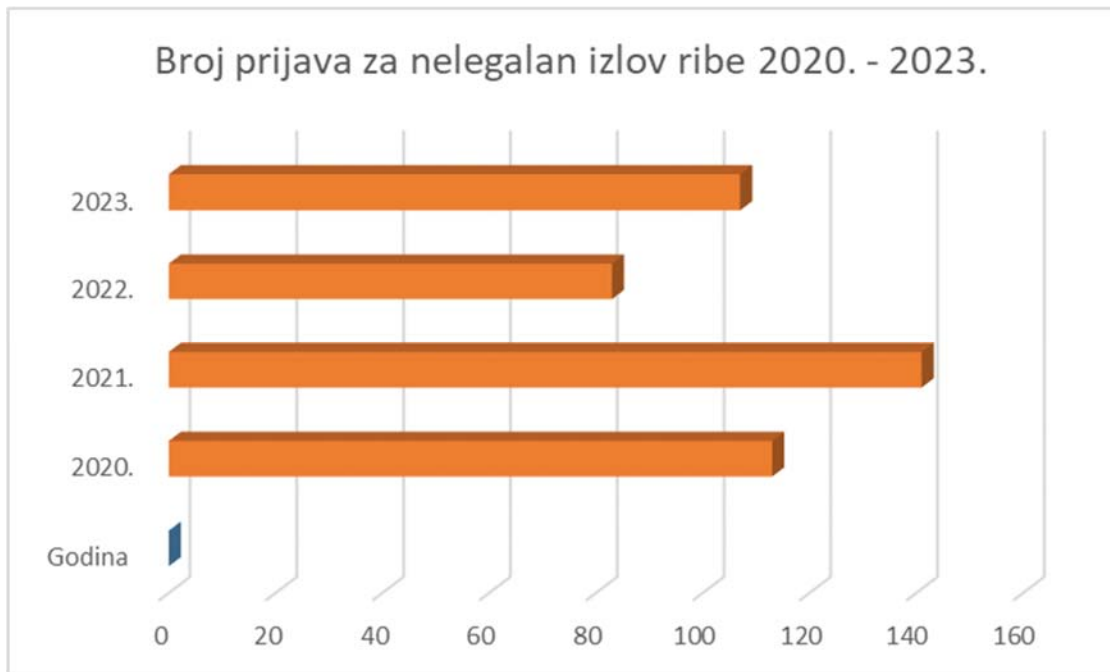
Upravi za inspekcijske poslove podnijeto je 5 prijava za nelegalan prevoz posjetilaca plovilima.

Grafikon 5: Nelegalan prevoz posjetilaca plovilima

Usljed nelegalnog izlova ribe, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, podnijeto je 15 prijava protiv 17 lica dok je ODT-u podnijeto 12 prijava protiv 13 lica.

Pravna služba JPNPCG je od strane Službe fizičke zaštite obaviještena o 78 aktivnosti nelegalnog krivolova protiv NN lica i 2 aktivnosti protiv dva lica.

Grafikon 6: Nelegalan izlov ribe

Tokom nelegalnog izlova ribe Služba fizičke zaštite oduzela je i brojna materijalna tehnička sredstva. Oduzeto je 292 mreže, 264 pari, 17 blinkera, 16 VBM, 19 plovila, 11 lampi, 16 pretvarača, 18 osti, 14 sonde, 2 mamilice za ptice. Zaplijenjeno je oko 50kg nelegalno izlovljene ribe.

Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture

Ova Služba je takođe od velikog značaja za bolje očuvanje, ali i dobar ugled Parka. Zaposleni u Službi brinu o higijeni i uređenju na čitavom prostoru Parka i održavaju veliki dio infrastrukture u njemu. Tokom 2023.godine šef Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture sa 5 aktivno zaposlenih, vršili su sljedeće aktivnosti:

- svakodnevno održavanje higijene oko upravne zgrade NP na Vranjini kao i parkinga, a tokom sezone i dvije plaže i pristaništa;
- čišćenje moračkog i virskog kanala dva puta nedjeljno;
- čišćenje ribolovne staze Lesendro tri puta nedjeljno i ribolovne staze Morača dva puta nedjeljno;
- čišćenje i košenje tvrđave Lesendro i tvrđave Žabljak Crnojevića;
- čišćenje, košenje i markiranje pješačkih staza Obodska pećina, Ćukovići - R.Crnojevića , Komarno – Poseljani, Zekova Glava, Zabes – Godinje;
- kompletno uređivanje stare kaldrme na Virpazaru (do željezničke stanice);
- održavanje i markiranje vidikovaca: Vranjina i Zekova Glava, i punktova: Stanaj i Vitoja;

- čišćenje platformi za gniježđenje pelikana;
- učešće u akcijama čišćenja organizovanim od strane NVO sektora;
- popravka mobilijara na prostoru Parka (informativne table, klupe, kante za otpad, pristani, drveni most ispod magistrale i pruge na ulazu u Virpazar);
- košenje i ravnanje za parking od 100 mjesta u Virpazaru.

Tokom ovih aktivnosti prikupljeno je 4.200 vreća otpada i 18 prikolica krupnog otpada, a Služba je potrošila 417 litra goriva. Kada je u pitanju otpad, može se reći da nema naročite saradnje sa komunalnim preduzećima opština kojima prostor Parka pripada. Komunalna preduzeća samo prazne kontejnere pa čak i ne sakupljaju otpad iako se nalazi na prostoru Parka, već to rade zaposleni Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture iako ovo nije u njihovoj nadležnosti. U protekloj godini je postojao i problem sa komunalnim preduzećem iz Opštine Cetinje jer nijesu redovno praznili kontejnere u Rijeci Crnojevića (Lipovik i Žabljak Crnojevića). Osim svojih redovnih aktivnosti, zaposleni ove Službe su svakodnevno bili angažovani da pomažu Službi fizičke zaštite (oko navoza glisera, zaplijenjenih sredstava i sl.).

2.2. Stručna zaštita

U JPNPCG Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u okviru službi zajedničkih poslova, realizaciju poslova koje se tiču stručne zaštite, obavlja Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, koja u svom djelokrugu rada između ostalog, prati stanje ekosistema, biodiverziteta i kulturno - istorijskog nasljeđa Nacionalnog parka Skadarsko jezero, te predlaže mjere za njihovu zaštitu, unapređivanje, valorizaciju i sl.

Službom rukovodi šef i u okviru nje postoje dva odjeljenja: Odjeljenje za zaštitu prirodne baštine i Odjeljenje za zaštitu prostora i održivi razvoj.

U Službi za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj JPNPCG angažovano je ukupno osamnaest (18) zaposlenih i to na poslovima: jedan (1) šef Službe, jedan (1) rukovodilac za zaštitu prirodne baštine, dva (2) stručna saradnika za floru i vegetaciju, dva (2) stručna saradnika za oblast šumarstva, jedan (1) stručni saradnik za faunu beskičmenjaka, jedan (1) stručni saradnik za ihtiologiju, jedan (1) stručni saradnik za ornitologiju, dva (2) stručna saradnika za faunu sisara, jedan (1) rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj, četiri (4) stručna saradnika za zaštitu životne sredine, jedan (1) stručni saradnik za održivi razvoj i jedan (1) stručni saradnik za zaštitu prostora.

U Službi u odnosu na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta nedostaje jedan (1) stručni saradnik za herpetofaunu.

Radni angažman koji se odnosi na realizaciju programom definisanih aktivnosti iziskuje terenski rad i opremu koja je potrebna. U prethodnom periodu za stručne saradnike izvršena je nabavka terenske obuće, kao i oprema neophodna za neke aktivnosti koje su u vezi sa užim stručnim specijalnostima (lupa, meredov mreže, oprema za hvatanje i istraživanje slijepih miševa, detektor truleži, dvogledi, entomološka mreža i dr.). U narednom periodu neophodno je Službu opremiti materijalno tehničkim sredstvima kao što su: terenski automobil, terenska odjeća, kišne kabanice, pješački štapovi, teleskopi, fotoaparati, play back oprema za monitoring ptica i sl.

Preduzete mjere stručne zaštite Parka u toku 2023.godine date su u poglavlju 3. Realizacija programa upravljanja.

3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta

Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa

Na području Parka vršio se monitoring voda od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju. Prikupljaju se podaci o ocjeni ekološkog statusa/potencijala voda na osnovu opštih fizičko hemijskih i bioloških osobina sa mjernih mjesta Kamenik, Podhum, Moračnik i Centar. Zvaničan izvještaj institucije za 2023. godinu biće dostupan krajem aprila 2024.godine.

Na području Parka u 2022. godini vršio se monitoring voda od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju. Dobijeni su podaci o ocjeni ekološkog statusa/potencijala voda na osnovu opštih fizičko hemijskih i bioloških osobina. Prikupljeni su podaci sa mjernih mjesta Kamenik, Podhum, Moračnik, Centar.

Što se tiče prirodnih jezera odnosno njihovih ispitivanih 6 lokacija, stanje voda imalo je dobar status na 5 lokaciji (83,3%) (na Skadarskom jezeru: Kamenik, Moračnik i Centar jezera) i umjeren status na 1 lokaciji (16,7% na Skadarskom jezeru - Podhum).

Na mjestu Kamenik, voda je pokazala dobar status kvaliteta (75,0% određenih parametara je imalo odličan kvalitet, tj. vrlo dobar status, dok je 25,0% određenih parametara bilo dobrog statusa) na mjestu Moračnik, voda je pokazala dobar status kvaliteta (83,3% određivanih parametara imalo vrlo dobar status, a 16,7% dobar status), na mjestu Podhumski kanal, voda je pokazala umjeren status kvaliteta (75,0% određenih parametara imao je vrlo dobar status, 16,7% dobar status i 8,3% umjeren status-parametar TOC), na mjestu Centar jezera, voda je pokazala dobar status kvaliteta (91,7% određivanih parametara imalo je vrlo dobar status, a 8,3% vrlo dobar status).

Sprječavanje nastanka otpada

U cilju zaštite prostora od formiranja nelegalnih odlagališta otpada na području Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno obavlja aktivnosti u cilju sanacije predjela gdje se formiraju nelegalna odlagališta, pri čemu se prikupljaju podaci u zoni Parka, lokaciji, veličini deponije, vrsti otpadnog materijala i da li je pristupačno mjesto za odvoz otpada. Služba ambijentalne higijene redovno vrše aktivnosti u cilju održavanja prostora Parka čistim, ali je dodatna pomoć svih zainteresovanih subjekata i ekološki odgovornih građana uvijek dobrodošla. Na području Parka evidentirana su nelegalna odlagališta i to na sledećim lokacijama (Tabela 4).

Tabela 4: Prikaz lokacija nelegalnih odlagališta u Parku

Zona NP	Lokacija	Veličina nelegalnih odlagališta (m ²)	Vrsta otpadnog materijala	Pristupno mjesto za odvoz otpada
Šestani	Šestani	500 m ²	Komunalni, biljni otpad	Donji Šestani
Murići	Murićka plaža	300 m ²	Plastika	Murići
Ostros	Uvala Limanj-Blace	100 m ²	Komunalni otpad	Bobovište
Ostros	Sjerče	150 m ²	Komunalni otpad	Bobovište
Ostros	Bobovište	100 m ²	Komunalni otpad	Bobovište
Ostros	Liman Arnes	200 m ²	Komunalni otpad	Šitar
Ckla	Ckla	200 m ²	Komunalni otpad	Hutići
Virpazar	Virpazar (Ispod mosta)	100 m ²	Komunalni otpad	Virpazar
Raduš	Raduš	100 m ²	Komunalni otpad	Raduš
Krnjice	Donje Krnjice	150 m ²	Komunalni otpad	Donje Krnjice
Bijelo Polje	Koluški put	100 m ²	Komunalni, kabasti, biljni otpad	Koluški put
Balabani	Korovića murva	100 m ²	Komunalni, kabasti otpad	Korovića murva

Takođe, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore organizovalo je veliku akciju uklanjanja otpada sa prostora svih pet nacionalnih parkova Crne Gore povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma Međunarodnog dana biodiverziteta (22.maja) i Evropskog dana parkova (24.maja), a u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja prirode zaštićenih područja. Otpad je prikupljen sa sledećih lokacija: Vranjina, Virpazar i Rijeka Crnojevića.

Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste

Nastavljen je rad na inventarizaciji vaskularne flore NP Skadarsko jezero. Elektronska baza je dopunjena terenskim podacima vaskularne flore sa lokaliteta Rijeka Crnojevića, Lipovik, Šindon i Prevlaka.

Za svaki takson je utvrđen status zaštite po osnovu nacionalnih lista (endemi i zaštićene vrste - Sl. list RCG 76/06) i/ili međunarodnih lista (Bernska konvencija, EU Habitat direktiva – NATURA 2000, IUCN Crvene liste, IPA, CITES). Nazivi taksona su usklađeni sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Euro+Med Plantbase, Med-Checklist, Catalogue of Life).

Obzirom da je rad na terenu bio u aprilu, inventarisana su samo 22 biljna taksona, od kojih 15 ima nacionalni i/ili međunarodni značaj i zaštitu.

Značaj 15 popisanih biljnih vrsta izražava se kroz slijede nivoa zaštite:

- *Cymbalaria microcalyx* subsp. *ebellii* - Endem CG, Al, ?Hr, Zakonom zaštićena vrsta (Sl. list RCG 76/06);
- *Gladiolus palustris* – Zakonom zaštićena vrsta, na listi HD (An. II i IV), IPA vrsta, na ICUN Crvenoj listi ima kriterijum DD;
- *Ruscus aculeatus* - na listi HD (An.V), na ICUN Crvenoj listi imaj LC kriterijum;
- *Fritilaria messanensis* subsp. *gracilis* – Endem Al, BH, Hr, ?Mk, CG, Sr, na ICUN Crvenoj listi ima LC kategoriju ugroženosti za područje Mediterana;
- *Edraianthus tenuifolius* - Endem Al, CG, BH, Hr;
- Vrste porodice *Orhideaceae* (*Anacamptis morio*, *Ophrys sphegodes* subsp. *araneola*, *Serapis vomeraceae*) su zaštićene nacionalnim zakonodavstvom i CITES konvencijom (Ann. II, Ann. B), na ICUN Crvenoj listi imaju NT i LC kriterijum;
- Vrste roda *Euphorbia* (*E. amygdaloides*, *E. seguieriana*) su zaštićene CITES konvencijom (Ann. II);
- Ostalih 5 taksona (*Asplenium ceterach*, *Hedera helix*, *Carpinus orientalis*, *Fraxinus ornus*, *Ranunculus trichophyllus*) su široko rasprostranjene vrste u NP Skadarsko jezero i u Crnoj Gori. Nalaze se na ICUN Crvenoj listi sa LC kriterijumom (*Least Concern* - najmanja briga) za područje Evrope.

Zabilježeno je prisustvo 2 invazivne vrste *Ailanthus altissima* (Rijeka Crnojevića i Lipovik) i *Gleditsia triacanthos* (Rijeka Crnojevića), koje su, uslijed brojnosti podmlatka i brzine širenja, prijetnja po autohtone vrste i staništa.

U cilju kvalitetnijeg korišćenja i prezentovanja prikupljenih literaturnih i terenskih podataka u Excel bazi, izvršena je obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u. Međutim, zbog brojnosti parametara za pretraživanje i obimnosti podataka, postojeća Excel baza nije upotrebljiva za rad u QGIS-u. Potrebno je, na osnovu postojeće baze uraditi bazu prilagođenu GIS-u. Do tada mapiranje distribucije endemskih i rijetkih biljnih taksona NP Skadarsko jezero vršice se primjenom Google Earth programa.

Na osnovu raspoloživih literaturnih i terenskih podataka, urađene su mape distribucije za 17 endemskih i rijetkih vrsta na području NP Skadarsko jezero (*Cymbalaria microcalyx* subsp. *ebellii*, *Campanula austroadiatica*, *Edraianthus tenuifolius*, *Edraianthus dalmaticus*, *Moltkia petraea*, *Fritilaria messanensis* subsp. *gracilis*, *Ramonda serbica*, *Tanacetum cinerarifolium*, *Bupleurum glumaceum*, *Bupleurum karglii*, *Chaerophyllum coloratum*, *Erysimum linerarifolium*, *Allium guttatum* subsp. *dalmaticum*, *Scilla lacusicii*, *Dianthus ciliatus* subsp. *dalmaticus*, *Marsilea quadrifolia*, *Caldesia parnasifolia*), kao i mape distribucije za invazivne vrste *Amorpha fruticosa*, *Egeria densa* i *Elodea canadensis*.

Obavljen monitoring i analiza stanja biljnih vrsta koje se nalaze na listama HD (Anex II i IV) i BC (Anex I)

Marsilea quadrifolia je vodena paprat, rijetka i ugrožena na području cijele Evrope. Međunarodno je zaštićena Konvencijom o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija) i EU Direktivom o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (EU Habitat direktiva An IIb i An IVb). U Crnoj Gori je zaštićena nacionalnim zakonodavstvom (Sl. list RCG 76/06). Nalazi se na preliminarnoj listi crvene flore Crne Gore, kao regionalno iščezla (XE), ili kao kritično ugrožena (CR?), na osnovu literaturnih navoda iz 1942. i 1949. godine, za područje Plavnice i Gostiljske rijeke. Naša istraživanja 2017. godine potvrdila su njeno prisustvo na Žabljačkim livadama, uz obale Male Morače (Moračice). Uspostavljen je monitoring na godišnjem nivou.

Analiza monitoringa od 2017. do 2022. godine je pokazala da je populacija *Marsilea quadrifolia* brojna i stabilna u koritu rijeke Moračice.

Istraživanja, tokom tri terenska izlaska u junu i julu 2023. godine pokazuju pad brojnosti i pokrovnosti obje subpopulacije, duž transekta u koritu rijeke Moračice. Bez obzira na evidentirani pad, populacija je i dalje brojna, ali sa rizikom daljeg gubitka staništa uslijed zarastanja.

Zabrinjavajući pritisak na stanište pokazuje bujanje travne vegetacije i zarastanje obala i korita, dominantno sa invazivnom vrstom *Paspalum distichum*.

U koritu Moračice, unutar populacije *Marsilea quadrifolia*, zabilježeno je prisustvo nove invazivne vrste *Elodea canadensis*, za koju nijesmo u saznanju da li može preživjeti sušni period i obnoviti životni ciklus sa obnavljanjem vodotoka u tom dijelu rijeke.

Caldesia parnassifolia je močvarna biljna vrsta koja nestaje sa prostora Evrope zbog zagađenja i ubrzanog procesa zarašćivanja njenih prirodnih staništa. Kao kritično ugrožena (CR) u više zemalja Evrope, našla se na svim značajnim listama (EU IUCN Red List, Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa i EU Habitat direktiva (Anex II, IVb), koje joj daju status međunarodne zaštite. Nalazi se na preliminarnoj listi crvene flore Crne Gore, kao CR – kritično ugrožena biljna vrsta. Neophodno je da se uvrsti u revidiranu listu zaštićenih vrsta Crne Gore.

Istraživanja, tokom dva terenska izlaska, u avgustu i novembru 2023. godine, pokazuju pad brojnosti i pokrovnosti populacije uz obalu Koračice, u odnosu na 2020. godinu kada je evidentirana na ovom lokalitetu. Zabilježena je u manjim grupacijama na drugim staništima Crnog žara, uz ostrvo Grabovica.

U odnosu na 2020. godinu evidentni su promijenjeni uslovi staništa, koji se ogledaju u višem nivou vode u vrijeme monitoringa (naročito 2023. godine), uz istovremeno bujanje subverznih vrsta. Promjenama u vodostaju, za sada, objašnjavamo pad u brojnosti i pokrovnosti jedinki.

Izvršen monitoring u ugroženim Natura staništima i uspostavljen sistem upravljanja

Quercus robur subsp. *scutariensis* je skadarska podvrsta hrasta lužnjaka, koji kao endem uskog rasprostranjenja ima nacionalnu zaštitu. Na području NP Skadarsko jezero, stanište mu je u slivu Gostiljske rijeke. U zajednici sa ostalim stanišnim vrstama pripada Natura habitatu 92A0 - Galerija bijele vrbe i bijele topole. Zbog ugroženosti staništa, koje je odavno degradirano stvaranjem poljoprivrednih parcela, a time i vrste, istraživanja su počela 2013. godine u okviru

projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“. Nastavljena su 2017. godine, uz istovremenu obuku volontera. Urađen je protokol monitoringa i sproveden terenski rad, na osnovu kojeg je sagledano stanje vrste, odnosno zajednice koju gradi sa lučkim jasenom i grčkom lustrikom. Postojanje plodonosnih jedinki i brojnost podmlatka govore o vitalnosti vrste (populacije), sposobne da zauzme područje koje joj ekološki pripada, ukoliko bi se eliminisali faktori ugrožavanja.

Na osnovu rezultata istraživanja 2017. godine, izdvojena su 23 stabla označena kao reprezentativna stabla ili „stabla budućnosti“ i pilot površina na kojoj je uočen spontani proces revitalizacije zajednice. Monitoringom 2023. godine trebalo se, potvrditi prisustvo i stanje reprezentativnih stabala, kao i stanje šumske zajednice određene za monitoring, kroz evidenciju pritisaka na jedinke i stanište.

Zabilježeno je prisustvo 13 reprezentativnih primjeraka, od kojih se 12 poklapa sa nalazima iz 2017. godine. Ova debla pokazuju povećanje obima, odnosno uspješan rast i svako plodonosi. Klijavost je prisutna samo uz granična debla, nezagušena drugim rastinjem. Pronalaženjem panjeva, sječa je konstatovana za 4 reprezentativna stabla i za brojna debla manjih dimenzija uz puteve i unutar šumskih kompleksa.

Stanje na pilot parceli, pokazuje prisutnost sječe, te se na pojedinim djelovima, umjesto šume sa jasnom spratovnošću, javlja gusta šikara.

Zabrinjava brojnost panjeva hrasta i jasena, kako uz seoske puteve tako i unutar šumskih sklopova, kao i prisutnost invazivnih vrsta uz puteve i na brojnim zapuštenim parcelama. Zabilježene su sledeće invazivne vrste: *Erigeron annuus*, *Erigeron canadensis*, *Cynodon dactylon*, *Xanthium strumarium* ssp. *italicum*, *Morus* sp., *Amorpha fruticosa*. Sem *Amorpha fruticosa* (rijetki, pojedinačni primjerci), ostale invazivne vrste zauzimaju veće površine sa tendencijom širenja.

Zbog fragmentiranosti i stalnih pritisaka na stanište skadarskog hrasta, natura habitat kojem pripada 92A0 - Galerija bijele vrbe i bijele topole, ne pokazuje reprezentativnost na ovom području.

Neophodno je nastaviti monitoring, pojačati kontrolu i razmotriti mogućnost prevođenja u državno vlasništvo površine/a odabrane/ih za spontanu revitalizaciju.

Utvrđeno stanje i uticaji invazivnih vrsta i definisane mjere za njihovu kontrolu i suzbijanje

Nastavljeno je istraživanje distribucije invazivnih vrsta na području NP Skadarsko jezero. Tokom sedam terenskih izlazaka u 2023. godini, evidentirano je prisustvo većeg broja (10) invazivnih vrsta, na različitim staništima na širem području Parka:

Zabrinjavajući pritisak na stanište pokazuje bujanje travne vegetacije i zarastanje obala i korita rijeke Moračice, dominantno sa invazivnom vrstom *Paspalum distichum*.

U koritu rijeke Moračice, unutar populacije *Marsilea quadrifolia*, zabilježeno je prisustvo nove invazivne vrste *Elodea canadensis*, za koju nijesmo u saznanju da li može preživjeti sušni period i obnoviti životni ciklus sa obnavljanjem vodotoka u tom dijelu Moračice. Sem u koritu Moračice, *Elodea canadensis* se evidentira i u vodi Skadarskog jezera na dvije lokacije: uz obalu ostrva Moračnik i uz obalu Pelinovo. Na obje lokacije su pristani za čamce, čime se objašnjava njihovo unošenje u jezero.

Egeria densa, godinama unazad zauzima korito Šegrtnice, od mosta u Ponarima do izlaska iz Žabljaka Crnojevića. Rijeka je prometna, što povećava rizik kidanja jedinki i njenog širenja i unošenja u vode Skadarskog jezera. Prvi put se bilježi njeno ukorijenjavanje u vodi Skadarskog jezera, uz obalu Vučja gora (nedaleko od restorana Pelinovo), gdje zauzima veću površinu (750mx10m) i guste pokrovnosti (80-100%). Urađena su tri izlaska na teren radi utvrđivanje stanja *Egeria densa* u vodotoku Plavnice. Izostanak nalaza *Egeria densa* u Plavnici, može se objasniti saznanjem da je uklanjaju radnici restorana Plavnica, jer joj je stanište gdje je pristan za njihov brod i čamce. Uklanjanje invazivne vrste, bez utvrđene metode i bez kontrole, može imati za posljedicu njeno rasijavanje na druga staništa duž vodotoka i unošenje u jezero. Nije evidentirano prisustvo *Egeria densa* i *Elodea canadensis* u vodotoku Rijeke Crnojevića i u jezeru na lokalitetu Bolje sestre.

Amorpha fruticosa se sporadično javlja u obalnom i plavnom području. Ranijim istraživanjima je utvrđeno njeno prisustvo u plavnoj zoni sjeverne obale (od Plavnice do Gostiljske rijeke), koje zahtijeva urgenciju u reagovanju.

Ailanthus altissima je evidentirana u ruralnom dijelu Rijeke Crnojevića, unutar šumske sastojine na lokalitetu Lipovik i duž puta Drušići – Prevlaka. Inače se javlja u svim ruralnim naseljima, duž saobraćajnica i lokalnih puteva i na narušenim prirodnim staništima (Lipovik).

Gleditsia triacanthos se jako brzo širi i zauzima Žabljačke livade. Kao brzo rastuća drvenasta vrsta zauzela je velike površine i izmijenila strukturu staništa plavnih livada. Neposredno uz Rijeku Crnojevića bilježimo odrasle jedinke gledičije, dok mladi izdanci zauzimaju plavne livade.

Xanthium strumarium subsp. *italicum* ima veliku pokrovnost na području Žabljačkih livada. Bilježimo ga i na zapuštenim livadama uz Gostiljsku rijeku.

Erigeron annuus i *Erigeron canadensis* su invazivne vrste sve više prisutne u ruralnim sredinama, na degradiranim staništima. Bilježimo ih uz seoske puteve i na zapuštenim parcelama uz Gostiljsku rijeku. *Erigeron canadensis* pokazuje veliku pokrovnost. Na pojedinim parcelama oko 90%.

Cynoson dactilon, je invazivna vrsta iz porodice trava (fam. *Poaceae*). Evidentiran je na travnim staništima uz Gostiljsku rijeku.

Shodno Članu 14 i Članu 15 Zakona o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka, životinja i gljiva u Crnoj Gori (Sl. list Crne Gore, br. 18/19) JP za nacionalne parkove Crne Gore je obavijestilo Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i Agenciju za zaštitu životne sredine (dopisom br. 05 – 2294, od 26. 06. 2023. godine) o evidentiranom stanju i distribuciji invazivne vrste *Egeria densa* (i drugih vrsta) u ekosistemu NP Skadarsko jezero, kako bi se što prije primijenile odredbe navedenog zakona i uspostavila kontrola njenog daljeg širenja.

Uspostavljen integralni pristup upravljanja šumama

U cilju očuvanja i zaštite šuma od potencijalno negativnih uticaja abiotičkih i biotičkih prirodnih elemenata, preduzimaju se sve raspoložive mjere i aktivnosti. Odabir konkretnih mjera i aktivnosti usko je povezan sa prirodom specifičnih negativnih faktora koji utiču na šumska područja.

Jedna od ključnih mjera zaštite šuma od požara je uspostavljanje preventivnih mjera i učinkovitog sistema reagovanja. U tu svrhu, implementirana je posebna kompjuterska aplikacija

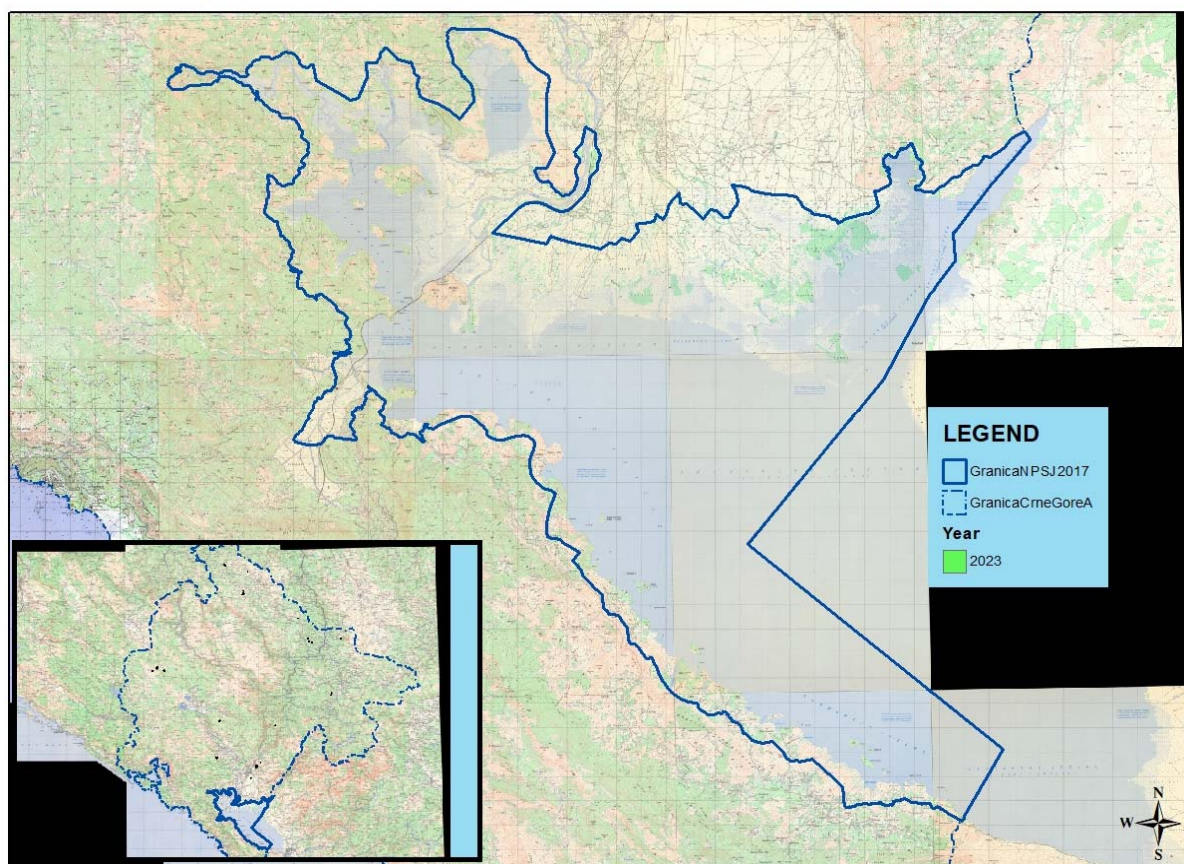
za distanciono praćenje požara koristeći GIS tehnologiju. Ova tehnološka rješenja omogućavaju da se u realnom vremenu prati pojava šumskih požara, identifikuju potencijalna požarna žarišta te pravovremeno djeluje u svrhu sprječavanja širenja vatre.

Tokom ovog izvještajnog perioda (2023. godine), aktivno je praćena platforma FRMS za distanciono otkrivanje i praćenje požara na svim nacionalnim parkovima, pa i na području NP Skadarsko jezero.

Praćenjem pojave požara za područje NP Skadarsko jezero nije evidentiran nijedan požar, a što potvrđuje mapa u prilogu. Tokom 2023. godine je ukupno evidentirano 29 šumskih požara na području Crne Gore.

Kako nije evidentiran nijedan požar na području NP Skadarsko jezero, tako se nije vršila ni terenska provjera vjerodostojnosti pojave požara na području ovog Parka.

IZGORELA ŠUMA U NP SKADARSKO JEZERO TOKOM 2023. godine (FIRMS)

Kroz terenske obilaske, prikupljaju se GPS podaci koji se skladište u internu bazu podataka. Ova prikupljena geografska informacija služi kao osnova za bolju i precizniju analizu podataka, omogućavajući planiranje daljih mjera i aktivnosti na zaštiti i unapređenju šuma i šumskih ekosistema. Ovaj sistem omogućava lakšu analizu podataka u cilju lakšeg odlučivanja na osnovu podataka sa terena.

Uvođenje ovakvih inovacija omogućavaju bolje preventivne mjere i unapređuju ukupnu sposobnost reagovanja na izazove koji bi mogli ugroziti vitalnost šuma na području Nacionalnog parka Skadarsko jezero.

Kontinuirano praćenje stanja šumskih ekosistema

U sklopu nacionalnih parkova, monitoring predstavlja ključnu aktivnost koja omogućava sistemski evidentiranje promjena u ekosistemima te pruža temelj za planiranje ciljanih mjera zaštite. Posebno važno je uspostaviti monitoring nad značajnim šumskim vrstama, posebno onih koje se ističu po rijetkosti, ugroženosti, osjetljivosti ili drugim indikatorima od važnosti. Na području Nacionalnog Parka Skadarsko jezero, fokus monitoringa usmjeren je na dvije ključne šumske vrste, i to: skadarski hrast (*Quercus robur ssp scutariensis*) i lovor (*Laurus nobilis*).

Skadarski hrast, smješten u području oko Gostiljske rijeke, i u prethodnom periodu je bio izložen značajnom antropogenom uticaju. Stoga je sproveden monitoring sa ciljem praćenja njegovog areala, zdravstvenog stanja, dendrometrijskih pokazatelja te identifikacije najvećih stabala koja predstavljaju nosioce šumskih sastojina. Pored toga, ovaj hrast je jedan od indikatorskih vrsta NATURA 2000 staništa sa kodom 92A0 Galerija bijele vrbe i bijele topole.

Primjetan je u drvoredima oko poljoprivrednih parcela te manjim šumskim pojasevima. Terenski obilasci, praćeni GPS evidencijom, sprovode se od 2015. godine, evidentirajući lokacije najreprezentativnijih jedinki sa prsnim prečnikom preko 60 cm. U narednom periodu, ključno je osigurati parcele koje nisu pod snažnim antropogenim uticajem te koje će omogućiti očuvanje ovog važnog staništa. Ova aktivnost pod brojem 1.10.1. je vezana i sa aktivnosti 1.5.1. te su i rezultati zajednički.

Ovaj monitoring predstavlja temelj za daljnje planiranje i sprovođenje mjera zaštite i održivog upravljanja šumskim resursima u Nacionalnom Parku Skadarsko Jezero. Intenziviranje saradnje sa vlasnicima privatnih parcela će biti ključno za postizanje dugoročne održivosti i očuvanja biološke raznolikosti na ovom području.

Uređen održivi ribolov na Skadarskom jezeru

Tokom 2023. godine u NP Skadarsko jezero održan je sastanak sa ribarskim udruženjima na temu uređenja ribolova, kao i sastanak sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na temu nelegalnog ribolova. Saradnja sa istraživačima sa PMF-a kroz aktivno učešće u istraživačkim aktivnostima odvija se u kontinuitetu.

Ribolov je posebno važna djelatnost na području NP Skadarsko jezero i razlikujemo privredni i sportsko-rekreativni ribolov. Privrednim ribolovom uglavnom se bavi lokalno stanovništvo koje gravitira prostorom Parka i za ovu vrstu ribolova izdaju se godišnje ribolovne dozvole u upravi NP Skadarsko jezero na Vranjini. Ribolov na području NP Skadarsko jezero zabranjen je u periodu od 15.marta do 15.maja na čitavom području, dok je tokom čitave godine zabranjen u rezervatima prirode (rezervati ptica i riba). Za sportsko-rekreativni ribolov izdaje se godišnja ili dnevna ribolovna dozvola. U narednoj tabeli prikazan je broj izdatih ribolovnih dozvola u protekloj godini.

Tabela 5: Broj izdatih ribolovnih dozvola u 2023.godini

Tip dozvole	Broj izdatih dozvola
Privredni ribolov	403
Sportsko rekreativni ribolov	370

Monitoring i istraživanje kolonijalnih vrsta ptica

Realizovana su terenska istraživanja monitoring kolonijalnih vrsta ptica u specijalnim rezervatima kao i monitoring kolonijalnih vrsta ptica na cjelokupnom prostoru Jezera sa posebnim akcentom na bjelobradu čigru (*Chlidonias hybridus*). Monitoring bjelobrade čigre obavljen je duž transekta koji ide sjevernom obalom. Prilikom prvog obilaska utvrđena je lokacija kolonija i obavljeno je mapiranje duž transekta. Prilikom drugog i trećeg obilaska procijenjen je broj parova na gnijezdima u svakoj koloniji, na način što se broje odrasle jedinke koje lete iznad i pored kolonije. Prilikom ovog monitoringa vršeno je prebrojavanje aktivnih gnijezda sa pticama koje leže na jajima i gnijezda sa jajima. Broj aktivnih gnijezda po koloniji predstavlja kvalitativnu mjeru za procjenu uspješnosti gniježđenja. Utvrđeno da je na sjevernoj strani jezera na lokalitetima Koračica, Kornjača i Stanaj zabilježena najbrojnija populacija na gnijezdima, izbrojano je po 40 aktivnih gnijezda sa po tri jajeta. Prilikom sledećeg obilaska terena u julu mjesecu kolonije na Koračici i Kornjači su već završile gniježđenje, dok je na Stanaju kolonija još uvijek imala aktivnih gnijezda. Brojna kolonija bjelobrade čigre registrovana je u zalivu ispod manastira Vranjina. Prilikom monitoringa kolonija nije uznemiravana i monitoring je vršen u zoni koja se graniči sa kolonijom, izbrojano je preko 50 aktivnih gnijezda.

Očuvanje diverziteta ptica i njihovih staništa

U toku 2023. godine realizovana su terenska istraživanja u cilju realizacije programom definisanog monitoringa ornitofaune, koji se odnosi na parametre: brojnost, distribuciju, vitalnost populacija kao i stepena ugroženosti. U okviru analize podataka korišćene su međunarodne konvencije koje su ratifikovane i inkorporirane u nacionalnu legislativu, domaći zakonodavni okvir, kao i međunarodni standardi IUCN, (EU ptičja direktiva, Bonska konvencija, Bernska konvencija, CITES).

U NP Skadarsko jezero tokom januara vršeno je zimsko prebrojavanje vodenih ptica, odnosno prebrojavanje vodenih vrsta ptica IWC monitoring. Preko nacionalnog koordinatora podaci su poslani Međunarodnom birou za zaštitu vodenih ptica IRWC. Zimskim vodenim cenzusom utvrdio se kvalitativan i kvantitativni sastav populacija. Najbrojnije populacije koje imaju veliku prostornu distribuciju po jezeru su: baljoška (*Fulica atra*) sa 17026 jedinki, kormoran (*Phalacrocorax carbo*) sa 13878 jedinki, siva plovka (*Aythya ferina*) sa 5834 jedinki, mali kormoran (*Microcarbo pygmaeus*) sa 3386 jedinki.

Monitoringom u proljećnjem i ljetnjem sezonskom aspektu utvrđen je stepen ugroženosti kolonijalnih vrsta sa posebnim osvrtom na vrste koje gnijezde u specijalnim rezervatima prirode. Monitoringom malog kormorana (*Microcarbo pygmaeus*) odrađena je njegova prostorna distribucija, procjena uspješnosti gniježđenja, broj gnijezdećih parova i broj gnijezda u koloniji. Ova populacija ima veliku prostornu distribuciju na sjevernoj strani Jezera posebno u rezervatima Crni žar i Pančeva oka. Velika gnijezdeća kolonija registrovana je i na području ostrva Mali Moračnik, kolonija je brojala blizu 500 gnijezdećih parova.

Realizovan je cjelogodišnji monitoring kudravog pelikana (*Pelecanus crispus*). Monitoring je započet u martu 2023. godine, do tog perioda populacija pelikana praćena je pomoću kamera postavljenih na vještačkim platformama u rezervatu Pančeva oka, a koje prati Služba za monitoring JPNPCG. U periodu od 2022. do 2023. godine pelikani nijesu gnijezdili na području

NP Skadarsko jezero jer su konstantno uznemiravani od strane krivolovaca što su potvrdili snimci sa pomenutih kamera. Monitoring je vršen dva puta mjesečno po uspostavljenom protokolu za ovu vrstu i izvještaji su redovno dostavljani Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. Prilikom terenskih obilazaka uočena su i gnijezda na prirodnim ostrvcima u neposrednoj blizini vještačkih platformi. Početkom maja mjeseca otkrivena je nova kolonija na južnoj obali Jezera na ostrvu Mali Moračnik, kolonija je brojala 151 odraslu jedinku, 38 mladih, kao i gnijezda sa jajima. Nakon sezone utvrđen je cenzus koji pokazuje visok pozitivan trend sa oko 50 mladunaca u 2023. godini, i taj broj predstavlja prinovu u populaciji kudravog pelikana, uzimajući u obzir činjenicu da u prethodne dvije godine pelikani nijesu gnijezdili na području Skadarskog jezera. Tokom redovnog monitoringa obavljenog u decembru 2023. godine na području Parka registrovano je prisustvo 97 jedinki.

Tokom 2023. godine praćeno je stanje indikatorskih vrsta ptica odnosno njihovih populacija po već utvrđenim protokolima za monitoring. Praćene su sledeće vrste:

- bjelobrađa čigra (*Chlidonias hybridus*) Crvena lista Crne Gore NT, Crvena lista Evrope LC, EU Direktiva o pticama Aneks I
- veliki vranac (*Phalacrocorax carbo*) Crvena lista Crne Gore NT, Crvena lista Evrope LC,
- fendak (*Microcarbo pygmaeus*) Crvena lista Crne Gore NT, Crvena lista Evrope LC, EU Direktiva o pticama Aneks I
- kudravi pelikan (*Pelecanus crispus*) Crvena lista Crne Gore VU, Crvena lista Evrope LC, EU Direktiva o pticama Aneks I
- ćubasti gnjurac (*Podiceps cristatus*) Crvena lista Crne Gore NT, Crvena lista Evrope LC
- siva čaplja (*Ardea cinerea*) Crvena lista Crne Gore VU, Crvena lista Evrope LC,
- glavoč (*Aythya ferina*), Crvena lista Evrope VU, EU Direktiva o pticama Aneks II a i III b
- patka njorka (*Aythya nyroca*) Crvena lista Crne Gore EN, Crvena lista Evrope LC, EU Direktiva o pticama Aneks I

Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (*Chiroptera*) i sprovedene mjere zaštite ugroženih vrsta

U 2023. godini izvršena je nabavka neophodne opreme za istraživanje diverziteta faune slijepih miševa. Stručna saradnica je pohađala obuku za rad u geografsko-informacionom sistemu što će u značajnoj mjeri doprinijeti daljem očuvanju ove grupe faune. Ukupno je, na području Parka, registrovano 19 vrsta slijepih miševa. Identifikovana skloništa značajnih kolonija slijepih miševa na ovom području su jame i pećine među kojima su: pećina Žmrljevica, Obodska pećina, Začirka pećina, Golubija pećina, Golubova jama, Grbočica, Babatuša i Šutonjića jama.

Očuvanje vidre i njenih staništa

Monitoring prisustva vidre kontinuirano se sprovodi od 2011. godine na osnovu tragova prisustva (najčešće izmet). Primijenjena metoda je registrovanje tragova u kvadrantima 5x5km, odnosno na svakih 5 km potraga za adekvatnim mjestom za potencijalno markiranje. Vidra je registrovana duž čitave obale NP Skadarsko jezero i izrađena je mapa. Monitoring će se nastaviti i u idućim godinama i nakon prikupljenih podataka u završnoj godini Plana, uz asistenciju kolega iz IUCN Otter Specialist Group izračunaće se prosječna gustina populacije.

U 2023. godini po prvi put spašena je jedinka mlade vidre (ženka) koja je bila povrijeđena na dijelu magistralnog puta Vranjina - Virpazar. Vidru su pronašli zaposleni Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture. Vidri je na terenu pružena prva pomoć od strane kolege Bogdana Maraša i na adekvatan način je transportovana u veterinarsku ambulantu MontVet, gdje je liječena mjesec i po dana. Mlada vidra imenovana je imenom Tidra i jedinka je čipovana i izdat je pasoš, prije samog puštanja. Jedini dostupan čip koji se u datom momentu mogao koristiti je veterinarski za domaće mačke. Po uspješnom oporavku, uz asistenciju veterinarskog tehničara, vidra je uspješno vraćena u svoje prirodno stanište. Ova vidra predstavlja prvu spašenu vidru i uspješno vraćenu u svoje stanište, kako za nacionalne parkove, tako i za Crnu Goru.

Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa

Nastavljeno je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune *Lepidoptera* i *Coleoptera*. Podaci iz dostupnih pojedinačnih publikacija, koje su pretežno vezane za pojedine vrste rodova ili familija, unijete su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Skadarsko jezero registrovano je 58 vrsta dnevnih leptira.

Realizovana su terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira Parka sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Istraživanje faune *Lepidoptera* vršeno je na lokalitetima: Rijeka Crnojevića – Lipovik, Pavlova strana – Prevlaka, Žabljačke livade, Bolje sestre i Plavnica, u aprilu i julu. Na predmetnom području tokom terenskih istraživanja registrovano je prisustvo 33 vrsta dnevnih leptira svrstanih u 5 familija. Od vrsta koje su zakonom zaštićene ili su prepoznate kao Natura vrste registrovane su:

- *Phengaris alcon* (gorski ili močvarni plavac) - IUCN kategorija NT, Crvena lista CG VU. Vrsta je registrovana na lokalitetu Žabljačke livade u julu mjesecu.
- *Scolitantides orion* (karirani plavac) - Crvena lista CG NT. Vrsta je registrovana na lokalitetima: Prevlaka i Lipovik u aprilu mjesecu.
- *Iphiclides podalirius* (prugasto jedarce) - Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), Crvena lista CG NT, Natura 2000 vrsta. Vrsta je registrovana na lokalitetima: Rijeka Crnojevića i Prevlaka u aprilu mjesecu.
- *Papilio machaon* (lastin rep) - Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), Crvena lista CG NT, Natura 2000 vrsta. Vrsta je registrovana na lokalitetima: Pavlova strana i Prevlaka u aprilu mjesecu.
- *Apatura ilia* (mali prelivac) - Crvena lista CG VU. Vrsta je registrovana na lokalitetu Žabljačke livade u julu mjesecu.

Istraživanje faune vodozemaca i gmizavaca

Tokom 2023. godine započeto je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca. Podaci iz dostupnih publikacija uneseni su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Skadarsko jezero registrovano je 11 vrsta vodozemaca i 23 vrste gmizavaca.

U periodu maj - septembar 2023. godine realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na Zakonom zaštićene i Natura vrste. Terenskim istraživanjima na transektima: Gostilje-Gostiljska rijeka, Šinđon-Rijeka Crnojevića - Lipovik registrovano je prisustvo (4) četiri vrste vodozemaca i (4) četiri vrste gmizavaca.

Pregled utvrđenih vrsta vodozemaca i gmizavaca na istraživanom području sa konzervacionim statusima i stepenom ugroženosti u Crnoj Gori i Evropi:

- *Bufo bufo* (obična krastača) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Bombina variegata* (žutotrbi mukač) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks II i IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije.
- *Pelophylax ridibundus* (velika zelena žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks V Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Pelophylax shqipericus* (skadarska žaba) - IUCN kategorija VU, Crvena lista CG VU, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Podarcis muralis* (zidni gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Pseudopus apodus* (blavor) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Natrix tessellata* (bjelouška) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).
- *Vipera ammodytes* (poskok) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije.

Za razliku od zemalja regiona i Evrope (gdje su sve tri vrste otrovnica zaštićene ili strogo zaštićene zakonom), Crna Gora nije zakonom zaštitila otrovnice, pa su one predmet trgovine i krijumčarenja. Tako da je neophodno spisak vrsta gmizavaca koji su zakonom zaštićeni što prije revidirati.

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala

Zaštićena, valorizovana i promovisana nematerijalna kulturna baština

U kontekstu redovnih aktivnosti, kroz rad na popisu i dokumentovanju nematerijalne kulturne baštine na prostoru Parka zabilježena je vještina tradicionalnog ribolova u oblasti Skadarskog basena.

Iz domena gastronomije dopunjena je lista autentičnih recepata (4 stara recepta).

Kroz kreiranje okvira za promociju nacionalnih parkova i predstavljanje široj javnosti u martu su organizovani „Dani Nacionalnih parkova” u TC Big Fashion, u Podgorici. Tom prilikom održan je sajam proizvoda lokalnog stanovništva i prezentacija starih vještina i zanata sa prostora svih pet nacionalnih parkova. Ovaj događaj je bio prilika da se najavi nastupajuća turistička sezona i pozovu posjetioci da posjete nacionalne parkove i uživaju u prirodi i na neobavezan način uče o svojoj prošlosti.

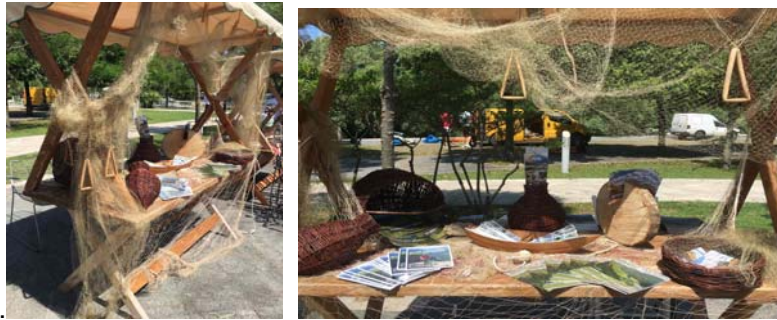
Slika 1: Organizovani „Dani Nacionalnih parkova” u TC Big Fashion, u Podgorici

Pod okriljem Ministarstva kulture i medija 30.09.2023. godine osmišljen je i realizovan program manifestacije „Dani evropske baštine” pod nazivom „Čunu u čast” koja je organizovana na Rijeci Crnojevića. U okviru ovog događaja snimljen je i video materijal posvećen elementima NKN kroz demonstraciju i priču nosilaca samih elemenata. Snimljeni materijal će biti prikazan u okviru proslave dana JU Muzeja Tivat na prezentaciji Zbornika sa konferencije o NKN. Takođe, tim povodom je na poziv TV E upriličeno i gostovanje gdje je predstavljen projekat povodom organizovanja „Dana evropske baštine”.

Uzeto je učešće kroz aktivnosti izrade Strategije održivog razvoja kulturnog naslijeđa za period 2023-2028.godine i Nacionalne strategije za očuvanje i održivu upotrebu kulturnog naslijeđa, u vezi sa čim će se održati online sastanak, kako bi eksperti koji rade na izradi ovih dokumenata predstavili prijedlog strateškog okvir, u saradnji sa UNESCO-kancelarijom.

Na poziv redakcije „Etnološki leksikon Crne Gore” koji se realizuje u okviru Leksikografskog centra Crnogorske akademije nauke i umjetnosti, pomoć u pisanju pojedinačnih tekstova o aktivnim etnologima i antropolozima iz Crne Gore.

Kroz aktivnost na unapređivanju NKN kroz osmišljavanje manifestacija, sajmova, izložbi i kulturno-umjetničkih programa realizovana je proslava „Dan Skadarskog jezera”. Uzeto je učešće u organizaciji događaja „Dani vina i ukljeve”, <https://nparkovi.me/jpnpcg-dio-tradicionalnog-festivala-vina-i-ukljeve/> kao i tradicionalne manifestacije „Dan krpa” kroz osmišljenu prezentaciju i promociju Parka.

Slika 2: *Prezentacija i promocija Parka na manifestaciji „Dan krpa”*

Realizovane aktivnosti koje se nalaze u Planu upravljanja NP Skadarsko jezero 2021-2025.godine, a koje nijesu predviđene Programom upravljanja za 2023.

Po prijavi da se na kulturnom dobru (manastirski kompleks na Vranjini) izvode građevinski radovi, dana 26.12.2023.godine, zajedno sa stručnim timom iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara izašlo se na teren. Uvidom u zatečeno stanje konstatovano je da nije ispoštovan protokol u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, o čemu je sačinjen izvještaj koji je nadležna institucija dalje procesuirala.

Obilaskom stalne postavke Centra za posjetioce na Vranjini eksponat koji je oštećen (uticajem crvotočine), podvrgnut je konzervatorskom tretmanu od strane licenciranog konzervatora.

U Virpazaru u Centru za posjetioce na stalnoj postavci izložene su skulpture ptica u prirodnoj veličini (rad akademskog vajara Jovete Ljumovića).

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi

Promovisan Park sa unaprijeđenim edukativno - interpretativnim sadržajima

Edukacija o prirodnim i kulturno-istorijskim vrijednostima Parka usmjerena je ka različitim ciljnim grupama (školskoj populaciji, posjetiocima i lokalnom stanovništvu) kroz organizovanje edukativnih i tematskih radionica, edukativnih šetnji, obilježavanjem značajnih ekoloških datuma ili organizovanjem različitih akcija. Tokom izvještajnog perioda u Parku su se sprovodila tri edukativna programa: „Mreža škola“ u koju su bile uključene škole sa područja Parka, „Obradujmo prirodu“ i „Mladi čuvari Parka“. U ovim programima, kao i u obilježavanju važnih ekoloških datuma, učestvovala su sve škole koje gravitiraju prostorom Parka i škole iz nekoliko okolnih gradova. U navedenim edukativnim aktivnostima učestvovalo 1505 učenika iz 20 osnovnih škola sa teritorije Bara, Budve, Podgorice, Zete, Tuzi, Bijelog Polja, Ulcinja, Kolašina i Nikšića i 285 predškolaraca iz 4 predškolske ustanove iz Podgorice i Bara. Realizovane su tematske i edukativne radionice povodom 11 važnih ekoloških datuma predviđenih Programom upravljanja NP Skadarsko jezero, kao i nekoliko vanprogramskih aktivnosti. Poseban akcenat je dat edukativnim aktivnostima tokom perioda ribolovnog zabrana koje su imale za cilj podizanje svijesti cjelokupne lokalne zajednice o značaju ribljeg fonda i njegovom očuvanju.

Edukativne aktivnosti su realizovane kako boravkom na otvorenom (posmatranje i istraživanje ptica kroz pješačke ili ture krstarenja, upoznavanje sa drugim vrstama flore i faune, obilazak

kulturno-istorijskih spomenika), tako i interaktivnim radionicama u samim školama ili Centrima za posjetioce (prezentacije, kvizovi, izvođenje predstava ili performansa, kreativne aktivnosti).

U okviru edukativnog programa „Upoznajte nacionalne parkove Crne Gore“, JPNPCG pripremila je i odštampano bojanku „Upoznaj, oboji, saznaj, zavoli“, namijenjenu najmlađoj populaciji. Kroz slikoviti materijal biljnog i životinjskog svijeta Nacionalnog parka Skadarsko jezero, djeca su mogla saznati više o ovom zaštićenom području na način prilagođen njihovom uzrastu. Bojanka je distribuirana kroz edukativne radionice u obilježavanju sledećih ekoloških datuma:

- 26. januar – „Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine“ u vrtiću „Suncokrili“ u više grupa (75-oro djece);
- 5. juna „Svjetski dan zaštite životne sredine“ u JPU „Irena Radović“ za sve predškolce u opštinama Danilovgrad i Spuž (150-djece), zatim u eko vrtiću „Bambino“ za više grupa (70-oro djece).
- Tokom manifestacije „Dani nacionalnih parkova CG“ koja je održana u tržnom centru Big Fashion u Podgorici, organizovana je edukativna radionica za djecu vrtića Pinokio (75-oro djece), dok je veliki broj bojanke (130) podijeljen tokom dvodnevnog trajanja ove manifestacije.

Povodom Međunarodnog dana biodiverziteta i Evropskog dana parkova u maju je u svim parkovima organizovana akcija pod nazivom „Čisto lice nacionalnih parkova“ u kojoj su pored zaposlenih u parkovima učestvovali i lokalne zajednice, predstavnici NVO i zainteresovani građani. Poziv za ovu akciju na društvenim mrežama podijelio je veliki broj građana, a objave je vidjelo preko 13000 pratilaca.

Osim školske populacije i studenti biologije PMF-a iz Podgorice, Banja Luke, Beograda i Kragujevca imali su terensku nastavu u ovom Parku, kao i predavanja i prezentacije na traženu temu. Takođe, održano je predavanje za organizovane grupe srednjoškolaca iz Hrvatske i Slovenije, kao i za nekoliko grupa mladih izviđača iz Češke.

Pripremljeni su edukativni tekstovi, koji će se tokom 2024. objaviti na sajtu u rubrici Edukativni kutak, a planirano je i štampanje edukativnih listova pod nazivom „Zavirite u čarobni svijet NP Skadarsko jezero“ (flora, fauna, kulturno-istorijsko nasleđe NP Skadarsko jezero).

Park je uspješno promovisan na turističkom tržištu

Kontinuirano preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža (Instagram i Facebook), kao i sajta JPNPCG, promovisane su najznačajnije vrijednosti i turistička ponuda ovog zaštićenog područja. Redovno je ažuriran sadržaj na zvaničnom sajtu postavljanjem informacija, aktuelnosti, dokumentacije, fotografija i video snimaka u cilju informisanja javnosti o najznačajnijim aktivnostima Javnog preduzeća i nacionalnih parkova. Tokom izvještajnog perioda preko sajta je omogućena online prodaja dnevnih i godišnjih ulaznica, kako domaćim tako i inostranim posjetiocima. Na sajtu je u vezi sa Parkom objavljeno 87 tekstova.

Kreirana je nova stranica „Priče iz parkova“ u kojoj su objavljivane: zanimljivosti o biodiverzitetu NPCG, kulturno-istorijskom nasleđu, kroz atraktivne fotografije i video materijal predstavljena je turistička ponuda nacionalnih parkova, predlozi lokaliteta koje treba posjetiti, priče o lokalnom stanovništvu u cilju promocije njihovih vještina, umijeća i znanja, kroz predmete i rukotvorine koji

su proizvedeni na prostoru nacionalnih parkova kao i priče posjetilaca koji su dijelili utiske nakon posjete nacionalnim parkovima.

Tokom sezone objavljeno je više promotivnih tekstova o turističkoj ponudi nacionalnih parkova. Tekst „Doživite proljeće u nacionalnim parkovima Crne Gore” u Dnevnoj novini „Vijesti” pregledan je 21440 puta. Pripremljeni su i objavljeni promotivni tekstovi u magazinima „Gracia“, „Ljepota i zdravlje” i portalu MNE Magazin.

Slika 3: Promovisana turistička ponuda NP

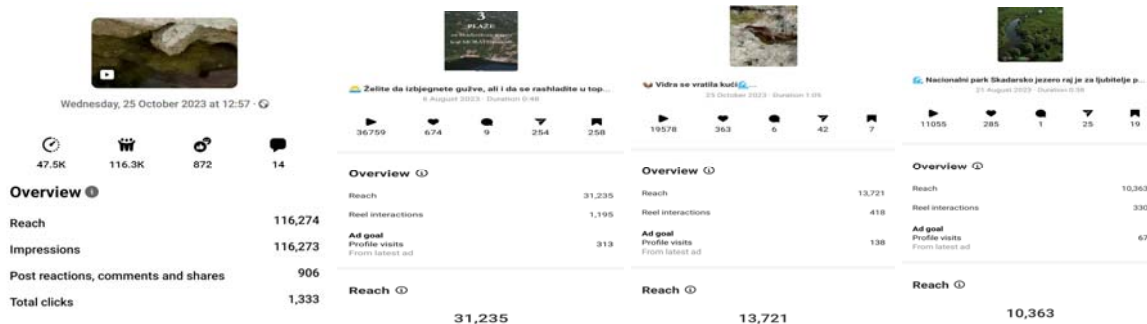
Za Drugačiju radio stanicu snimljen je audio serijal o svih pet nacionalnih parkova, prirodnim, kulturnim vrijednostima, aktivnom odmoru, pričama i legendama. Pripremljeni su video materijali sa ciljem promovisanja određenih manje posjećenih lokaliteta kako bi se smanjio pritisak posjetilaca na najfrekventnije lokalitete i prikupljen foto materijal za arhivu NPCG. Veliko interesovanje šire javnosti privukla je vijest o oporavku i vraćanju vidre u NP Skadarsko jezero, pa je ova vijest na društvenim mrežama dostigla do preko 100000 ljudi.

Slika 4: Medijski promovisano vraćanje oporavljene vidre u prirodno stanište

Objavljivani su u medijima tekstovi o kulturno-istorijskom nasljeđu, legendama, kao i životu lokalnih zajednica na ovom području.

U izvještajnom periodu u vezi sa Parkom na društvenim mrežama objavljeno je 167 objava na Facebook stranici i 62 na Instagram stranici.

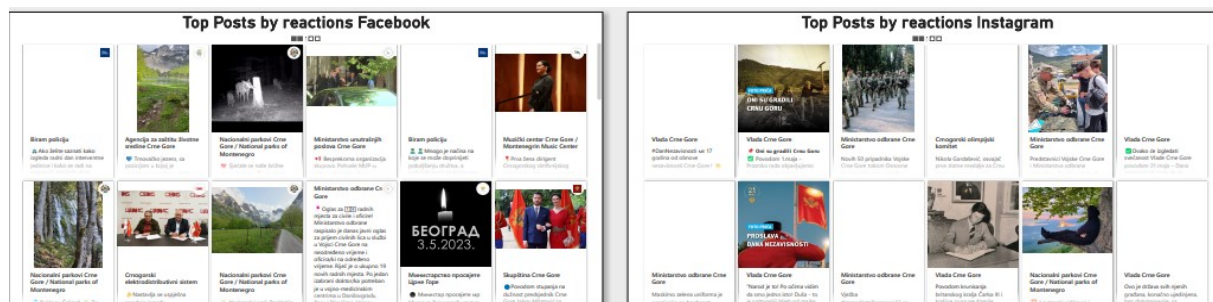

Slika 5: Objave na društvenim mrežama o NP sa najvećim brojem pregleda.

Prema analizi agencije „Terra World” koja je tokom maja 2023. godine pratila uspješnost vođenja društvenih mreža crnogorskih državnih institucija, JPNPCG našlo se na prvom mjestu. Od maja 2023. do kraja godine broj pratilaca na društvenim mrežama je porastao, na FB za oko 2500, te Instagramu više od 2500, a društvene mreže nacionalnih parkova prepoznate su kao mjesto gdje zainteresovani mogu potražiti informacije, postaviti pitanja i uputiti sugestije, i u najkraćem roku dobiti potrebne odgovore.

TerraWorld		01/05/2023	31/05/2023	Filter	52.13%	0.00%	0.00%	0.00%											
1	60	60	1,578	70,283	Google Trends	Instagram Follows	Facebook About	Facebook Follows											
		27.27%		01/05/2023 till 31/05/2023		15.79%													
Terra Rank	Names	Trend %	Avatar	Talking About (F)	Followers (F)	Fans Reactions	Post (F)	Likes (F)	% Trend (F)	Reactions Trends (F)	Audience	Rank (I)	Avatar (I)	Followers (I)	Follows Reactions	Post (I)	Likes (I)	% Trend (I)	Reactions Trends (I)
1	Nacionalni parkovi	5.24%		664	9,620	6.62%	46	72	35.85%		Instagram	3		8,652	4.90%	33	159	-9.66%	
2	Ministarstvo odbrane	-3.65%		240	10,845	1.58%	46	64	-2.69%		Instagram	1		10,199	5.33%	50	248	4.64%	
3	Biram Policiju	0.00%		144	997	305.82%	14	205	0.00%		Facebook	35						0.00%	
4	Muzički centar	-0.43%		1,141	4,727	4.82%	37	32	3.23%		Instagram	5		3,079	11.40%	34	88	-5.38%	
5	Paraolimpijski komitet	2.86%		310	1,034	9.67%	41	34	17.24%		Facebook	8		510	16.85%	36	33	-2.94%	
6	EPA.ORG.ME	20.45%		391	2,751	33.91%	18	89	102.27%		Facebook	35		1,315				0.00%	
7	Министарство просвете	0.59%		255	25,764	0.65%	42	35	2.94%		Facebook	35		9,317				0.00%	
8	Vlada Crne Gore	2.84%		73	49,365	0.24%	35	28	15.13%		Instagram	2		32,681	2.83%	40	185	29.37%	
9	Olimpijski komitet	3.05%		340	8,150	1.42%	30	24	9.09%		Instagram	4		5,616	9.17%	47	86	6.17%	
10	MUP	9.84%		16	5,472	6.03%	21	41	51.85%		Instagram	6		6,542	4.98%	19	111	-2.63%	
11	CEDIS	27.47%		97	12,820	1.58%	30	24	14.29%		Instagram	20		2,517	2.82%	10	29	123.08%	
12	Ministarstvo javne uprave	23.65%		226	4,860	3.27%	20	30	130.77%		Facebook	17		2,673	1.72%	27	14	-12.30%	
13	Elektroprivreda Crne Gore	-11.14%		150	20,356	0.38%	19	28	38.13%		Facebook	22		2,237	1.97%	13	15	-16.67%	

Slika 6: Analiza agencije „Terra World” o uspješnosti vođenja društvenih mreža crnogorskih državnih institucija, JPNPCG na prvom mjestu

Slika 7: Top postovi o NP objavljeni na Facebooku

Promovisana je turistička ponuda svih pet NPCG u saradnji sa NTO CG, na međunarodnim turističkim sajmovima koji okupljaju posjetioce zainteresovane za aktivni odmor i boravak u prirodi:

- Sajam u Štutgartu CMT – „Fahrrad und WanderReisen“, od 14-16. januara 2023,
- Sajam turizma „Ferien Messe 2023“ u Beču, od 16-19. marta 2023. godine i
- 44. Svjetska berza putovanja „WTM 2023“ (World Travel Market), od 6-8. novembra 2023. godine, u Londonu.

PR Kampanja

Kampanja „Stop krivolovu“

Kampanja „Stop krivolovu“ organizovana je tokom ribolovnog zabrana od 15. marta do 15. maja, sa ciljem podizanja svijesti građana o zaštiti ribljeg fonda i suzbijanja nezakonitih aktivnosti.

U cilju informisanja javnosti, preduzete su, između ostalog, aktivnosti:

- Medijsko informisanje (najava kampanje, informacije za javnost, gostovanja predstavnika JPNPCG u medijima); Upućen je apel građanima da se u vrijeme ribolovnog zabrana suzdrže od kupovine ribe koja se plasira u vanpijačnoj prodaji, te da se sve nepravilnosti prijave JPNPCG i Komunalnoj policiji.
- Organizovan je sastanak u Upravnoj zgradi NP 13.3.2023. godine na početku kampanje. Osim predstavnika JPNPCG, učestvovali su predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprave policije, Agencije za zaštitu životne sredine, Komunalne inspekcije gradova kojima gravitira NP Skadarsko jezero, NVO sektora, Sportsko-ribolovnih društava.
- Osmišljen je, dizajniran i postavljen poster kampanje na društvenim mrežama, te pojedinim lokacijama u Podgorici (tržnice i pijace).
- Organizovane su tematske edukativne radionice u Centru za posjetioce na Vranjini.

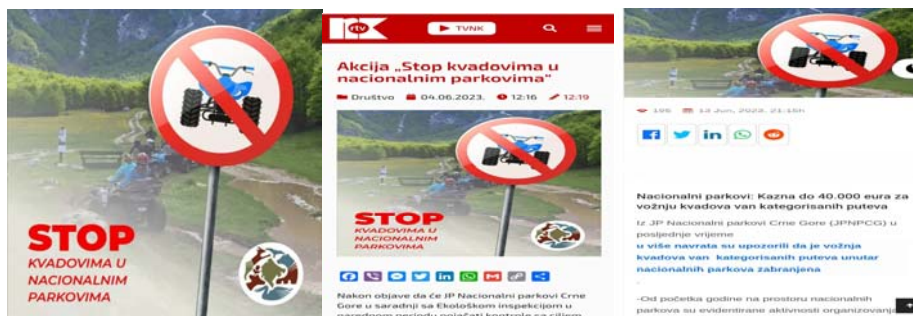

Slika 8: Poster Kampanje Stop krivolovu, za društvene mreže, te određene lokacije u Podgorici

Kampanja „Stop kvadovima u nacionalnim parkovima“

U cilju očuvanja prirodnih vrijednosti parkova u saradnji sa Ekološkom inspekcijom pojačana je kontrola korišćenja kvadova u nacionalnim parkovima koju je pratila kampanja „Stop kvadovima

u nacionalnim parkovima” na društvenim mrežama i medijima. Cilj kampanje koja je organizovana tokom juna bio je informisanje građana i upozorenje da se kvadovi ne mogu koristiti van staza i lokalnih puteva. U okviru kampanje oko 40.000 pratilaca posjetilo je zvanične stranice JPNPCG na društvenim mrežama i vidjelo objave koje su se ticale ove aktivnosti.

Slika 9: Promovisana kampanja Stop kvadovima putem medija i na društvenim mrežama

Promocija Godišnje ulaznice za NPCG

Tokom izvještajnog perioda promovisana je kroz više mjesečnu kampanju Godišnja ulaznica za NPCG kojom je posjetiocu po promotivnoj cijeni od 13,50 eura omogućen neograničeni broj ulazaka u svih pet zaštićenih područja do kraja kalendarske godine.

Na društvenim mrežama vijest o godišnjoj ulaznici vidjelo je preko 65000 pratilaca, dok su građani o ovoj povoljnosti informisani u preko 20 različitih objava. Godišnja ulaznica promovisana je tokom različitih medijskih gostovanja, prilikom davanja izjava za javnost, dok su informacije o mogućnosti kupovine u više navrata tokom izvještajnog perioda podijelili i influenseri na društvenim mrežama.

Slika 10: Promovisana Godišnja ulaznica na društvenim mrežama

Organizovan je i promovisan događaj „Dani nacionalnih parkova“ u Podgorici gdje su pored informacija o turističkoj ponudi i vrijednostima zaštićenog područja, posjetioci mogli vidjeti i kupiti domaće proizvode lokalnog stanovništva iz Parka.

Kreativnom interaktivnom radionicom na gradskom trgu u Podgorici obilježena je Međunarodna noć slijepih miševa, a djeca su, kao i svi zainteresovani i posjetioci, informisani o načinu života i zaštite ove vrste.

Služba je takođe organizovala i promovisala veliku akciju uklanjanja otpada sa prostora svih pet nacionalnih parkova Crne Gore, „Čisto lice NPCG, povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma Međunarodnog dana biodiverziteta (22. maja) i Evropskog dana parkova (24. maja) u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja prirode zaštićenih područja. Pozvani su zainteresovani građani, državni organi i institucije i NVO sektor da se pridruži akciji.

Slika 11: Organizovanjem različitih događaja promovisane aktivnosti NP

Od promotivnog materijala izvršen je reprint brošura Aktivni odmor na njemačkom i engleskom jeziku (460 kom), reprint kataloga NPCG na engleskom jeziku (220 kom), reprint flajera „Panoramski put” na engleskom jeziku (220 kom), izrada bedževa (60 kom) izrada postera (10 kom). Propagandni materijal je dizajniran i poručen, ali isporuka i način plaćanja će biti izvršeni u prvom kvartalu 2024. godine.

U svrhu osmišljavanja programa obilaska Parka započete su aktivnosti na prikupljanju informacija, a nastavak i realizacija aktivnosti predviđena je za 2024. godinu.

Realizacija programske aktivnosti *izrada autentičnog suvenira* uslovljena je izradom i usvajanjem novog vizuelnog identiteta Nacionalnog parka u narednom periodu.

Vanplanska aktivnost - Inicijativa prema Pošti Crne Gore za izradu poštanskih markica sa motivom nacionalnog parka

Upućena je inicijativa prema Pošti Crne Gore za štampanje prigodnih markica gdje su dati predlozi za sve nacionalne parkove Crne Gore, za kulturno – istorijsko i etnografsko nasljeđe (fotografije sa opisom i obrazloženjem) u cilju promocije parkova kroz ovakav prikaza.

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi

Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka je usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca

Izvršena zamjena folija na informativnim tablama - triangleri i informativnim tablama prirodne i kulturne vrijednosti na Vranjini, Rijeci Crnojevića i Žabljaku Crnojevića.

Pješačke staze su unaprijeđene i izvršena je analiza stanja staze 796B Zabes - Godinje i dat predlog za njeno uređenje.

Uspostavljena nova ruta za pješačku stazu „Dolinom rijeke Orahovštice“, nakon urušavanja mosta „Mare Neškove“, postojećom seoskom stazom Orahovo polje - Opačac - Donji Brčeli, sa mogućnošću polaska od Virpazara kroz Orahovo polje ili od Donjih Brčela ispod Gojnića.

Planinarski klub „Rumija“ iz Bara izvršio je markaciju i signalizaciju uspostavljene nove rute staze.

U saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore izvršena je analiza stanja edukativne staze Lipovik i obnova postojećeg dotrajalog mobilijara. Urađen je izvještaj o analizi stanja edukativne staze Lipovik i obnovi dotrajalog materijala.

U saradnji sa Biciklističkim savezom Crne Gore izvršena analiza stanja biciklističke staze „Virpazar-Limljani-Boljevići-Virpazar“, radi utvrđivanja stanja staze (prohodnost, markacija, mobilijar, informativne table itd.) i dat plan njenog uređenja.

U saradnji sa biciklističkim klubom Triatlon, za dužu rutu i prelijepu vožnju trasom Podgorica - Virpazar - Rijeka Crnojevića - Podgorica urađen je GPS.

Služba za promociju, marketing i turizam imala je više sastanaka sa predstavnicima nekoliko NVO koje se bave unapređenjem standarda osoba sa invaliditetom, povodom prilagođavanja glavnih atrakcija parkova i centara za posjetioce njihovim potrebama. U tom smislu, odrađen je predlog lokacija koje će biti adaptirane u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom, a kako bi mogle pristupiti sadržajima centara i pojedinim prirodnim atrakcijama.

NVO Savez paraplegičara Crne Gore je dobio od nadležnog ministarstva projekat za monitoring objekata u vlasništvu JPNPCG, da napravi presjek koliko su prilagođeni osobama sa invaliditetom. Tim povodom organizovan je sastanak sa tom NVO, kako bi se unaprijedila saradnja i maksimalno efikasno poradilo na ovom projektu.

Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru

U saradnji sa TO Tuzi izvršeno je čišćenje prilaza osmatračnicama, zamijenjene folije na bilbordu, vršena promocija putem društvenih mreža i odštampani flajeri sa karakterističnim vrstama ptica.

Organizovano je i realizovano svega osam tura posmatranja ptica. Za ovu ekskluzivnu turu bilo je mnogo više interesovanja, ali zbog nedostatka adekvatne opreme nije bilo moguće organizovati više tura.

Kajakarenje je jedan od karakterističnih tipova aktivnog odmora na prostoru Skadarskog jezera. Nacionalni park ima u ponudi svoje kajake, ali zbog nedostatka opreme ni ova ponuda nije bila kompletna. U protekloj sezoni mogla su se iznajmiti samo dva kajaka u Centru za posjetioce na Vranjini, što prihode od ove ponude čini zanemarljivim. U Centru za posjetioce u Virpazaru su bila tri kajaka u ponudi, ali uslijed velike konkurencije ponude kajakarenja od strane privatnih preduzetnika i slabe promocije i vidljivosti samog Centra za posjetioce u Virpazaru, skoro da nije bilo zastupljenosti ove ponude tamo.

Upravljanje posjetiocima

U pružanju usluga na prostoru NP dominantan je izletnički i sportsko-rekreativni turizam. Izletnički turizam odvija se najčešće u vidu višednevnih tura koje uključuju krstarenje brodom i upoznavanje prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti NP Skadarsko jezero. Park su i protekle godine posjetile grupe organizovane preko turističkih agencija, turoperatera, individualno, kao i organizovane studentske posjete i đačke ekskurzije. Najveći broj je inostranih posjetilaca i najveći broj njih je posjetilo Park od maja do oktobra.

U cilju dobijanja strukture posjetilaca i analize njihovog mišljenja, potreba i očekivanja, tokom turističke sezone u Centru za posjetioce na Vranjini sprovodila se anketa koja se odnosila na učestalost posjeta, dužinu boravka, stanju staza, čistoći i urednosti Parka, ljubaznosti i uslužnosti osoblja. Centar za posjetioce tokom 2023.godine obišlo je 17467 posjetilaca od čega su najbrojniji Francuzi, pa Rusi, zatim slijede Englezi, Česi, Njemci, posjetioci domaći i iz Regiona, a onda su ujednačeno zastupljeni posjetioci iz brojnih država. Ispunjeno je 312 anketnih listića koji su pokazali da je: oko 65% posjetilaca saznalo za Park putem interneta ili turističkih agencija; 90% njih je prvi put u ovom Parku i ostaju jedan dan; 65% posjetilaca je došlo radi krstarenja Jezerom, 20% radi kajakarenja, ostali radi drugih vidova odmora; 68% je zadovoljno čistoćom u Parku i ljubaznošću osoblja.

JPNPCG je pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Projektom se apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen.

Putem sajta i društvenih mreža, kao i štampanjem lifleta (ukupno 1000 komada) koji su distribuirani u NPCG, započeta je promocija osam etičkih principa „Ne ostavljaj tragove – Leave No Trace“, koncepta zaštite životne sredine i prirode koji se odnosi na aktivnosti i boravak u prirodi na način što će posjetioci ostaviti mjesta u jednakom ili boljem stanju nego što su ih zatekli. Lifleti će tokom sezone 2024. godine biti dostupni posjetiocima na naplatnim punktovima ili Centrima za posjetioce. Liflet je koncipiran na način da posjetiocima ukaže na obavezu poštovanja životne sredine, izbjegavanja susreta sa divljim životinjama. Takođe, posjetiocima je ukazano da ne ostavljaju otpada za sobom, kampuju najmanje 60 metara od jezera i potoka, da je zabranjeno koristiti vatru u prirodi, budu pažljivi prema drugim posjetiocima i pažljivo koriste tehniku u prirodi. Liflet je urađen na crnogorskom i engleskom jeziku.

Slika 11: Promovisani etički principi kroz letak i objave na društvenim mrežama

Strateška oblast 5: Međunarodna i lokalna saradnja i socio-ekonomski razvoj

Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi

U toku 2023. godine Služba za projekte i međunarodnu saradnju je skladu sa Programom upravljanja za 2023. godinu i međunarodnim pozivima, u saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama, aplicirala i radila na više projektnih ideja koje kroz svoje ciljeve i aktivnosti obuhvataju potrebe nacionalnog parka Skadarsko jezero i lokalne zajednice koja gravitira ovim područjem.

U saradnji sa **Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore** obezbijedena je donacija za nabavku oprema za Službe fizičke zaštite u svih pet nacionalnih parkova, i to za potrebe

spašavanja i suzbijanja požara. Nakon poziva za dostavljanje prijedloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, Služba za projekte i međunarodnu saradnju je napisala projekat i aplicirala za ova sredstva. Opšti cilj ovog projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada Službi fizičke zaštite. U okviru ove saradnje obezbijedena su i sredstva za postavljanje kolektora masti i ulja u okviru kanalizacionog odvoda koji dijele restoran „Jezero” i Upravna zgrada sa Centrom za posjetioce Vranjina.

Međunarodna saradnja u oblasti implementacije i pisanja projekata ostvarena je i nakon ostvarenog kontakta sa predstavnicima Sveučilište Zagreb iz Hrvatske koji su bili zainteresovani za saradnju na pisanju projekta za Horizon program, služba za projekte i međunarodnu saradnju je dala puni doprinos toj aplikaciji kroz davanje informacija potrebnih za projekta u svojstvu krajnjeg korisnika i krajem 2023. godine JPNPCG je u svojstvu podugovarača je uključeno u projekat **“EcoDaLLi”** kojim koordiniše partner iz Njemačke „Steinbeis Europa Zentrum”. Cilj projekta je pojednostavljenje struktura upravljanja slivom Dunava u smislu poboljšane ekološke obnove, zaštite i očuvanja sliva i poboljšanog upravljanja inovacijama.

U saradnji sa partnerskim organizacijama aplicirano je na međunarodnom pozivu IPA ALB-MNE sa projektom **„Sliv Skadarskog jezera - prekogranični rezervat biosfere”** koji je odobren projekat finansiran od strane EU kroz Program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija, i kog sprovode partnerske organizacije EDEN Centar iz Albanije i EnvPro iz Crne Gore, Nacionalna agencija za zaštićena područja Albanije i Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore. Ovim projektom planirana je nabavka računara, terenska obuča za Odjeljenje za zaštitu prirodne baštine, oprema za stručnu službu, nabavka plovila i izrada studije o invazivnoj vrsti *Amorpha fruticosa*.

Međunarodna saradnja uspostavljena je i sa organizacijama koje su na internacionalnom nivou zastupljene u oblastima zaštite životne sredine a jedna od njih je i organizacija Global Conservation čija je djelatnost i cilj da zaštiti najvažnije i najugroženije divlje prostore. To je organizacija čija je jedina misija direktno finansiranje sistema zaštite parkova i očuvanje nacionalnih parkova i UNESCO-ovih mjesta svjetske baštine u zemljama u razvoju. U tom smislu kroz projekat **„AquaWatch- Advanced Surveillance and Enforcement for the Protection of Skadar Lake's Aquatic Ecosystem“** aplicirano je kod ove organizacije sa projektom čiji je cilj unapređenje kapaciteta službe zaštite nacionalnog parka Skadarsko jezero kroz nabavku potrebne opreme i sredstava.

„ReProtect - Research based protection of Montenegrin freshwater sites” je projekat koji je upućen organizaciji DIMFE (Donors' Initiative for Mediterranean Freshwater Ecosystems). Cilj projekta je bio izrada studije nosivosti i preporuka za upravljanje turistima na 8 ključnih lokacija u svih pet nacionalnih parkova. Tokom implementacije projekta planirano je da zaposleni JPNPCG prođu obuku o sakupljanju podataka (obuka uz stručni tim na terenu) i obradi istih kako bi mogli replikovati rezultate projekta i na druge lokacije u zaštićenim područjima i sami razvijati mjere za smanjenje negativnih uticaja posjetilaca. Projekat nije prošao.

U toku je i priprema projektne ideje koja se piše u saradnji sa NVO organizacijama čije su osnovne djelatnosti unapređenja života lica sa invaliditetom. Kroz projekat **„Opremanje nacionalnih parkova terenskim kolicima“**, NVO Ekvivalent će u saradnji sa Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore napisati i predati aplikaciju za donacije kod Japanske ambasade kroz program POPOS donacije. Ovim projektom planirano je da se u

nacionalnim parkovima Crne Gore unaprijede uslovi za posjete lica sa invaliditetom kroz nabavku adekvatne opreme i uređenje potrebne infrastrukture.

Služba za projekte i međunarodnu saradnju u saradnji sa NP Skadarsko jezero organizovala je sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija koje djeluju na teritoriji i opštinama koje gravitiraju ovim parkom.

Na poziv JPNPCG, održan je sastanak sa predstavnicima lokalnih nevladinih organizacija sa ovog područja. Sastanak je održan u sali za sastanke NP Skadarsko jezero, 25. decembra 2023. godine i predstavlja još jedan korak ka unapređenju saradnje Nacionalnog parka sa lokalnom zajednicom.

Učesnici skupa razmijenili su ideje i prijedloge o ključnim temama koje se tiču održivog razvoja ovog područja i pokazali entuzijazam i posvećenost ka unapređenju zajedničkih ciljeva. Takođe su razmijenili iskustva i o mogućnostima privlačenja sredstava iz različitih fondova i izvora kako bi se unaprijedile aktivnosti u cilju zaštite i promocije ovog zaštićenog područja.

Predstavnici JPNPCG i NP Skadarskog jezera su istakli da je saradnja sa lokalnom zajednicom ključna u očuvanju zaštićenih područja, te da se raduju budućim susretima i zajedničkom radu sa lokalnom zajednicom, nevladinim organizacijama i svim zaljubljenicima u prirodu. Rješavanje problema invazivnih vrsta, uključivanje mladih i edukacija, osnivanje grupe „Malih rendžera“, ali i obuka za rad sa lokalnim zajednicama, neki su od predloga za projekte koji će se u narednom periodu realizovati na području Nacionalnog parka Skadarsko jezero. Konstruktivan sastanak sa NVO sektorom koji je održan u ovom Parku iznjedrio je niz ideja za projekte koji će dugoročno dati vidljive rezultate. Predstavnici NVO, između ostalog, predložili su i projekat koji će tretirati i rješavati probleme koje ovaj park ima sa invazivnim vrstama, rad sa mladima i edukaciju sa posebnim akcentom na projekat „Mali rendžeri“. Na taj način radiće se intenzivno i u kontinuitetu na podizanju svijesti najmlađih o važnosti očuvanja prirode i nacionalnih parkova. N sastanku su predložene i posebne obuke za zaposlene koji su zaduženi za saradnju sa lokalnim zajednicama, sa osvrtom na iskustva iz regiona.

Stručna saradnica i dio menadžmenta JPNPCG prisustvovali su obuci o dizajnu i primjeni SMART platforme koja se sastoji od softverskih alata dizajniranih za pomoć u upravljanju i zaštiti divljih životinja i prevenciji ilegalnih aktivnosti. SMART omogućava standardizaciju i olakšava prikupljanje, analizu i izvještavanje o podacima, čime olakšava proces donošenja ključnih odluka na osnovu informacija sa terena. Ovaj sistem podržava širok spektar aktivnosti u očuvanju prirode, uključujući zaštitu biodiverziteta, sprovođenje zakona, turizam, upravljanje posjetiocima, korišćenje prirodnih resursa, obaveštajne podatke i procjene rizika. SMART pristup obuhvata najnoviju tehnologiju, izgradnju kapaciteta za očuvanje i osnaživanje globalne mreže korisnika SMART sistema za očuvanje, podržan dugoročnim savezom vodećih organizacija za očuvanje prirode, kako bi se osigurao opstanak biodiverziteta Zemlje za buduće generacije.

Unapređena saradnja sa lokalnim preduzetnicima i proizvođačima

Kao veoma važno pitanje u narednom periodu prepoznato je ekonomsko osnaživanje lokalnog stanovništva kroz razvoj različitih klastera i promovisanje zelene ekonomije.

Saradnja sa NVO sektorom i lokalnim stanovništvom veoma je važna za nacionalne parkove, pa je planirano da se susreti ovog tipa, koji podrazumijevaju razmjenu ideja i mišljenja, organizuju češće.

Kontinuirana aktivnost, kojom se daje podrška lokalnom stanovništvu (proizvođačima), da izrade karakteristične suvenire i rukotvorine imala je za rezultat nabavku 1117 komada istih, sa kojima je dopunjena postojeća suvenirnica Parka.

Predata je Prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Odgovor se očekuje kako bi se nastalo sa procesom uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode.

Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma

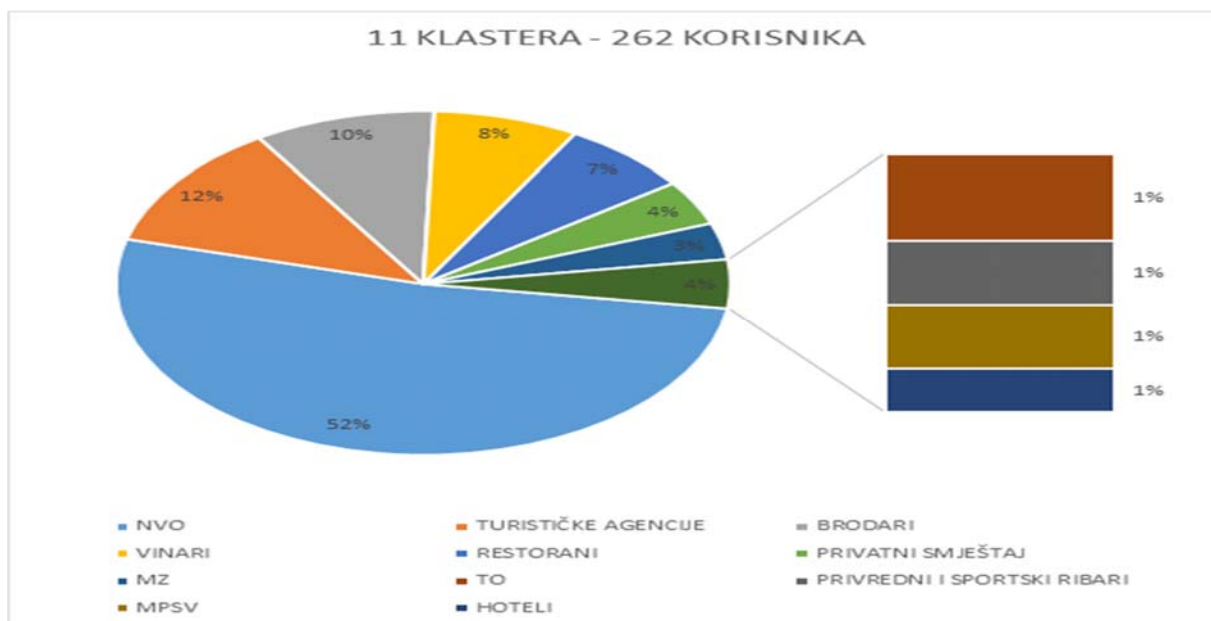
Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj zajedno sa stručnim saradnicima za rad sa lokalnim zajednicama u NP Skadarsko jezero je u prva dva kvartala prikupila podatke, na bazi kojih smo evidentirali različit broj klastera (geografske koncentracije povezanih djelatnosti, pružalaca usluga i dr. i sa njima umreženim ustanovama koje se međusobno nadmeću, ali i saraduju) i njihovih korisnika, koji koriste resurse ovog parka. U NP Skadarsko jezero identifikovano je ukupno 11 klastera i 262 korisnika.

Najbrojniji klasteri su NVO - 136, turističke agencije - 31, brodari - 25, vinari - 20, restorani - 18 i drugi relevantni subjekti na lokalnom nivou. Prikupljanje podataka i organizovanje sastanaka dovelo je da kroz zajedničku saradnju definišemo zajedničke aktivnosti kako bi se dodatno osnažila promocija ovog područja i sagledalo na koji način bi se mogao unaprijediti kvalitet života lokalnih zajednica koje gravitiraju na području NP Skadarsko jezero. Na osnovu kreirane baze podataka krajem godine održana je sjednica Socio - ekonomskog savjeta na temu: „Analiza rezultata tekuće turističke sezone u NP Skadarsko jezero - izazovi, pritisci i prijetnje”. Na istom je prisustvovao veliki broj relevantnih lokalnih stejkholdera sa prostora opština: Zeta, Tuzi, Bar i Prijestonice Cetinje. Apostrofirana je potreba za unapređenjem rada ovog tijela kroz njegovo segmentiranje na više tematskih pod klastera (udruženja ribara, udruženja brodskih prevoznika, udruženja proizvođača vina i dr). Na pomenutoj sjednicu su razmatrana pitanja koja se odnose na:

- Zajedničke aktivnosti na zaštiti ribljeg fonda;
- Kreiranje ambijenta za zajedničke projektne aktivnosti JPNPCG sa lokalnim samoupravama Bar, Cetinje, Tuzi i Zeta i njihovim TO;
- Suzbijanje nelegalnih aktivnosti kroz zajedničko djelovanje sa državnim inspekcijama. U tom kontekstu, a na osnovu inputa sa održani sastanaka aktivnosti će biti usmjerene na suzbijanju sive ekonomije i nelojalne konkurencije;
- Uvezivanje klastera i aktivnosti na konzistentnoj zaštiti prostora Parka.

Uspostavljena baza podataka i dalje aktivnosti na istoj predstavljaju odličnu osnovu za unapređenje sistema rada sa lokalnim zajednicama i njihove integracije u procese planiranja i implementacije planski aktivnosti u Parku.

Broj klastera i korisnika predstavljeni su grafičkim prikazom (Grafikon 7).

Grafikon 7: Broj klastera i korisnika prostora Parka

Strateška oblast 6: Unapređenje fizičke zaštite i infrastrukture

Unapređenje fizičke zaštite

U periodu od 01.01.2023.godine do 31.12.2023.godine u Nacionalnom parku Skadarsko jezero je radno angažovano, odnosno novozaposleno, 9 lica na osnovu ugovora na neodređeno vrijeme i 16 lica na osnovu ugovora na određeno vrijeme.

Izvršena je nabavka: VBM Suzuki 115ks, dvogledi, videonadzor, ogrjevno drvo, 3 kosačice i trimer. U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijeđena je donacija za nabavku opreme za službe fizičke zaštite za potrebe spašavanja i požara za svih pet nacionalnih parkova. Službeno vozilo je preraspoređeno iz druge organizacione jedinice.

Programom odnosno izmjenama i dopunama Programa objekata privremenog karaktera 2020 - 2024. godina su definisane lokacije na kojima se postavljaju/grade objekti privremenog karaktera u cilju upravljanja, zaštite, unapređenja, razvoja, kao i obogaćivanja turističke ponude na području Nacionalnog parka Skadarsko jezero, kao značajne turističke destinacije. Važećim Programom su definisane četiri lokacije na kojima je Javno preduzeće planiralo da postavi privremena parkirališta. Cilj Javnog preduzeća je da se postave privremena parkirališta u skladu sa smjericama iz Programa privremenih objekata, uz minimalan uticaj na okolinu. Krajem oktobra 2023. godine Javno preduzeće je dobilo rješenje za vršenje radnji, djelatnosti i aktivnosti od Agencije za zaštitu životne sredine, u vezi sa postavljanjem privremenih parkirališta. Takođe je dobijena saglasnost glavnog gradskog arhitekta na idejna rješenja za parkirališta polovinom septembra 2023. godine. Sve potrebne dozvole su pribavljene u skladu sa zakonskim procedurama.

Vanplanska aktivnost - Obnova mobilijara na stazama za sportsko-rekreativni ribolov

Na stazama za sportsko-rekreativni ribolov „Lesendro” i „Morača” zaposleni Službe ambijentalne higijene i infrastrukture, redovno su uklanjali otpad, sanirali postojeći mobilijar (popravka klupa i korpa za otpad), redovno je košena trava.

3.1. Ocjena stanja

Flora i vegetacija

Popis biljnih vrsta, s akcentom na nacionalno i/međunarodno značajne taksone, urađen je na lokalitetima Rijeka Crnojevića, Lipovik, Šindon i Prevlaka.

Terenski podaci su unijeti u Exel bazu flore za NP Skadarsko jezero, i ona trenutno sadrži 3095 tabelarnih redova što je ekvivalentno broju terenskih i literaturnih navoda.

Evidentirane su 22 biljna taksona, od kojih 15 ima jedan ili više nivoa nacionalne i/ili međunarodne zaštite. Značaj 15 popisanih biljnih vrsta izražava se kroz sledeće nivoe zaštite:

Endemi: 2 taksona (*Cymbalaria microcalyx* subsp. *ebelii*, *Edraianthus tenuifolius*).

Zakonom zaštićeni, Sl. list RCG 76/06: 5 taksona (*Cymbalaria microcalyx* subsp. *ebelii*, *Gladiolus palustris*, *Anacamptis morio*, *Ophrys sphegodes* subsp. *araneola*, *Serapis vomeraceae*).

Habitat direktiva: 2 taksona (*Ruscus aculeatus* – An. V, *Gladiolus palustris* – An. II i IV).

CITES: 5 taksona (*Euphorbia amygdaloides*, *Euphorbia seguieriana*, *Anacamptis morio*, *Ophrys sphegodes* subsp. *araneola*, *Serapis vomeraceae*).

ICUN Crvena lista za EU i Med: 12 taksona, od kojih je 8 taksona sa LC nivoom ugroženosti (*Ruscus aculeatus*, *Fritilaria messanensis* subsp. *gracilis*, *Hedera helix*, *Carpinus orientalis*, *Fraxinus ornus*, *Asplenium ceterach*, *Serapis vomeraceae*, *Ranunculus trichophyllus*), 2 taksona sa NT nivoom ugroženosti (*Anacamptis morio*, *Ophrys sphegodes* subsp. *araneola*) i za 1 takson je status DD (*Gladiolus palustris*).

IPA: 1 takson (*Gladiolus palustris*).

Istraživanje i inventarizacija endemskih i zaštićenih biljnih taksona je obavljena na 4 lokaliteta koje karakterišu različiti stanišni uslovi. Pritisci na staništa su evidentirani na lokalitetima Rijeka Crnojeviće i Lipovik.

Zabilježeno je prisustvo 2 invazivne vrste *Ailanthus altissima* (u ruralnom dijelu Rijeke Crnojevića i na Lipoviku, unutar šumske sastojine) i *Gleditsia triacanthos* (plavne livade uz Rijeku Crnojevića), koje su brojnošću podmlatka i brzinom širenja prijatnija po autohtone vrste i staništa.

Monitoring i analiza stanja biljnih vrsta *Marsilea quadrifolia* i *Caldesia parnassifolia*, koje se nalaze na listama HD (Annex II i IV) i BC (Anex I), ukazuje na opadajući trend njihovih populacija.

Na staništu *Marsilea quadrifolia*, u koritu i plavnom dijelu rijeke Moračice (Žabljačke livade) evidentirani su pritisci:

- Promijenjen vodni režim
- Bujanje travne vegetacije, invazivne vrste *Paspalum distichum*

- Pojava invazivne makrofite *Elodea canadensis* u koritu rijeke
- Uslijed obilnih padavina, nivo vode rijeke Moračice je tokom monitoringa 2023. godine mnogo veći u odnosu na prethodne godine, odnosno krajem jula 2023.godine u odnosu na kraj juna prethodnih godina. Takav vodni režim je pogodovao bujanju travne vegetacije, u kojoj je dominantna invazivna vrsta *Paspalum distichum*. Ova vrsta je zauzela stanište u toj mjeri da predstavlja ozbiljnu prijetnju daljeg gubitka staništa za vrstu *Marsilea quadrifolia*. Sem toga, unutar staništa *Marsilea quadrifolia*, na koordinati N42.30834 E19.14726 je evidentirano prisustvo vodene invazivne vrste *Egeria canadensis*. Ovo je prvi nalaz ove vrste u NP Skadarsko jezero. Zbog nepoznavanja ekologije *Egeria canadensis*, za sada ostaje otvoreno pitanje, da li ona može preživjeti sušni period korita rijeke.

Bujanje travne vegetacije je evidentno na cjelokupnom arealu populacije, što za posljedicu ima pad brojnosti i pokrovnosti jedinki, ali i gubitak djelova staništa. Populacija je izgubila dio staništa, u dužini oko 80m, na početku areala (potpuno zarastanje), ali je za oko 25m produžila stanište u dijelu korita gdje je ove godine veći nivo vode i manje zatravljenje.

Nakon otkrića populacije *Caldesia parnassifolia* 2020. godine, uz obalu ostrva Koračica, impresivne i u brojnosti i po površini koju zauzima, istraživanja 2023. godine pokazuju pad brojnosti i pokrovnosti populacije.

Uzimajući u obzir iskustva drugih zemalja, još uvijek ne možemo izvesti zaključak koji bi objasnio evidentirani populacioni pad. U opticaju su dvije mogućnosti, obje uslovljene klimatskim promjenama:

- opadajući trend uslijed kontinuiranih klimatskih promjena i zarastanja staništa; ili
- godišnje fluktuacije uslovljene klimatskim prilikama u toj godini.

Sem obaveznog monitoringa za obje vrste, neophodno je obaviti konsultativni sastanak sa stručnom službom Agencije za zaštitu životne sredine, radi procjene urgentnosti i analize mjera koje bi se eventualno mogle primijeniti na zaštićenom području.

Monitoring skadarskog hrasta *Quercus robur* subsp. *scutariensis* na narušenom staništu koje primarno pripada natura habitatu 92A0 - Galerija bijele vrbe i bijele topole.

Skadarski hrast se fragmentarno javlja na staništu uz Gostiljsku rijeku, bilo u vidu pojedinačnih stabala ili u manjim grupacijama unutar ostataka prvobitne zajednice. Istraživanja 2013. i 2017. i 2023. godine, potvrđuju da je istraživano područje primarno stanište skadarskog hrasta, da fragmentarno, na zapuštenim parcelama, postoji spontana revitalizacija zajednice, ponegdje do nivoa šume. Međutim, jaki antropogeni uticaji ograničavaju ovaj proces i čine ga malo vjerovatnim ukoliko se ne sprovedu jače mjere kontrole i suzbijanje nelegalnih radnji sječe i paljena.

Sa biološke strane, opstanak vrste (populacije) nije upitan, jer skadarski hrast uspješno plodonosi i razvija podmlatke. Međutim, zbog prisutnih uticaja (obrađivanje, košenje, paljenje, sječa, invazivne vrste), mali broj podmladaka dostiže plodnu zrelost. Između ostalog, zato je važno obezbijediti opstanak starijih jedinki, naročito onih koje smo izdvojili kao reprezentativna stabla ili stabla budućnosti. Stanje na terenu pokazuje da su upravo takva stabla najugroženija sječom od strane lokalnog stanovništva u čijem su vlasništvu.

Dok 2017. godine bilježimo sporadično prisustvo *Amorfa fruticosa*, 2023 godine konstatujemo brojnost i raširenost invazivnih vrsta na brojnim zapuštenim parcelama. Dominantno i agresivno širenje pokazuje *Erigeron canadensis*.

Od svih evidentiranih pritisaka na stanište skadarskog hrasta, nelegalna sječa se pokazuje kao uticaj koji najviše ugrožava opstanak reproduktivnih jedinki i usporava ili ograničava revitalizaciju staništa tamo gdje je proces počeo.

Zbog fragmentiranosti i stalnih pritisaka na stanište skadarskog hrasta, natura habitat kojem pripada 92A0 - Galerija bijele vrbe i bijele topole, ne pokazuje reprezentativnost na ovom području.

Neophodno je nastaviti monitoring, pojačati kontrolu i razmotriti mogućnost prevođenja u državno vlasništvo površine/a odabrane/ih za spontanu revitalizaciju.

Terenska istraživanja u 2023. godini, u periodu april – oktobar, ukazuju na sve veću prisutnost različitih invazivnih vrsta sa tendencijom daljeg širenja, na različitim tipovima staništa unutar granica NP Skadarsko jezero. Dominantno se šire u ruralnim i drugim narušenim staništima.

Evidentirano je prisustvo sledećih invazivnih vrsta: *Egeria densa* (u vodotoku Šegrtnice i unutar jezera na lokalitetu Vučja gora), *Elodea canadensis* (u rijeci Moračica - unutar staništa *Marsilea quadrifolia* i u vodama Skadarskog jezera na lokalitetima Moračnik i Pelinovo), *Amorpha fruticosa* (na lokalitetima Vučja gora i Gostiljska rijeka), *Ailanthus altissima* (Rijeka Crnojevića, Lipovik i duž puta Drušići – Prevlaka), *Gleditsia triacanthos* (Rijeka Crnojevića, Moračica), *Paspalum distichum* (Moračica), *Erigeron annuus*, *Erigeron canadensis*, *Cynodon dactylon*: (Gostiljska rijeka), *Xanthium strumarium* subsp. *italicum* (Gostiljska rijeka, Žabljačke livade).

Prvi put se evidentira ulazak i ukorjenjivanje *Egeria densa* u vodama Skadarskog jezera.

Prvi put se evidentira prisustvo *Elodea canadensis* u NP Skadarsko jezero.

Ulazak *Egeria densa* i *Elodea canadensis* u vode Skadarskog jezera, zauzimanje korita Šegrtnice sa *Egeria densa*, pojava *Elodea canadensis* unutar staništa *Marsilea quadrifolia* u vodotoku Moračice, zahtijevaju urgentnost u reagovanju, o čemu je obaviješteno resorno ministarstvo i Agenciju za zaštitu životne sredine (dopisom br. 05 – 2294, od 26. 06. 2023 godine).

Neophodno je u narednom periodu inicirati sastanak sa predstavnicima resornih institucija, kako bi se definisali dalji koraci i uspostavila kontrola širenja alohtonih invazivnih vrsta, sa akcentom na *Egeria densa*, *Elodea canadensis*, *Amorpha fruticosa* i *Gleditsia triacanthos*.

Šume i šumski ekosistemi

Šume i šumski ekosistemi na području Nacionalnog Parka Skadarsko jezero predstavljaju rijetkost, gdje se izdvajaju šume smještene na području Manastirske tapije, šumskom rezervatu na ušću rijeke Morače u Skadarsko jezero. U prethodnom periodu, ovi šumski ekosistemi suočavali su se sa izazovima različite prirode, kako biotičke, tako i abiotičke. Među različitim negativnim faktorima, antropogeni uticaj se ističe kao najznačajniji.

Antropogeni faktor, izražen kroz nelegalnu sječu, oštećivanje i krčenje radi stvaranja poljoprivrednih površina, predstavlja ključni izazov za očuvanje šuma i šumskih ekosistema u NP Skadarsko jezero. Takođe, rizici od požara predstavlja dodatni antropogeni negativan uticaj na ove prirodne resurse.

Uprkos izazovima, opšte zdravstveno stanje šuma i šumskih ekosistema u NP Skadarsko jezero se ocjenjuje kao izuzetno zdravo. Postoji pozitivna tendencija oporavka prethodno oštećenih šuma i šikara od požara. Ova revitalizacija ukazuje na učinkovitost realizovanih mjera zaštite. Saradnja sa lokalnim zajednicama, edukacija o važnosti očuvanja šuma te uspostavljanje preventivnih mjera zaštite protiv negativnih antropogenih uticaja ostaju ključne strategije za održivo upravljanje šumskih ekosistema NP Skadarsko jezero.

Beskičmenjaci

Fauna dnevnih leptira (*Rhopalocera*) prepoznata je kao veoma značajna za monitoring budući da su ovi organizmi veoma osjetljiviji na promjene ekoloških faktora, naročito onih koji su nastali antropogenim djelovanjima i klimatskim promjenama. Terensko istraživanje faune dnevnih leptira na području Parka započeto je 2023. godine. Tokom istraživanja faune dnevnih leptira registrovano je 33 vrste od ukupno 192 u Crnoj Gori (Franeta, 2018), što je 17,2%. Dobijena lista dnevnih vrsta leptira ne može se smatrati konačnom, te je neophodno nastaviti istraživanja i u narednom periodu. Za očekivati je da će nastavak istraživanja u narednom periodu pokazati prisustvo većeg broja vrsta u odnosu na trenutno stanje. Na osnovu dosadašnjih rezultata istraživanja, područje NP Skadarsko jezero je značajno za očuvanje biodiverziteta ove grupe insekata, naročito iz razloga što su pregledom literaturnih podataka i terenskim istraživanjima registrovane zakonom zaštićene i Natura 2000 vrste.

- 2 vrste zaštićene nacionalnim zakonodavstvom i to: *Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*
- 1 vrsta se nalaze u Aneksu IV Habitat direktive i to *Zerynthia polyxena*
- 1 vrsta se nalaze u dodatku II Bernske konvencije i to *Zerynthia polyxena*
- Prema IUCN crvenoj listi 4 vrste su označene kao NT i to: *Phengaris alcon*, *Scolitantides orion*, *Pseudophilotes vicrama* i *Hipparchia fagi*,
- 4 vrste su označene kao Natura 2000 vrste i to: *Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*, *Zerynthia polyxena*, *Euphydryas aurinia*
- Na crvenoj listi dnevnih leptira Crne Gore 1 vrsta je označena kao EN i to *Polyommatus escheri*, 2 vrste kao NT i to *Papilio machaon* i *Iphiclides podalirius*, dok su 4 vrste označene kao VU i to: *Phengaris alcon*, *Apatura ilia*, *Zerynthia polyxena* i *Euphydryas aurinia*.

Evidentirani pritisci vezani za faunu beskičmenjaka:

- Zarastanje jezera ima negativne posljedice po faunu beskičmenjaka, naročito onih koje su vezani za jezersko dno
- Urbanizacija i razvoj turističke djelatnosti
- Zarastanje i ne održavanje livada i poljoprivrednih površina utiče na smanjenje populacije dnevnih leptira i drugih insekata.
- Pojava i širenje invazivnih vrsta takođe negativno utiče na ukupni diverzitet faune beskičmenjaka
- Pojava požara, takođe utiče na smanjenje populacije pojedinih vrsta insekata koji su vezani za šumske ekosisteme

Fauna riba

Skadarsko jezero je najkompleksniji ekosistem u Crnoj Gori u kojem je ihtiofauna povezana sa brojnim antropogenim faktorima, ali i sa brojnim prirodnim faktorima koji utiču na stanje riba.

Pritisci su:

- Ribolovne privredne aktivnosti;
- Sportsko ribolovne aktivnosti;
- Nelegalne ribolovne aktivnosti dozvoljenim i nedozvoljenim sredstvima;
- Velike fluktuacije vode (poplave i suše)
- Piscivorna ornitofana jezera koja u kombinaciji sa pretjeranim izlovom može smanjiti populacije nekih vrsta riba.
- Poljoprivredna i teška industrija u blizini jezera te eksploatacija šljunka u glavnoj pritoci Morači mogu zagađati jezero ili poremetiti dotok vode.
- Moguća izgradnja većih infrastrukturnih i ugostiteljskih objekata na samim obalama jezera,
- Eutrofikacija jezera
- Neusaglašena legislativa dvije države koje dijele jezero,
- Improvizovane blokade, brane i zamke na rijeci Bojani koje ometaju migracije riba između mora i jezera.
- Nelegalna prodaja riba na tržnicama, pijacama i ugostiteljskim objektima (koja je povezana sa nelegalnim izlovom riba iz jezera)
- Nepostojanje riblje osnove koja treba da nalaz i smjernice upravljanja ihtiofaunom
- Invazivne vrste riba koje su neplanski unesene u jezero i koje je sada nemoguće izloviti.
- Vrste riba koje potencijalno treba potpuno zaštititi kao što je jegulja.

Potrebno je jačanje kapaciteta i edukacija svih stakeholdera jezera i veća uključenost naučnih institucija kako bi se dobila kvalitetnija dokumenta upravljanja ihtiofaunom.

Sve gore navedeno se smatra pritiscima ovog ekosistema, jer je svaka od navedenih stavki veoma važna kako bi se zaštitila ihtiofauna i uredile privredne aktivnosti. Potrebno je više naučnih analiza, pravilnika, usaglasiti i donijeti nove legislative, ali i unaprijediti saradnju sa susjednom zemljom Albanijom kako bi se na pravi način upravljalo ribljim fondom.

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Region Skadarskog jezera, predstavlja jedno od žarišta Balkanskog poluostrva u pogledu faune vodozemaca i gmizavaca. Vrijednost batraho- i herpetofaune regiona Skadarskog jezera se ogleda u sastavu vrsta koje se javljaju i koegzistiraju na relativno malom prostoru.

Do sada, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore nije raspolagalo sa podacima istraživanja i monitoringa stanja vodozemaca i gmizavaca na području NP Skadarsko jezero. Upravo iz tih razloga je Planom upravljanja predviđen monitoring kako bi se sagledalo pravo stanje batraho- i herpeto faune i na osnovu toga predložile eventualne mjere zaštite. Tokom 2023. godine realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije, određivanja distribucije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na Zakonom zaštićene i Natura vrste. Tokom terenskog rada nijesu zabilježeni pritisci po faunu vodozemaca i gmizavaca na

istraživanom području. Obzirom na važnost ove grupe organizama daljim planom je predviđen nastavak započetih aktivnosti.

Od registrovanih vrsta, sve vrste, osim vrste *Bombina variegata* – žutotrbug mukača, su zaštićene prema Rješenju o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (Sl.list RCG br. 76/06).

Bombina variegata se nalazi na dodatku II Bernske konvencije i dodacima II i IV Evropske direktive o staništima i vrstama.

Sve registrovane vrste vodozemaca i gmizavaca odlikuju se širom distribucijom u Evropi i Evro-Aziji i samo je jedna vrsta vodozemaca u regionu Skadarskog jezera globalno ugrožena – *Pelophylax shqipericus*.

Fauna ptica

Područje NP Skadarsko jezero je jedno od najočuvanijih prirodnih močvarnih staništa u ovom dijelu Evrope. Na Skadarskom jezeru tokom godine boravi oko 270 vrsta ptica. Ukupan broj gnjezdarica i stanarica je 140 vrsta, 46 vrste je prisutno samo na zimovanju, dok je 70 vrsta prisutno tokom godine ali ne gnijezde na Skadarskom jezeru. Od ukupnog broja ptica, 100 vrsta spadaju u vodene ptice, koje su načinom života vezane za vodena staništa. Gotovo polovina ukupnog broja otpada na ptice pjevačice (46%), dok su obigatorne vodene ptice u koje spadaju patke, guske, gnjurci, čaplje, rode, pelikani, kormorani, šljukarice, čigre i galebovi zastupljene sa 31%. Grabljivice su zastupljene sa 14%, dok na ostale grupe ptica otpada oko 10%.

Prilikom cjelogodišnjih terenskih obilazaka uočen je veliki broj pritisaka kojim se može okarakterisati područje Parka.

Urbano, poljoprivredno i saobraćajno zagađenje je rastući pritisak na Skadarskom jezeru, koje se ogleda u mnoštvu divljih deponija, ispuštanju otpadnih voda u jezero i njegove pritoke, kao i spiranju hemikalija sa saobraćajnica i poljoprivrednog zemljišta. Direktna posljedica ovog problema jeste eutrofikacija jezera. Eutrofikacija odnosno zarastanje slobodne vode na sjevernoj obali gdje se i nalazi najveći gnjezdilišni potencijal u ornitofaunističkom smislu, a sve kao posljedica nanosa nutritijenata iz Zetske ravnice.

Jedan od ključnih faktora posebno u periodu gniježđenja je krivolov, kada se ptice dodatno uznemiravaju. Ovaj pritisak pogađa sve vrste ptica koje gnijezde u područjima intenzivnog ribolova i eksploatacije drugih resursa, naročito u rano proljeće, u periodu februar - april. Na otvorenoj vodi ptice nijesu toliko osjetljive na ljudsko prisustvo u vidu vodenog saobraćaja i ribolova.

Fauna sisara

Iako su uloženi značajni naponi u cilju istraživanja diverziteta faune slijepih miševa, spisak od 19 vrsta se ne može smatrati konačnim, te ova istraživanja treba nastaviti i u narednim godinama. Registrovani objekti (jame i pećine) nijesu pod pritiskom i nijesu posjećene u mjeri koja bi izazivala zabrinutost za uznemiravanje faune. U narednom periodu neophodno je fokusirati se prvenstveno na zimski monitoring i revidirati Akcioni plan za zaštitu faune slijepih miševa, te definisati koje pećine mogu biti dostupne i u kom periodu za posjetioce u cilju očuvanja populacija slijepih miševa.

Populacije vidre na Skadarskom jezeru su nepoznate. Ne postoji adekvatna oprema koja bi dala relevantne podatke i bliže informacije o stanju populacije. Kontinuirano se sprovodi monitoring

od 2011. godine na osnovu tragova prisustva. Dio magistralnog puta je i dalje zabrinjavajući za ovu vrstu i potrebno je raditi na fizičkom onemogućavanju jedinkama da prelaze na drugu stranu jezera (u vidru ograda ili probijanja tunela ispod puta).

Vode

U prethodnom planskom periodu vršen je monitoring od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore na Skadarskom jezeru. Rezultati mjerenja iz 2022. godine su pokazali dobar status voda. Prikupljeni su podaci sa mjernih mjesta Kamenik, Podhum, Moračnik, Centar. Umjeren status kvaliteta voda zabilježen je na Podhumu. Najznačajniji problem predstavljaju komunalne otpadne vode, eutrofikacija, ispuštanju otpadnih voda u Jezero i njegove pritoke, kao i spiranju hemikalija sa saobraćajnica i poljoprivrednog zemljišta.

Daljim planom nastaviti i prikupljati podatke od Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore, koji vrši monitoring minimalnog ekološkog protoka kako bi se obezbijedilo nesmetano funkcionisanje riječnih ekosistema.

Materijalna kulturna baština

Priobalje Skadarskog jezera obiluje arheološkim nalazištima, ali mnoga od njih nisu dovoljno istražena i valorizovana. Dosadašnja detaljnija iskopavanja bila su usmjerena na nekoliko lokaliteta iz različitih historijskih perioda, uključujući ilirsko-helenistički i rimski period, kao i na srednjovjekovnim sakralnim kompleksima na ostrvima - goricama. Pronađeni arheološki materijal do kojeg se došlo tokom istraživanja nalazi se na stručnoj obradi i u muzejskim postavkama Bara, Podgorice i Cetinja. Obnova manastirskih kompleksa krajem XX i početkom ovog vijeka, često je izvedena bez poštovanja projektne dokumentacije i konzervatorskih uslova kao i nadzora i kontrole službi zaštite. To je rezultiralo degradacijom ili trajnim oštećenjem izvornih karakteristika ovih kulturnih dobara: izgradnjom konaka, unošenjem novih materijala u naslijeđeno tkivo crkava, čija je unutrašnjost izmijenjena i preoblikovana, ugradnjom eloksirane bravarije, freskopisanje bez uvažavanja kulturno-istorijskog konteksta, zamjenom izvornih kamenih ploča mermernim i unošenjem novog mobilijara (ikonostasa) industrijske izrade. S druge strane, zapuštena utvrđenja za posljedicu imaju prije svega uticaj prirodnih faktora, obrušavanje zidova i zarastanje u vegetaciju. Nasljeđe koje čini nepokretnu i pokretnu kulturnu baštinu, očuvano je u mjeri u kojoj svjedoči o kontinuitetu života na ovom prostoru. U priobalnom pojasu i zaleđu Skadarskog jezera nalaze se brojni primjeri tradicionalnog graditeljstva. Pojedinačni objekti, koje nije zahvatio proces obnove i novogradnje, sačuvali su autentičnost i izvornost. Stare ruralne cjeline, ribarske i stambene kuće sa svoltanim konobama, ublovi, bunari, guvna, kameni mostovi i mlinovi na pritokama Jezera, potvrđuju kulturni pejzaž posebne arhitektonske vrijednosti. Posljednjih godina jedan dio lokalnog stanovništva Parka, obnavljanjem starih kuća vodi računa o ambijentalnim, etnološkim standardima, te u tom smislu na održiv način kroz eko - turizam, daje doprinos lokalnoj privredi.

U minulom planskom periodu istraživanja iz oblasti kulturno-istorijskog nasljeđa bila su usmjerena na terenskom rekognosciranju mlinova i starih kamenih mostova na vodotocima Skadarskog jezera. Rezultati istraživanja su pokazali da su svi mlinovi van funkcije, u ruševnom stanju. Arheološka i konzervatorska istraživanja Žabljaka Crnojevića započeta su 2018. godine.

Nematerijalna kulturna baština

Pritisci su u prvom redu komercijalna gradnja u turističke svrhe, jer ovaj Nacionalni park i postoji u cilju očuvanja prirode i tradicionalnih oblika ovog prostora. Generalno je baština u opasnosti jer joj prijete nestajanje prirodnom razgradnjom zbog napuštenosti, ali i opasnost od transformacije savremenim neadekvatnim i nestručno izvedeni intervencijama. Korisnici prostora trebaju racionalno njime da upravljaju i omogućiti im gradnju novih objekata isključivo u skladu sa standardima koji se koriste u zaštićenim područjima. Određeni elementi nematerijalne baštine bilježe određen sistem valorizacije, ali kroz koncepte reinterpretacije čime gube na autentičnosti. Kultura pamćenja ima kontinuitet zahvaljujući pojedincima koji ga još uvijek njeguju (izrada drvenog čuna, tradicionalan ribolov, muzika i gastronomija).

Prezentacija i popularizacija vrijednosti etnografske baštine Parka sprovodiće se na način kojim će se obezbijediti njihova zaštita, očuvanje i unapređenje, kroz kontinuiranu institucionalnu saradnju iz oblasti kulturnog nasljeđa (MKM, NMCG, UZKD, CANU).

S tim u vezi, nastaviće se stručno istraživanje iz domena nematerijalnog kulturnog nasljeđa, kao i aktivnosti na njihovoj valorizaciji, koje podrazumijevaju aktivan odnos prema baštini koja ne treba da bude statična, već živa, kroz kreiranje, osmišljavanje, edukativno-promotivnih prezentacija i programa različitih manifestacija, sajмова i dešavanja u Parku.

Prioritetni zadatak je i da podsjetimo na svo bogatstvo koje posjeduje NP Skadarsko jezero, naročito lokalnoj zajednici koja živi to kulturno nasljeđe, pomoći joj da shvati vrijednost i značaj njegovog očuvanja, kroz rad na održavanju i rehabilitaciji lokalnih kulturnih identiteta, ali i na usvajanju i razumijevanju potrebe za očuvanjem kulturnog diverziteta.

Edukacija i interpretacija

Edukacija i interpretacija se odnose na školsku populaciju, lokalno stanovništvo kao i sve posjetioce Parka. Edukacija školske populacije je uglavnom dobro razvijena i sprovode se edukativni programi sa djecom lokalnih škola, ali i sa djecom gradskih škola iz okruženja. Edukativne aktivnosti odvijaju se na otvorenom na prostoru samog Parka kroz različite sadržaje kao i u Centrima za posjetioce ili u samim školama. Organizuju se aktivnosti upoznavanja i istraživanja prirodnih vrijednosti Parka gdje djeca školskog uzrast kroz igru, šetnju i boravak u Parku, a uz pratnju edukatora iz Parka, saznaju i nauče korisne informacije o samom Parku i o svom životnom okruženju. Uslijed nedostatka sredstava za edukativne aktivnosti često sami zaposleni u Centrima za posjetioce improvizuju potrebne materijale i simbolične nagrade.

Obzirom da su edukacija i interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka jedan od strateških ciljeva za dobro upravljanje Parkom, nijesu u dovoljnoj mjeri zastupljene. Kada je u pitanju interpretacija, ovaj segment nije dovoljno zastupljen i planirano je da se razviju interpretativne ture u saradnji sa TO opština koje gravitiraju prostorom Parka. Nije uspostavljena bolja saradnja sa vaspitno obrazovnim ustanovama, kroz koju bi još veći broj djece imao priliku da boravi u Parku i tako upoznao njegove vrijednosti. Nije organizovan nijedan drugi vid edukacije lokalne zajednice kao ni samih zaposlenih u Parku, niti je u zadnjih par godina kroz neki od projekata predviđen edukativni materijal ili program koji bi poboljšao edukativne i interpretativne sadržaje Parka.

Promocija

Podaci o posjeti ukazuju na povećano interesovanje turista za Park, na što ukazuju i podaci o posjeti. Veće je interesovanje za aktivni odmor koji podrazumijeva pješaćenje, posjetu plažama, kajakarenje, posmatranje ptica. Kao problem prepoznat je nedostatak sredstava (čamaca, kajaka) za realizaciju kvalitetne turističke usluge na terenu, posebno za segmente posmatranja ptica i kajakarenja.

Promocija NP Skadarsko jezero sprovodila se uspješno u skladu sa programskim aktivnostima JPNPCG, samostalno i u saradnji sa najznačajnijim institucijama i organizacijama i NVO sektorom. Dobrom saradnjom sa medijima, organizovanjem i učestvovanjem na različitim vrstama događaja uključujući međunarodne turističke sajmove, osmišljavanjem edukativnih radionica u Centru za posjetioce u cilju promocije vrijednosti zaštićenog područja kod školske populacije, promotivnim tekstovima i fotografijama za elektronske portale i društvene mreže, uspješno su promovisane najznačajnije aktivnosti, turistička ponuda i vrijednosti ovog zaštićenog područja. Značajni ekološki datumi i događaji organizovani kako samostalno tako i u saradnji sa drugim subjektima, prezentovani su putem veb-sajta JPNPCG, kao i na društvenim mrežama, facebook, instagram i youtube kanalu. Promotivni tekstovi, fotografije i kratki video spotovi objavljuvani u cilju popularizacije turističke ponude, kao i manje posjećenih lokacija naišli su na dobru reakciju posjetilaca, pa je potrebno ovakve forme u narednom periodu u većem obimu prezentovati javnosti. Takođe, pripremani su i objavljuvani tekstovi upozorenja i apela o neophodnosti očuvanja prirode od nezakonito odloženog otpada i pojava požara. Zahvaljujući dobroj promociji Parka, povećan je broj pratilaca za oko 5.000, kao i vidljivost i posjete profila JPNPCG na društvenim mrežama. Potrebno je nastaviti aktivnosti u vezi sa marketingom i promocijom na društvenim mrežama uz praćenje i analizu ciljnih grupa i interesovanja posjetilaca. Unapređenjem turističke ponude, kao i saradnje sa drugim turističkim subjektima, saradnje sa medijima, redizajnom sajta, većom aktivnošću na društvenim mrežama kroz različite saradnje u narednom periodu potrebno je efikasnije promovisati vrijednosti Parka.

U kontinuitetu će se nastaviti sprovođenje promocije vrijednosti parkova u saradnji sa ostalim relevantnim subjektima, kao i na društvenim mrežama za šta su u narednom periodu potrebna novčana ulaganja kako bi se realizovale nove saradnje, promocija, ali i nabavka neophodne opreme i uređaja. Potrebno je nastaviti aktivnosti u vezi sa marketingom i promocijom na društvenim mrežama uz praćenje i analizu ciljnih grupa i interesovanja posjetilaca.

Turistička infrastruktura

Na putnim pravcima ka Parku i na ulazima u Park ne postoje najavne, glavne i ulazne table, koje bi upućivale posjetioce na Park. Do sada je urađen Elaborat o načinu, vrsti i lokacijama na kojima će se postavljati.

Upravnoj zgradi NP Skadarsko jezero, u kojoj se nalazi i Centar za posjetioce svih NPCG, je potrebna adaptacija (izolacija, popravke bravarije, moleriski radovi i dr.). Takođe, u narednom periodu potrebno je urediti Ekspo prostor ispred Upravne zgrade Parka i popraviti i zamijeniti drvenu konstrukciju. Potrebno je urediti i prolaz pored naplatnog punkta prema pješačkoj stazi do vidikovca na brdu Vranjina u cilju bezbjednosti i lakšeg pristupa posjetilaca. Neophodno je inicirati uklanjanje starog kolektora koji su u vlasništvu „13. jula - Plantaže“.

Turistička ponuda

U pružanju usluga na prostoru Parka dominantan je izletnički i sportsko-rekreativni turizam. Izletnički turizam odvija se najčešće u vidu višerasovnih tura koje uključuju krstarenje brodom i upoznavanje prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti Skadarskog jezera, obilazak Centara za posjetioce i učešće na raznim manifestacijama. Usluge krstarenja vrše uglavnom lokalni preduzetnici koji posjeduju brodove različitih kapaciteta i registruju ih na privredne aktivnosti ili na sport i rekreaciju. Preduzetnici sklapaju ugovor godišnje sa Nacionalnim parkom i plaćaju određenu naknadu (shodno Odluci o visini i načinu plaćanja naknada za korišćenje dobara Nacionalnog parka).

U NP Skadarsko jezero je zastupljen i sportsko-rekreativni turizam, uglavnom u vidu različitih tipova aktivnog odmora: sportski ribolov, pješačenje, biciklizam, kajakarenje i posmatranje ptica (birdwatching) koji omogućavaju boravak i rekreaciju na prostoru Parka i imaju najmanji štetni uticaj na njegove vrijednosti. Potrebna su finansijska ulaganja u cilju unapređenja turističke ponude kajakarenja i posmatranja ptica koje podrazumijeva nabavku plovila, kajaka i potrebne opreme (sjedišta, vesla, čepove, kopče, vodootporne torbice), ali i njihovo kontinuirano održavanje. Turisti mogu u Centrima za posjetioce dobiti sve potrebne informacije i kupiti mapu sa pješačkim i biciklističkim stazama. Park još uvijek nema u svojoj ponudi iznajmljivanje bicikala. Kroz PA.CON projekat nabavljena su električna bicikla, a u narednom periodu potrebno je kompletirati ovu turističku ponudu.

Upravljanje posjetiocima

Ulaz za posjetioce je organizovan na dva kontrolno-naplatna punkta u Virpazaru i na Vranjini, dok se naplata ulaznica tokom sezone vrši i na Rijeci Crnojevića (pristanište Lipovik). Na osnovu ulaznica vrši se i evidencija broja posjetilaca u Parku, ali se ovo isključivo odnosi na posjetu samog akvatorijuma jezera (krstarenje, kajakarenje, sportski ribolov). Zbog karakteristika terena ovog zaštićenog područja još uvijek nije adekvatno riješena naplata ulaza na kopneni dio (pješačke i biciklističke staze). Cijena ulaznice u NP Skadarsko jezero iznosi 5,00 €/osobi, dok je ulaz za djecu do 15 godina besplatan. U cilju efikasnije naplate i kontrole prodaje ulaznica neophodno je organizovati obuku stranih jezika zaposlenih na naplatnim punktovima i pojačati kontrolu na terenu u cilju sprječavanja zloupotreba od strane korisnika dobara parka.

Park posjećuju grupe organizovane preko turističkih agencija, lokalnih turoperatera, individualno, kao i organizovane studentske posjete i đачke ekskurzije. Najveći broj posjetilaca koristi uslugu krstarenja Skadarskim jezerom pri čemu Virpazar i Vranjina trpe najveći pritisak jer iz tih mjesta kreće najveći broj tura. Očekuje se da će Studija nosivosti kapaciteta, koja je planirana za naredni period, pokazati da li je nosivost najposjećenijih lokaliteta u skladu sa zaštitom prirode ovog područja.

Saradnja sa nacionalnim institucijama i organizacijama

Javno preduzeće za nacionalne parkove je u saradnji sa Eko fondom Crne Gore u 2023. godini obezbijedilo vrijedne projekte koji su od velikog značaja za naše preduzeće. Zahvaljujući ovoj saradnji aplicirano je na dva projekta "Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite" i projekte „Unapređenje komunalne infrastrukture NP Skadarsko jezero" za koje su odobrena i dobijena sredstva u vrijednosti od

150.000,00 eura. Realizacijom prvog projekata biće nabavljene zimske i ljetnje uniforme, nabavka opreme za kontrolu i suzbijanje požara, nabavka opreme za spašavanje u slučaju poplava, izvršiće se obuke zaposlenih u službi zaštite za postupanje u slučajevima požara i poplava, nabavka vozila za Službu fizičke zaštite, dok će se realizacijom drugog projekta sprovesti aktivnosti kojom će se obezbijediti, uspostavljanje adekvatnog sistema separacije masti i ulja u komunalnom otpadu u cilju poboljšanja očuvanja biodiverziteta, a time doprinijeti i smanjenju zagađenja vodene sredine i degradacije biodiverziteta NP Skadarsko jezero.

U toku 2023. godine održan je sastanak sa predstavnicima Ministarstva evropskih poslova odnosno sa kancelarijom za Interreg program Hrvatska-Bosna-Crna Gora, koje smo upoznali sa realizovanim aktivnostima kroz projekat PA.CON. Na sastanku istaknuto je obostrano zadovoljstvo u saradnji prilikom realizacije ovog projekta te je proistekla ideja za produžetkom istog kroz PA.CON II na koji smo kasnije i aplicirali kao partneri sa međunarodnim partnerima.

Tokom 2023.godine JPNPCG je za potrebe NP Skadarsko jezero ostvarilo saradnju sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma i drugim ministarstvima u Vladi Crne Gore.

Od nadležnog Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma dobijena je saglasnost na Plan upravljanja NP Skadarsko jezero, kao i Godišnji program upravljanja. Ministarstvo je usvojilo Izvještaj o radu JPNPCG.

U cilju pripreme i realizacije turističke sezone u Nacionalnom parku Skadarsko jezero ostvarena je koordinacija sa NTO Crne Gore, TO Bar i TO Tuzi, što je rezultiralo veoma uspješnom turističkom sezonom. U tom kontekstu naročito uspješna saradnja ostvarena je TO Bar koja je na međunarodnim sajmovima turizma promovisala turističku ponudu Parka koja je bazirana na aktivnom odmoru prirodi. Od posebnog značaja za NP Skadarsko jezero je bila njihova kampanja: „Bar na dvije obale“.

Na viši nivo je uzdignuta saradnja sa Opštinom Bar, a uspostavljena je saradnja sa novoformiranom Opštinom Zeta.

Tokom 2023.godine organizovani su različiti tematski sastanci sa turističkom privredom iz regiona Skadarskog jezera, renomiranim turističkim agencijama koje organizovano dovode turiste, predstavnicima udruženja sa područja Vranjine, Virpazara, Rijeke Crnojevića i dr.

Održani su sastanci i nastavljena saradnja sa brojnim NVO organizacijama u vezi zaštite prostora Skadarskog jezera.

Stručni saradnik za zaštitu životne sredine uzeo je učešće na završnoj konferenciji povodom završetka realizacije projekta „Skadarsko jezero bez zagađenja hemikalijama“, projekta SOLUTION. Vodeći partner projekta bio je Centar za ekotoksikološka ispitivanja - Podgorica, dok su projektni partneri Univerzitet Tirana i NVO Zeleni Centar Albanija.

Predstavnici JPNPCG uzeli su učešće i na radionici „Dijalog zainteresovanih strana povodom istupanja Crne Gore na samitu Ujedinjenih nacija posvećenom Ciljevima održivog razvoja“, a koju je organizovala Kancelarija za održivi razvoj /Generalni sekretarijat Vlade u saradnji sa sistemom UN - a u Crnoj Gori, u okviru Platforme Nacionalnog savjeta za održivi razvoj: „Dijalozi za razvoj“ koja je razvijena uz podršku NAP projekta finansiranog od strane Zelenog klimatskog fonda (ZKF).

Saradnja sa Vladom Crne Gore s jedne i Zelenim klimatskim fondom (Green Climate Fund – GCF) s druge strane, dovela je do početka implementacije projekta „Jačanje kapaciteta Crne

Gore u oblasti integrisanja rizika od klimatskih promjena”. Održane su tri online radionice u okviru pripreme Nacionalnog plana prilagođavanja klimatskim promjenama.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama

JPNPCG kontinuirano ostvaruje saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, ali uvijek ima prostora za njeno unaprjeđivanje. Važno je naglasiti i da većina međunarodnih organizacija funkcioniše na principu plaćanja redovnih godišnjih članarina. Primjer za to je EUROPARC Federacija kojoj JPNPCG nije uplaćivalo članarinu od 2019.godine, uslijed nedostatka finansijskih sredstava. Uplatom zaostalih i ovogodišnje članarine ponovo je omogućeno aktivno učešće zaposlenih u JPNPCG na konferencijama, studijskim posjetama, zajedničkim projektima i sl. Članarina prema IUCN organizaciji je uplaćena u toku 2023.godine, što je omogućilo ponovno pokretanje saradnje i učešće na IUCN konferenciji za Evropu i Sjevernu i Centralnu Aziju koja je organizovana od 16-18. oktobra u Jerevanu. JPNPCG je uzelo učešće i na prvom Samitu za zaštićena područja Evrope i Evroazije koji je organizovan od 7-9. novembra u Gruziji.

Kao primjer dobre saradnje navodimo saradnju sa međunarodnom nevladinom organizacijom Parkovi Dinarida. Ostvareni su kontakti sa brojnim ambasadama koje se nalazi na teritoriji Crne Gore. U toku 2023. godine kontaktirana je ambasada Slovačke, Češke i Austrije, kao i brojne međunarodne institucije koje djeluju u oblasti zaštite životne sredine kao što su UNDP u UNESCO. Od ovih organizacija su dobijena usmjerenja i informacije na koji način je moguće dobiti sredstva iz oblasti zaštite životne sredine i održivog razvoja.

U kontekstu međunarodne saradnje, služba za projekte i međunarodnu saradnju je unaprijedila svoje kapacitete prisustvom treninzima i zaposlenjem još jednog lica sa iskustvom u pripremi i implementaciji projekata i na taj način je i prošireno polje istraživanja donatora i konkurisanja. Tako su u saradnji sa različitim domaćim i stranim partnerima pripremljene aplikacije za prekogranične programe bilateralne saradnje sa Albanijom ali i za trilateralne i multilateralne programe poput Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, Interreg Adrion, Interreg Danube Region, Horizon Program i sl.

U cilju proširenja vidljivosti Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore na međunarodnoj sceni i izgradnji mreže saradnje sa internacionalnim organizacijama uspostavljena je komunikacija sa Global Conservation i The thin Green Line, a sproved će se i učlanjenja u Evropsku i Internacionalnu organizaciju rendžera.

U cilju proširenja partnerstava i mogućnosti apliciranja na fondove izvan programa projekata koje finansira Evropska Unija, izvršeno je opsežno web istraživanje, i kao rezultat toga zabilježeni su datumi poziva (npr. European Nature Trust, Rewilding Europe, DEFRA Darwin initiative, Global Biodiversity Framework Fund itd.), kao i budući pravci saradnje kroz Warner college of natural resources, Conservation International - Europe, ali i edukacije - OECD Blended Finances, VERRA VCS Program.

Saradnja sa lokalnim institucijama i organizacijama

Početkom godine odrađen je i niz sastanaka sa Opštinom Tuzi i Zeta, kao i NVO „Razvoj Vranj”, u cilju saradnja na projektima vezanim za NP Skadarsko jezero. Razmatrani su projekti koji se tiču uspostavljanja edukativnih kampova za mlade, proširenja turističke ponude GLAMPING inventarom i unapređenja infrastrukture. Za ove potrebe uspostavljena je i saradnja sa

partnerskim organizacijama iz Albanije, i pripremljene su projektne aplikacije, međutim Opštine su odlučile aplicirati na samostalnim projektima.

Kroz poziv „Saradnja JPNPCG i NVO i drugih aktivnih činioca lokalne zajednice, temelj za očuvane parkove, snažniji i brži razvoj Nacionalnog parka Skadarsko jezero, a u krajnjem cilju i cjelokupne lokalne zajednice opština koje gravitiraju Parku” koji je upućen NVO organizacijama i drugim činiocima lokalne zajednice koje djeluju na prostoru NP Skadarsko jezero u oblasti zaštite životne sredine i održivog razvoja ovog Parka održan je sastanak sa predstavnicima ovih organizacija i lokalne zajednice. Time je Služba za projekte i međunarodnu saradnju održala prvi sastanak ovakve vrste na prostoru parka. Sastanak je imao za cilj da se ostvari saradnja sa NVO organizacijama i drugim činiocima lokalne zajednice koji djeluju u oblasti zaštite životne sredine i realizacije projektnih i drugih aktivnosti na prostoru Nacionalnog parka Skadarsko jezero. Služba za projekte i međunarodnu saradnju se stavila na raspolaganje svim organizacijama, da s obzirom da su ovo inicijalni sastanci koji se po prvi put organizuju na ovakav način, u narednom periodu da punu logističku i administrativnu kao i u saradnji sa menadžmentom institucionalnu podršku prilikom izrade i aplikacije ovih organizacija na projektnim idejama koje imaju za cilj zaštitu i održivi razvoj lokalne zajednice i prostora Nacionalnog parka Skadarsko jezero. U tom smislu, dogovorena je zajednička saradnja na projektima koji bi se pripremali i implementirali u okviru EU fondova, a i konkursa koje raspisuje drugi strani i domaći donatori.

U cilju pripreme i realizacije turističke sezone u Nacionalnom parku Skadarsko jezero ostvarena je koordinacija sa NTO Crne Gore, TO Bar i TO Tuzi, što je rezultiralo veoma uspješnom turističkom sezonom. U tom kontekstu naročito uspješna saradnja ostvarena je TO Bar koja je na međunarodnim sajmovima turizma promovisala turističku ponudu Parka koja je bazirana na aktivnom odmoru prirodi. Od posebnog značaja za NP Skadarsko jezero je bila njihova kampanja: „Bar na dvije obale“.

Unaprijeđena je saradnja sa Opštinom Bar, a uspostavljena sa novoformiranom Opštinom Zeta. Tokom 2023. godine organizovani su različiti tematski sastanci sa turističkom privredom iz regiona Skadarskog jezera, renomiranim turističkim agencijama koje organizovano dovode turiste, predstavnicima udruženja sa područja Vranjine, Virpazara, Rijeke Crnojevića i dr. Održani su sastanci i nastavljena saradnja sa brojnim NVO organizacijama u vezi zaštite prostora Skadarskog jezera.

Socio-ekonomski forumi

NP Skadarsko jezero je sa stanovišta rada sa lokalnim zajednicama jedno od najkompleksnijih zaštićenih područja u Evropi. Demografski podaci sa popisa iz 2011.godine (očekuje se povećanje broja stanovnika nakon obrade podataka iz novog popisa) ukazuju da samo u granicama parka živi blizu 13000 stanovnika u administrativnom području opština Zeta, Tuzi, Bar i Prijestonice Cetinje. Veliki broj naselja sa različitim privrednim djelatnostima predstavlja poseban izazov u upravljanja u ovim zaštićenim područjem zbog različitih i često suprotstavljenih interesa.

Da bi unaprijedili rad sa lokalnom zajednicom i korisnicima prostora parka JPNP je pristupilo formiranju Socio - ekonomskog foruma za NP Skadarsko jezero. U 2023.godini učinjen je poseban napor u unaprjeđenju saradnje kroz terenski na osnovu kojeg je definisan broj različitih klastera i urađena baza podataka. Na osnovu toga u novembru mjesecu je

organizovan veliki sastanak sa svim relevantnim subjektima sa lokalnog i nacionalnog nivoa, na kojem su analizirani ostvareni rezultati u ovom nacionalnom parku, izazovi sa kojima se suočava Uprava JPNPCG i Uprava NP Skadarsko jezero prilikom kreiranja i implementacije svojih programskih politika. Konstatovan je napredak u radu parka, ali i detektovani brojni problemi koji se samo zajedničkim radom i inkluzivnim pristupom mogu rješavati na zadovoljstvo upravljača i lokalnih zajednica. Prikupljeni podaci i baza podataka su solidan temelj na osnovu kojih se rad i saradnja sa lokalnim strukturama u narednom periodu može podići na viši nivo.

Fizička zaštita Parka

Ključni problem u Nacionalnom Parku Skadarsko jezero je sprječavanje nelegalne aktivnosti, a prije svega nelegalnog izvora ribe. Takođe, veliki problem predstavlja nelegalna gradnja i nelegalan prevoz posjetilaca. Ovo su višedecenijski problemi u ovom Nacionalnom parku.

Kapaciteti Službe za kontrolu i monitoring su usmjereni na pružanje tehničke i fizičke asistencije službama fizičke zaštite, sa posebnim akcentom na Službu fizičke zaštite NP Skadarsko jezero. Ono što je neophodno da se unaprijedi u 2024. godini je da se ojača tehnička opremljenost Službe za kontrolu i monitoring u vidu većeg broja kamera, termalnih kamera, kamera zamki, termalnih dronova. Ovo iz razloga da bi površina Skadarskog jezera procentualno više bila pokrivena.

Takođe, potrebno je obezbijediti jedno plovilo sa prikolicom i jedno adekvatno vozilo za potrebe Službe za kontrolu i monitoring sa ciljem vršenja vanrednih kontrola i obilaska terena u ovom Parku.

Što se tiče nelegalnog prevoza posjetilaca neophodno je unaprijediti saradnju sa nadležnim inspeksijskim organima. U 2023. godini inicirali smo pojačani inspeksijski nadzor u odnosu na 2022. godinu, i neophodno je u budućem periodu ovu saradnju dodatno unaprijediti.

Za sprječavanje nelegalnog prevoza posjetilaca potrebno je obezbijediti gore navedena materijalno tehnička sredstva odnosno kamere, plovila i vozilo. U Upravnoj zgradi Parka potrebno je instalirati sistem za prisustvo na poslu, preko kojeg bi olakšali dosadašnju kontrolu prisustva, te bi se na taj način ljudski resursi Službe za kontrolu i monitoring mogli usmjeriti na izvršenje drugih radnih zadataka.

Postavljanje parking prostora na predviđenim lokacijama. Ovo je potrebno zbog rasterećenja Virpazara kao popularne turističke destinacije, koja je preopterećena u ljetnjim mjesecima. Takođe, uvećalo bi prihode u NP Skadarsko jezero i Javnog preduzeća.

Nakon uređenja parking prostora u Virpazaru neophodno je izvršiti postavljanje video nadzora. Takođe potrebna je instalacija video nadzora na objektu Centra za posjetioce u Virpazaru zbog unapređenja kontrole iznajmljivanja kajaka i nelegalnog prevoza posjetioaca.

Održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture

Antropogeni pritisci na području Parka uglavnom su izraženi kroz nesavjesno odlaganje otpada koji predstavljaju veliki pritisak na životnu sredinu. Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore prepoznaje važnost održivog upravljanje otpadom naročito zbog vidljivih uticaja otpada po zdravlje i životnu sredinu. U narednom periodu nastaviće se sa preduzimanjem mjera i aktivnosti koje sprovodi Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture i Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj.

Problem odlaganja otpada je jedan od par ključnih problema na prostoru NP Skadarsko jezero. Veliki broj pritoka, a naročito rijeka Morača, donose velike količine raznog otpada koji je na pojedinim djelovima jezera jako teško sakupiti. Ništa manji problem nijesu ni odlagališta otpada na neposrednoj obali. Služba ambijentalne higijene i infrastrukture NPSJ i pored velikog truda nema dovoljno kapaciteta da može ovaj problem riješiti. Nema dovoljan broj izvršilaca, potrebnu opremu a prije svega adekvatno plovilo. Plovilo kojim raspolaže ova Služba je većinu vremena na raspolaganju Službi fizičke zaštite. Problem sa odlagalištima je ujedno i nemar komunalnih preduzeća okolnih opština. U njihovoj je nadležnosti pražnjenje kontejnera, sakupljanje otpada sa odlagališta i odvoženje na deponije. Međutim, često to ne rade naročito sa odlagalištima koja su lokalnog karaktera i uvučena u naselja.

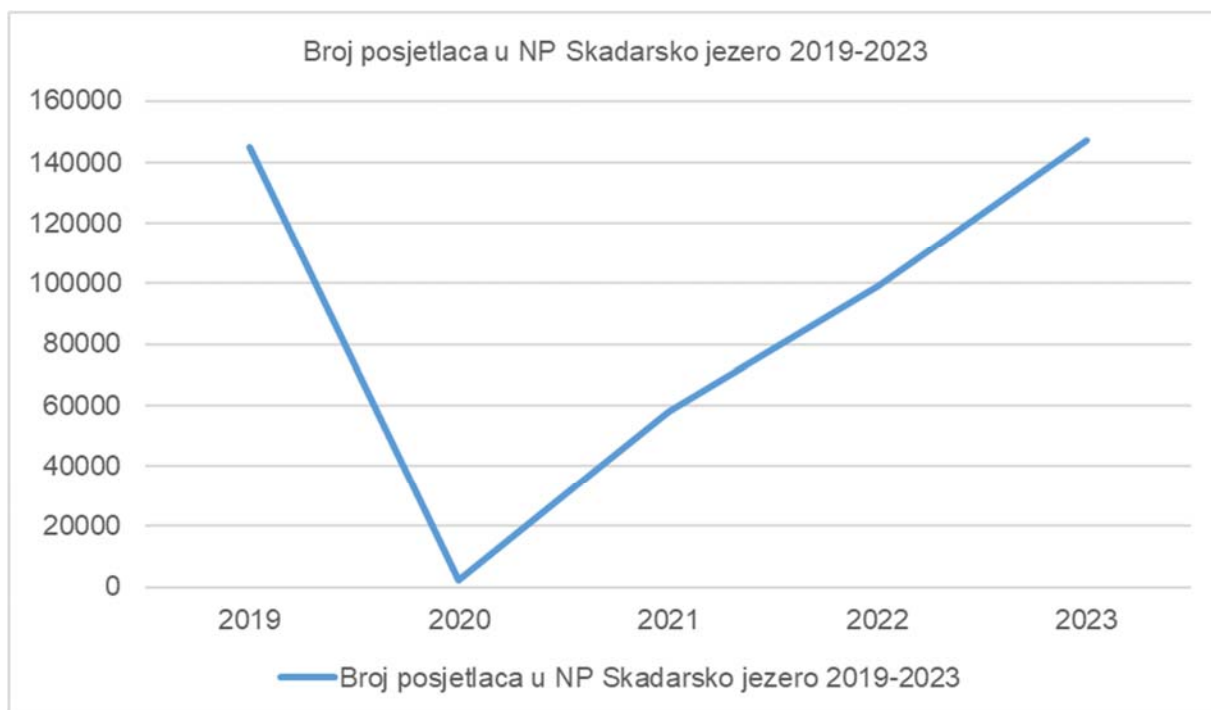
4. POSJETE NP SKADARSKO JEZERO

Park je najposjećeniji od maja do kraja oktobra. Prema broju prodatih ulaznica, tokom 2023. godine Park je posjetilo 152012 posjetilaca. Najveći broj posjetilaca su inostrani turisti, a Park posjećuju organizovane grupe preko turističkih agencija, lokalnih turoperatera, individualno, kao i organizovane studentske posjete i đачke ekskurzije. Grupne posjete, kroz agencijske pakete, najviše koriste uslugu krstarenja Skadarskim jezerom, koju organizuju lokalni preduzetnici. Individualni posjetioci zainteresovani su pored krstarenja i za kajakarenje, sportski ribolov, posmatranje ptica, pješačenje.

Na osnovu broja prodatih ulaznica utvrđen je ukupan broj posjetilaca Nacionalnog parka Skadarsko jezero. U tabeli dat je prikaz broja posjetilaca za posljednjih pet godina.

Tabela 6: Broj posjetilaca u periodu od 2019. do 2023. godine u NP Skadarsko jezero

Godina	2019	2020	2021	2022	2023
	145,237	2,423	57,979	99,234	147,070

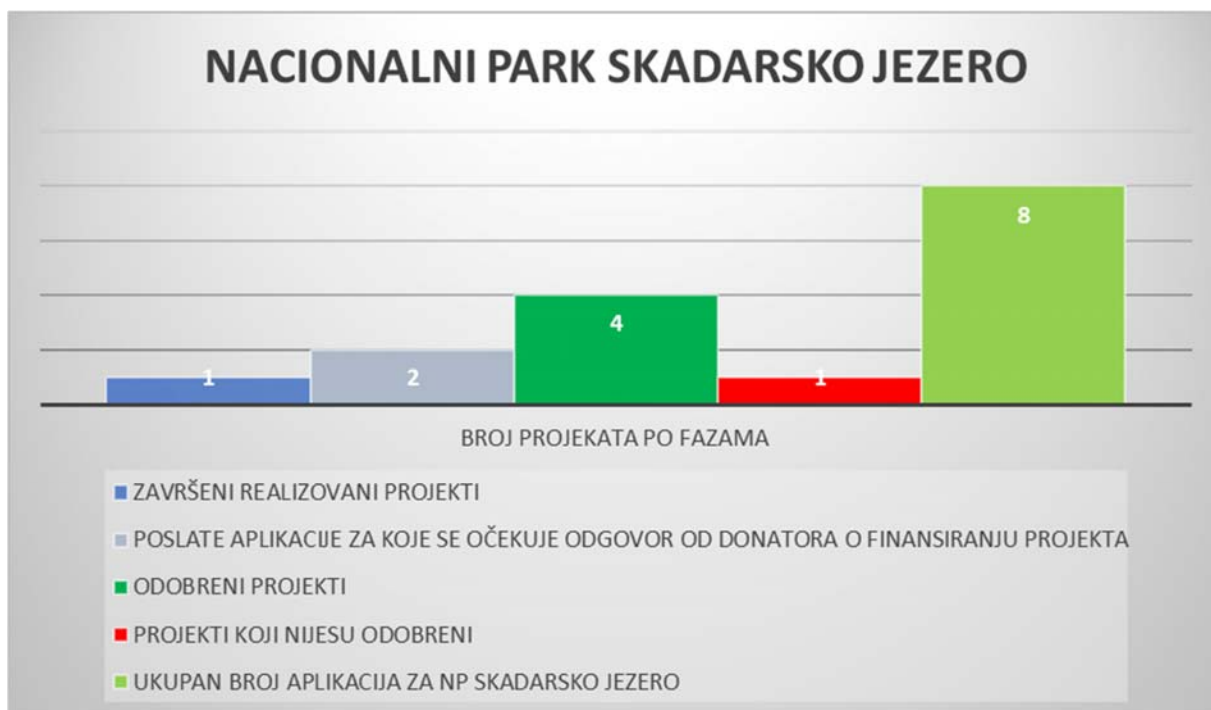

Grafikon 8: Broj posjetilaca u NP Skadarsko jezero za period 2019-2023

Analiza podataka pokazuje da je broj posjetilaca u odnosu na prethodnu 2022. godinu veći za 47,07%.

5. PROJEKTI

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je u saradnji sa ostalim službama preduzeća, a u skladu sa pozivima, kroz partnerske saradnje sa međunarodnim i domaćim organizacijama aplicirala, učestvovala i dala podršku ukupno na 24 projektne ideje. Kroz projekte kojima je aplicirano za donatorska sredstva obuhvaćene su oblasti: jačanje kapaciteta Službe fizičke zaštite, zaštita prirode, izgradnje turističke infrastrukture, saradnja sa lokalnom zajednicom, izrada strateške dokumentacije i druge aktivnosti koje su u skladu sa planovima i programima upravljanja Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore. Za Nacionalni park Skadarsko jezero aplicirano je ili je u pripremi 8 projektnih ideja od čega su dvije aplikacije u fazi odobrenja projekta, četiri projekta su odobrena i jedna aplikacija nije odobrena. U toku 2023. godine završena je i realizacija projekta PA.CON za koji je napisan i odobren izvještaj od strane kontrolnog tijela o realizaciji istog.

Grafikon 9: Prikaz projekata po fazama za nacionalni park Prokletije u 2023. godini.

U nastavku je dat kratak pregled i informacije vezane za projekte koji se realizuju ili kojim se apliciralo za donatorska sredstva:

PA.CON - Pannonia – Adria Connection

Vrijednost projekta: 227.559,84 €

Status: Projekat je realizovan

Donator: EU - IPA INTERREG

Početkom 2023. godine završena je implementacija projekta Panonsko-jadranska veza/ PA.CON kojeg finansira Evropska unija kroz EU IPA INTERREG Program prekogranične saradnje između Hrvatske, BiH i Crne Gore 2014-2020 a u saradnji sa međunarodnim partnerima iz Hrvatske Opštinom Nijemci i gradom Tuzla i Udruženja za razvoj NERDA iz Bosne i Hercegovine. Ukupan budžet projekta i EU kofinansiranje: 1.870.267,92 € / 1.578.319,07 € od čega je iznos predviđen za Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore 227.559,84 €. Nakon što je projekat završen sačinjen je izvještaj o realizaciji aktivnosti koji je odobren od strane ugovornog tijela.

Za potrebe implementacije projekta „Pannonia-Adria Connection” (PA.CON) urađene su slijedeće aktivnosti: Adaptacija enterijera Info centra NPCG u Viprazaru u izložbenom prostoru, Osmatracnice Rados I Stanaj, 3D znak I LOVE SKADAR LAKE, Pontoni za gniježđenje pelikana, Hidroizolaciona adaptacija Centra za posjetioce na Vranjini, Markacija biciklističke staze Virpazar – Ckla, Restauracija pješačke staze u Virpazaru, Nabavka opreme – električna bicikla i solarnu stanicu i Izrada skulptura ptica u Centru za posjetioce u Virpazaru.

„Sliv Skadarskog jezera - prekogranični rezervat biosfere”

Vrijednost projekta: 54.650,00€

Status projekta: U toku realizacija projekta

Donator: EU - Program IPA II

Projekat ima za cilj da donese pozitivan uticaj na važan prekogranični ekosistem koji dijele Albanija i Crna Gora kako bi se održivo i kolaborativno upravljalo ovim područjem za dobrobit zajednica i same prirode, u skladu sa uslovima UNESCO-ovog programa Čovjek i biosfera.

Očekivani rezultati projekta su:

Crna Gora i Albanija podnose UNESCO-u participativno razvijen prekogranični formular za nominaciju sliva Skadarskog jezera za rezervat biosfere.

Zainteresovane strane i lokalno stanovništvo osposobljeni da učestvuju i podrže nominaciju za UNESCO TBR.

Regionalna agencija za zaštićena područja u Skadru i Kancelarija za nacionalne parkove u Podgorici opremljene su za povećanje učestalosti i obima aktivnosti i programa konzervacije i monitoringa.

Partneri na projektu su: Ekološki centar za razvoj, edukaciju i umrežavanje (EDEN centar), Program za životnu sredinu (EnvPro), Javno preduzeće Nacionalni parkovi Crne Gore (JPNPCG), Regionalna jedinica Skadra/Nacionalna agencija za zaštićena područja u Albaniji (NAPA) Pridruženi partneri su: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore i Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Albanije.

Projekat je počeo 1. februara 2023. godine i trajeće 30 mjeseci. Podržan je u okviru Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020, Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA II), a finansira se iz fondova EU.

Ovim projektom planirana je nabavka dva računara, terenska obuća za odjeljenje za zaštitu prirodne baštine, oprema za stručnu službu (lupe, mikroskopi, dron, kamera zamke isl.), izrada studije o invazivnoj vrsti *Amorpha fruticosa*, kao i nabavka plovila.

„Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada Službe fizičke zaštite“

Vrijednost projekta: 153.000,00 €

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

Donator: Fond za zaštitu životne sredine - Eko fond

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijedena je donacija za nabavku rendžersku službu za potrebe spašavanja i požara za svih pet nacionalnih parkova. Nakon poziva za dostavljanje predloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, služba za projekte i međunarodnu saradnju napisala i aplicirala za ova sredstva.

Projekat Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite ima značaj u zaštiti i očuvanju prirodnih resursa nacionalnih parkova u Crnoj Gori. Kroz nabavku odgovarajuće opreme, obuke i jačanje kompetencija zaposlenih, projekt ima za cilj povećati efikasnost službe fizičke zaštite u borbi protiv požara i poplava, poboljšati brzinu reagovanja u hitnim situacijama i osigurati da članovi službe imaju potrebna znanja i vještine za efikasno upravljanje prirodnim nepogodama. Time će se osigurati bolja zaštita prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova i očuvanje njihovog biodiverziteta.

Opšti cilj ovog projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite.

Specifični ciljevi projekta su povećanje efikasnosti službe zaštite u borbi protiv požara i poplava, povećanje brzine odgovora službe fizičke zaštite, jačanje kompetencija zaposlenih u službi fizičke zaštite, povećanje efikasnosti i mobilnost službi zaštite i službe za kontrolu i monitoring.

Krajem 2023. godine aplikacija je odobrena u ukupnom iznosu od 153.000 eura od čega se strane Eko fonda finansira 80% projekta u iznosu od 130.000 eura. Kroz projekat je planirana nabavka zimske i ljetnje uniforme, nabavka opreme za kontrolu i suzbijanje požara; nabavka opreme za spašavanje u slučaju poplava; Obuke službe zaposlenih u službi zaštite za postupanje u slučajevima požara i poplava; nabavka vozila za službu zaštite nacionalnih parkova.

Nakon što je projekat odobren krenulo se u implementaciju te su krajem 2023. godine sprovedene aktivnosti istraživanje tržišta za nabavku uniformi za nadzornike nacionalnih parkova Crne Gore. Takođe u novembru 2023. godine od sredstava koja su obezbijedena ovim projektom organizovana je i sprovedene obuka rendžera.

„EcoDaLLi „ECOsysteM-based governance with DANube lighthouse Living Lab fo sustainable Innovation processes“

Vrijednost projekta: u dijelu koji se odnosi na JPNCPG iznosi 17.400,00 €.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

Donator: Steinbeis Europa Zentrum - Horizon program

JPNPCG je u projekat uključeno u svojstvu podugovarača a konzorcijum čini značajan broj renomiranih partnera iz čitave Evrope kojim koordiniše partner iz Njemačke „Steinbeis Europa Zentrum“. Projekat se sprovodi kroz Program Horizon.

Aktivnosti koje se sprovode kroz projekat: Organizacija dvije radionice za promociju EcoDaLLi projektnih aktivnosti u Crnoj Gori; Diseminacija projekata na organiziranim radionicama te na društvenim mrežama; Online prisutnost na projektnim sastancima: Sudjelovanje u implementaciji projektnih aktivnosti vezanih za WP3, WP4 i WP6 te u pisanju njihovih rezultata (engl. deliverable documents); Prisutnost uživo na tri Living Lab EcoDaLLi događanja; Mapiranje dionika od važnosti za projekt EcoDaLLi na području Crne Gore; Upisivanje aktivnih i sprovedenih projekata u Mission Charter za područje Crne Gore; Prikupljanje i upisivanje podataka u EcoDaLLi portal.

„AquaWatch- Advanced Surveillance and Enforcement for the Protection of Skadar Lake's Aquatic Ecosystem“

Vrijednost doniranih sredstava: 50 000 € za 2024, 50 000 € za 2025. godinu.

Donator: Global conservation

Status: U procesu

U saradnji sa međunarodnom organizacijom Global Conservation koja direktno finansira projekte koji se tiču zaštite životne sredine nacionalnih parkova, Javno preduzeće je apliciralo sa projektom „AquaWatch- Advanced Surveillance and Enforcement for the Protection of Skadar Lake's Aquatic Ecosystem“. Ovaj projekat ima za cilj unapređenje kapaciteta Službe zaštite nacionalnog parka Skadarsko jezero, kroz nabavku potrebne opreme i sredstava. Projektom je

planirana nabavka patrolnih telefona, kamera zamki, kaciga i GoPro kamera, termalnog drona i patrolnih vozila. Projekat je u fazi odobrenja.

IMA WAVE - Inovativni modeli upravljanja slatkim vodama u jadranskom i jonskom regionu

Vrijednost doniranih sredstava: 219.240,00 €

Donator: Interreg Adrion

Status: Aplicirano – u procesu

IMA-VAVE projekat se fokusira na razvoj inovativnih modela za upravljanje slatkim vodom u Jadranskom i Jonskom regionu. Cilj mu je da unaprijedi očuvanje i održivo korišćenje slatkovodnih resursa kroz primjenu strategija pametne specijalizacije Aktivnosti koje su planirane ovim projektom su: A1.1. Analiza pravnog okvira, A1.2. Zajednička strateška akcija u očuvanju zdravlja jezera, A1.3. Otkrivanje inovativnih praksi u očuvanju zdravlja jezera u Jadransko-jonskom regionu, A2.1. Terensko istraživanje, A2.2. Razvoj zajedničkog modela pametnog upravljanja slatkim vodama jezera, A3.1. Sprovođenje DNK analize, A3.2. Testiranje i instalacija Senzora, A3.3. Uspostavljanje zajedničke digitalne e-baze podataka, A3.4. Finalna konferencija.

„Unapređenje komunalne infrastrukture u Nacionalnom parku „Skadarsko jezero“

Vrijednost projekta: 23.530,00 €

Donator: Fond za zaštitu životne sredine Crne Gore- Eko Fond

Status: Projekat se realizuje

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijedena je donacija kojom će se obezbijediti, uspostavljanje adekvatnog sistema separacije masti i ulja u komunalnom otpadu u cilju poboljšanja očuvanja biodiverziteta a time doprinijeti i smanjenju zagađenja vodene sredine i degradacije biodiverziteta NP Skadarsko jezero.

Nakon poziva za dostavljanje predloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, služba za projekte i međunarodnu saradnju napisala i aplicirala za ova sredstva. Krajem 2023. godine aplikacija je odobrena u ukupnom iznosu od 23.530,00 € od čega se strane Eko fonda finansira 80% projekta u iznosu od 20.000 € dok preostali dio od 3.530,00 € će se finansirati od sredstava JPNPCG.

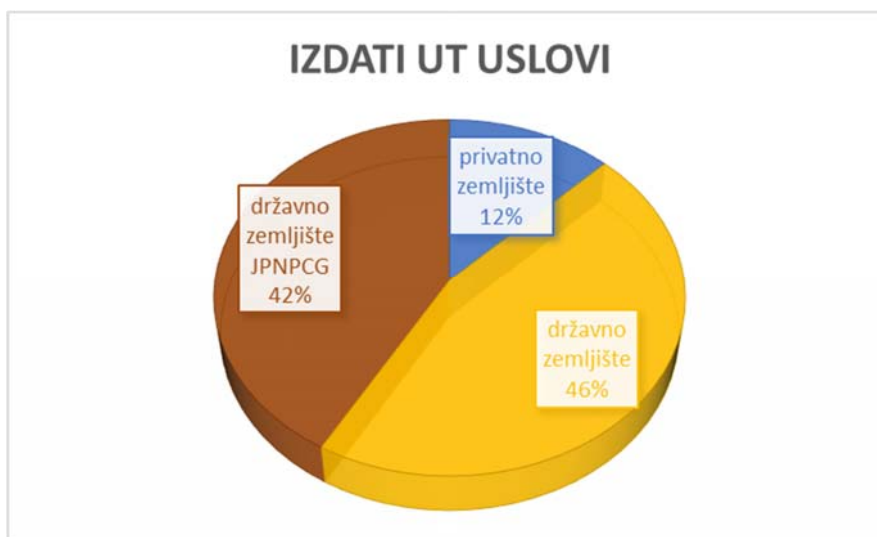
Opšti cilj ovog projekta je smanjenje uticaja otpadnih voda i komunalnog otpada na ekosistem Skadarskog jezera, dok su specifični ciljevi, adekvatna separacija masti i ulja u komunalnom otpadu, unapređen sistem skupljanja otpadnih voda, unapređenje komunalne infrastrukture u NP Skadarsko jezero. Projekat „Unapređenje komunalne infrastrukture u Nacionalnom parku Skadarsko jezero“ ima značaj u zaštiti i očuvanju prirodnih resursa NP Skadarsko jezero.

Separacija masti i ulja će spriječiti odlivanje organskog otpada iz restorana „Jezero“ i umanjiti negativni uticaj koji masti i ulja imaju na prirodu ne samo iz ugla zagađenja u smislu promjene hemijskih svojstava vode te samim tim i uticaja na živi svijet u jezeru, već i na vrste koje su posebno osjetljive na ovaj vid onečišćenja – u prvom redu ptice.

Realizacijom ovog projekta osim ispunjavanja zakonskih obaveza, dao bi se doprinos i ostvarivanju mnogih mjera i aktivnosti iz Plana upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020–2035) i u skladu sa Direktivom Savjeta EU 91-271-EEC.

6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA

Urađena je izmjena i dopuna Programa objekata privremenog karaktera za NP Skadarsko jezero 2020-2024. godina za 2023. godinu i sproveden postupak za davanje u zakup zemljišta u državnoj svojini radi postavljanja privremenih objekata na teritoriji Parka, na osnovu kojeg je potpisano 11 ugovora i izdat isti broj urbanističko-tehničkih uslova najpovoljnijim zakupcima. U zakup su date sledeće lokacije: lokacija 7.1 (otvoreni šank ili plažni bar, ugostiteljska terasa, pokretna toaletna kabina/mobilni sanitarni blok), lokacija 16 (ugostiteljska terasa), lokacija 17.1 (štant), lokacija 17.2 (štant), lokacija 17.3 (štant), lokacija 17.5 (štant), lokacija 17.6 (ugostiteljska terasa), 17.8 (ugostiteljska terasa), lokacija 19 (informacioni pult, ugostiteljska terasa, brod (splav) privezan za obalu), lokacija 20.1 (ugostiteljska terasa), lokacija 20.2 (kiosk). Takođe su izdata tri (3) urbanističko-tehnička uslova za postavljanje privremenih objekata na parcelama u privatnom vlasništvu za sledeće lokacije: lokacija 36 (četiri vikend kućice), lokacija 41 (privremeni ugostiteljski objekat sa terasom, auto kamp, avanturistički park, sportski objekat – otvoreni teren i mobilijar sportskog karaktera, privremeno parkiralište, informacioni punkt, ponton), lokacija 61 (auto kamp) i deset (10) za privremene objekte koji se nalaze u vlasništvu nacionalnih parkova za sledeće lokacije: lokacija 3.1 (privremeno parkiralište), lokacija 7.3 (objekat za nadzornike zaštićenog područja), lokacija 18.1 (privremeno parkiralište), lokacija 20.5 (privremeno parkiralište), lokacija 22.1 (privremeno parkiralište), lokacija 23 (privremeno parkiralište), lokacija 27.1 (objekat za nadzornike zaštićenog područja), lokacija 47.1 (privremeno parkiralište), lokacija 13 (objekat za nadzornike zaštićenog područja), lokacija 60 (objekat za nadzornike zaštićenog područja).

Grafikon 10: Broj izdatih Urbanističko tehničkih uslova u NP Skadarsko jezero

Grafikon 11: Pregled izdatih urbanističko-tehničkih uslova

7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI

U toku 2023.godine upravi NP Skadarsko jezero i JPNPCG nijesu prijavljene naučno-istraživačke aktivnosti na teritoriji Parka. Agenciji za zaštitu životne sredine upućen je dopis broj 05-84 od datuma 16.01.2024.godine sa zahtjevom za dostavljanje podataka/izvještaja o sprovedenim naučnim i obrazovnim istraživanjima na području nacionalnih parkova Crne Gore tokom 2023. godine, ali do pisanja ovog Izvještaja od Agencije za zaštitu životne sredine, koja je nadležni organ za izdavanje dozvole za sprovođenje naučno-istraživačkih aktivnosti nijesmo dobili odgovor.

U toku 2023.godine JPNPCG su Agenciji za zaštitu životne sredine dostavili mišljenje za obavljanje naučno-obrazovnih istraživanja na teritoriji Parka po sljedećim zahtjevima:

- zahtjev za sakupljanje biljaka za studente Biološkog fakulteta iz Beograda u okviru obaveznog predmeta Terenski praktikum 2 na master studijama
- zahtjev za sakupljanje i izvoz škorpija (*Scorpiones*, *Euscorpiones*) u naučno-istraživačke svrhe od strane istraživačkog tima Javier Blasco Arostegui-a
- zahtjev za vršenje biospeleoloških istraživanja podzemnih rakova (*Crustacea*) i kornjaša (*Coleoptera*) od strane doc.dr Cane Fišer-a sa Biotehničkog fakulteta Univerziteta u Ljubljani.
- zahtjev za obavljanje naučnih istraživanja - obilježavanje divljih vrsta ptica (prstenovanje) zatraženo od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica
- zahtjev za obavljanje naučnih istraživanja-terensko istraživanje, postavljanje satelitskih odašiljač i prstenovanje ptica zatraženo od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica
- zahtjev za obavljanje naučnih istraživanja - prikupljanje genetičkog materijala iz pera ptice Noćnog potrka zatraženo od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica

- zahtjev za obavljanja naučnih i obrazovnih istraživanja Obodske pećine od strane Biospeleološkog društva Crne Gore
- saglasnost za izvođenje naučno-istraživačkog rada na akvatoriju Skadarskog jezera u cilju izrade naredbe o ribolovnim zabranama, lovostaju i minimalnim veličinama riba i drugih organizama ispod kojih je zabranjen ulov, a koji je uputio Univerzitet Crne Gore / prirodno - matematički fakultet.

8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA

U cilju zaštite i očuvanja prirode, te stvaranja uslova za neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja prirodnih resursa na području Nacionalnih parkova Crne Gore, Javno preduzeće teži da obezbijedi uslove za obavljanje neposredne zaštite i nadzora nad zaštićenim područjima, turističku djelatnost uključujući različite sadržaje sportsko-rekreativnog turizma za posjetioce, te promociju prirodnog bogatstva nacionalnih parkova kao destinacije, i druge poslove u skladu sa zakonom, što bi trebalo da doprinese stvaranju jedinstvene ponude na globalnom turističkom tržištu.

Sredstva koja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore uspije da ostvari na godišnjem nivou iz sopstvenih prihoda nijesu dovoljna za samostalno funkcionisanje i realizaciju tekućih i programskih aktivnosti, te se finansiraju i subvencijama iz državnog budžeta.

Sredstva za rad preduzeća obezbjeđuju se iz:

- Budžeta Crne Gore;
- Naknada za korišćenje nacionalnih parkova iz člana 21 Zakona o nacionalnim parkovima;
- Donacija;
- Kredita;
- Drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Na kraju kalendarske godine vrši se izrada Završnog računa (bilans stanja, bilans uspjeha, statistički aneks, promjene na kapitalu, tok gotovine, napomene uz finansijske izvještaje). Završni račun usvaja Upravni odbor Javnog preduzeća. Usvojeni Završni račun se predaje Upravi prihoda i Carina (Ministarstvo finansija) do 31. marta za prethodnu godinu u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Prihodi

Odlukom o visini i načinu obračuna i plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova definisane su naknade u skladu sa članom 21, Zakona o nacionalnim parkovima (Sl. list CG, br. 39/2016) a odnose se na sledeće:

- ulazak u Nacionalni park;
- pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča, razgledanje zbirke, korišćenje informativno-edukativnog materijala i dr.);

- ugostiteljske, prodajne, smještajne i infrastrukturne objekte (stalne i privremene);
- iznajmljivanje i/ili korišćenje objekata i prostorija Nacionalnog parka;
- korišćenje mineralnih sirovina;
- iznajmljivanje sredstava i opreme za sport i rekreaciju (čamaca, brodova, kajaka, bicikala i dr.);
- organizovano posmatranje ptica;
- kampovanje;
- splavarenje i rafting;
- loženje vatre na posebno uređenim mjestima;
- džiping ture;
- parking;
- sportske i kulturne manifestacije;
- korišćenje plaža;
- trafo stanice;
- uspostavljanje zona sanitarne zaštite vodozahvata u sistemima javnog vodosnabdijevanja;
- korišćenje prostora za žičare, uspinjače i ski liftove;
- postavljanje privremenih objekata;
- postavljanje bilborda i reklamnih panoa;
- snimanje igranih i komercijalnih filmova, TV reklama i spotova;
- privredni i sportsko rekreativni ribolov;
- splavarenje i upotrebu plovila u sportsko rekreativne svrhe;
- korišćenje imena i znaka Nacionalnog parka;
- sakupljanje i branje šumskih plodova i gljiva u komercijalne svrhe;
- druge radnje, aktivnosti i djelatnosti u skladu sa zakonom.

U narednoj tabeli su prikazani prihodi NP Skadarsko jezero koji su ostvareni u toku 2023. godine. Najveće učešće u ukupnim prihodima zauzimaju prihodi od naknada za ulazak u nacionalni park (76%), zatim prihodi od naplate ribolovnih dozvola (8%).

Tabela 7: Prihodi NP Skadarsko jezero koji su ostvareni u toku 2023.godine

Elementi	2023.godina
Prihodi od ulaznica	741.598,90
Prihodi od ribolovnih dozvola	77.157,02
Prihodi od stalnih i privremenih objekata	63.031,00
Prihodi od donacija	47.353,90
Prihodi od upotrebe plovila	20.371,86
Ostali prihodi	21.229,34
UKUPNO (€)	970.742,02

Prihodima od donacija realizovane su aktivnosti u okviru projekta „Panonsko-jadranska veza“ (Pannonia – Adria Connection /PA.CON) koji je sufinansiran sredstvima ERDF-a i IPA II fondova

Evropske unije kroz Interreg Program Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014-2020, kroz prioritetnu liniju 3 - Doprinos razvoju turizma i očuvanju kulturne i prirodne baštine. U okviru PACON projekta, JPNPCG je u 2023. godini realizovalo nabavku električnih bicikala, solarne stanice za njihovo punjenje i izradu skulptura ptica koje će obogatiti Centar za posjetioce Virpazar.

Prihodima od donacija CZIP-a u iznosu od 17.180,00 finansirana je nabavka dvogleda, solarnih klupa i mapa za NP Skadarsko jezero.

Rashodi

Finansijska sredstva Javnog preduzeća troše se u skladu sa zakonom i opštim aktima preduzeća, donijetim odlukama, planovima i programima rada, zaključenim ugovorima i drugim aktima, u cilju izvršavanja obaveza i zadataka iz nadležnosti Javnog preduzeća.

- Investiciona ulaganja (izrada tehničke dokumentacije, elaborati, studije, geodetska snimanja, recenzije, izvođenje radova sa nadzorom);
- Troškovi tekućeg održavanja opreme, vozila, plovila, objekata i drugih osnovnih sredstava
- Monitoring i praćenje stanja životne sredine;
- Ostali poslovni rashodi (troškovi struje, vode, telefon, internet, reklama, zakup prostorija, kancelarijski materijal, održavanje higijene i ostali režijski troškovi);
- Osnovna sredstva (nabavka opreme, vozila i dr.);
- Zarade i ostala lična primanja zaposlenih;
- Prenesene aktivnosti.

U narednoj tabeli su prikazani rashodi NP Skadarsko jezero nastali u toku 2023. godine. Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija svih nacionalnih parkova, na nivou Preduzeća formirane su Službe zajedničkih poslova. Kako se aktivnosti ovih službi obavljaju u korist svih nacionalnih parkova, troškovi Službi zajedničkih poslova su izraženi u iznosu koji predstavlja učešće NP Skadarsko jezero u ukupnim troškovima nacionalnih parkova. U cilju sveobuhvatnog prikaza ukupnih rashoda, u tabeli su pripadajući rashodi Službi zajedničkih poslova zasebno prikazani. Zasebno su izdvojeni troškovi goriva koji su ostvareni na značajno višem nivou u odnosu na ostale nacionalne parkove zbog potrebe kontrole nelegalnih aktivnosti plovnim sredstvima na vodenoj površini.

Tabela 8: Prikaz rashoda NP Skadarsko jezero u toku 2023.godine

Elementi	2023.godina
Troškovi ljudskih resursa	770.953,79
Pripadajući troškovi ljudskih resursa SZP	321.132,96
Troškovi režija i održavanje objekata, vozila i plovila	105.817,19
Pripadajući troškovi režija i održavanja SZP	64.168,79
Programske aktivnosti	62.367,00
Troškovi goriva za plovila	30.379,96
UKUPNO (€)	1.354.819,69

9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Javno preduzeće za nacionalne parkove je Programom upravljanja za 2023. godinu planiralo 87 aktivnost, od kojih su realizovane 54 aktivnosti dok 33 aktivnosti nijesu realizovane. Stepenn realizacije programskih aktivnosti na nivou Nacionalnog parka Skadarsko jezero je 62% (Grafikon 12).

Grafikon 12: Stepenn realizacije programskih aktivnosti u NP Skadarsko jezero

Realizacija planiranih aktivnosti u 2023. godini bila je na dobrom nivou. Ovdje je potrebno napomenuti da je realizacija pojedinih aktivnosti, direktno zavisila od realizacije drugih aktivnosti pa je tako npr. ne realizacija izrade mobilne aplikaciju za rad na terenu, uslovila nemogućnost organizovanja obuke nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije, a to je onda usloвило i ne realizaciju aktivnosti koja se odnosila na kontrolisanje ubiranja divlje flore na terenu i unošenja dobijenih podataka u Excel tabelu.

Nedostatak finansijskih sredstava, u prva dva kvartala 2023.godine, dok Javno preduzeće nije počelo da ostvaruje značajnije prihode po osnovu prodaje ulaznica i po osnovu drugih naknada za korišćenje nacionalnih parkova, uslovila je ne realizaciju pojedinih aktivnosti, a koje su se prvenstveno odnosile na: izradu i postavljanje tabli i smjerokaza, izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete, nabavku materijalno-tehničkih sredstava za Službu fizičke zaštite Parka, nabavku zamki za istraživanje faune sisara, izradu idejnog rješenja za formiranje odmorišta za kajakaše, nabavku dodatne opreme za unapređenje turističke ponude kajakarenje, izradu i postavljanje novih kontrolno-naplatnih punktova, izradu skladišta za čuvanje i pretakanje goriva na Vranjini i dr.

U narednom periodu potrebno je:

- Angažovati stručne saradnike za herpetofaunu i materijalnu kulturnu baštinu u cilju jačanja stručnog kapaciteta Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj i izvršiti nabavku potrebnih materijalno tehničkih sredstava neophodnih za monitoring faune sisara;

- Nastaviti saradnju sa klasterima u okviru socio-ekonomskih foruma;
- Aplikirati na projektima koji će unaprijediti zaštitu i održivi razvoj Parka i ojačati saradnju sa lokalnim stanovništvom;
- Izraditi Studiju kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u Parku;
- Razviti interpretativne i turističke programe obilaska Parka;
- Potrebno je unaprijediti saradnju sa nadležnim organima sa ciljem sprječavanja ulaska četvorotočkaša na područje Parka, posebno na prostoru Žabljačkih livada ;
- Postaviti info table vezano za zabranjeno skretanje kvadova i džipova van glavnog puta;
- Izvršiti popravku i adaptaciju postojećih i izvršiti nabavku novog mobiljara (klupe, stolovi, nadstrešnice, korpe za otpatke, osmatračnice za ptice);
- Izvršiti adaptaciju Upravne zgrade na Vranjini;
- Urediti idejno rješenje i glavni projekat za Mobile home;
- Dopuniti glavne, najavne i informativne table i smjerokaze;
- U cilju unapređenja fizičke zaštite i bolje kontrole prostora Parka neophodno je izvršiti nabavku plovila;
- Inicirati uspostavljanje ribarske osnove sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, kao i sa predstavnicima Prirodno - matematičkog fakulteta u Podgorici;
- Uspostaviti plovne puteve na području Jezera;
- Urediti postojeće parking prostore;
- Izgraditi skladište za čuvanje i pretakanje goriva na Vranjini za potrebe plovnog parka Parka;
- Izvršiti adaptaciju Expo prostora na Vranjini;
- Urediti vidikovac na Vranjini i vidikovac Obod;
- Zamijeniti devastirani kontrolno-naplatni punkt na Lipoviku novim;
- U saradnji sa komunalnim preduzećima opština koje gravitiraju u Parku izvršiti sanaciju neuređenih odlagališta otpada na području Parka;
- Inicirati prema nadležnim institucijama i organizacijama formiranje radnog tijela koje će definisati izvore finansiranja, budžet i dinamiku za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka;

10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta	
Cilj 1.1.	Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa
Aktivnost 1.1.1.	Monitoring hidroloških objekata
Opis aktivnosti	U saradnji sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju i Upravom za vode, vršice se monitoring hidroloških objekata u skladu sa važećom zakonskom regulativom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ispitan kvalitet vode na području Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor

	Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Cilj 1.2	Sprječavanje nastanka otpada
Aktivnost 1.2.1	Sanacija neuređenih odlagališta otpada na području Parka
Opis aktivnosti	Vršiće se kontrola stanja na terenu, kako bi se spriječilo nastajanje nelegalnih odlagališta i prikupiće se podaci o lokacijama, vrstama, količinama i porijeklu otpada
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj nelegalnih odlagališta i procjena količine otpada</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	350,00
Cilj 1.3.	Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste
Aktivnost 1.3.1.	Izvršiti obuku stručnih saradnika za floru i vegetaciju za rad u Geografsko informacionom sistemu
Opis aktivnosti	Za potrebe ažuriranja baze sa kompletnim setom podataka o flori i vegetaciji, izvršiće se obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Stručni saradnici osposobljeni za rad u GIS-u</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00 Troškovi realizacije od 100,00 eura su prikazani u Izvještaju za NP Biogradska gora
Aktivnost 1.3.2	Izraditi mobilnu aplikaciju u cilju boljeg monitoringa i prikupljanja podataka
Opis aktivnosti	Za potrebe monitoringa i prikupljanja taksonomskih i stanišnih podataka izradiće se mobilna aplikacija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Funkcionalna mobilna aplikacija</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.3.3	Nastaviti inventarizaciju nacionalno i/ili međunarodno značajnih biljnih taksona
Opis aktivnosti	Nastaviće se sa unosom literaturnih i terenskih podataka u Excel-bazu, na sređivanju i sistematizaciji taksonomskih i drugih podataka, na nomenklaturnim usaglašavanjima unijetih taksona sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Catalogue of Life, The Euro+Med Plant Base i The Plant List). Definisanjem važećeg naziva (accepted name) riješiće se problem sinonima i utvrditi konačan broj popisanih taksona na nivou vrste i podvrste. Upoređivanjem sa EU IUCN listom utvrdiće se konzervacijski status taksona na nivou Evrope i na globalnom nivou.

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o prikupljenim podacima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	160,00
Aktivnost 1.3.4	Uraditi karte distribucije za prioritete vrste
Opis aktivnosti	Na osnovu raspoloživih podataka u Bazi, za vrste uskog rasprostranjenja i od značaja za praćenje, uradiće se mapa distribucije, korišćenjem GIS ili Google Earth programa.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena karta distribucije</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	180,00
Cilj 1.4.	Obavljen monitoring i analiza stanja biljnih vrsta koje se nalaze na listama HD (Annex II i IV) i BC (Anex I)
Aktivnost 1.4.1	Pratiti stanje <i>Marsilea quadrifolia</i> na lokalitetu Moračica, zbog mogućeg zarastanja i gubitka staništa
Opis aktivnosti	Dvije subpopulacije <i>Marsilea quadrifolia</i> uz obale rijeke Moračice su novi nalazi ove vrste za Crnu Goru. Zbog nacionalnog i međunarodnog značaja, kao rijetke vrste ugrožene zarastanjem staništa, nastaviće se praćenje stanja populacije i eventualnih promjena na staništu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaji monitoring sa kartom transekata</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	120,00
Aktivnost 1.4.2	Nastaviti istraživanja za vrstu <i>Caldesia parnassifolia</i> na lokalitetima Pančeva oka i Crni žar
Opis aktivnosti	<i>Caldesia parnassifolia</i> je identifikovana na dva lokaliteta na području Skadarskog jezera. Zbog nacionalnog i međunarodnog značaja, kao rijetke i ugrožene (zarastanjem staništa) vrste, nastaviće se praćenje stanja populacije i eventualnih promjena na evidentiranim staništima i istraživanja na potencijalnim staništima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaji monitoring sa kartom transekata</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	120,00
Cilj 1.5	Izvršen monitoring u ugroženim Natura staništima i uspostavljen sistem upravljanja
Aktivnost 1.5.1	Nastaviti aktivnosti na očuvanju vrste i zajednice skadarskog hrasta na stanišnom tipu 92A0
Opis aktivnosti	Na osnovu prethodnih istraživanja, uspostaviće se monitoring tzv. stabala budućnosti i parcela na kojima je ustanovljen spontani proces revitalizacije zajednice skadarskog hrasta
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Unijeti podaci u GIS bazu podataka i izveštaji monitoringa sa kartom istraživanog područja</i>

Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	120,00
Cilj 1.6	Utvrđeno stanje i uticaji invazivnih vrsta i definisane mjere za njihovu kontrolu i suzbijanje
Aktivnost 1.6.1	Nastaviti istraživanja distribucije invazivnih vrsta sa akcentom na <i>Amorpha fruticosa</i> i <i>Egeria densa</i>
Opis aktivnosti	Dosadašnja istraživanja stručne službe JPNPCG su pokazala da je zabrinjavajuća dinamika širenja invazivnih vrsta <i>Amorpha fruticosa</i> na plavnim staništima sjeverne obale Skadarskog jezera i <i>Egeria densa</i> u vodotoku rijeke Šegrtnice i u rijeci Plavnici. Nastaviće se istraživanja distribucije ovih vrsta na drugim plavnim područjima i vodotocima Skadarskog jezera.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaji monitoringa sa kartom istraživanog područja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	160,00
Aktivnost 1.6.2	U skladu sa Zakonom o stranim invazivnim vrstama sprovesti upravljanje u koordinaciji sa nadležnim institucijama.
Opis aktivnosti	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj će izvijestiti Agenciju za zaštitu prirode i životne sredine o stanju na terenu i primjenjivati mjere nadgledanja ili eventualnog uklanjanja u skladu sa dobijenim preporukama.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj prema Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine o stanju i uticaju invazivnih vrsta <i>Amorpha fruticosa</i> i <i>Egeria densa</i> na autohtona staništa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	80,00
Cilj 1.7	Kontrolisano ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe i očuvanje staništa
Aktivnost 1.7.1	Izraditi mobilnu aplikaciju za rad na terenu
Opis aktivnosti	Angažovati IT stručnjaka za izradu mobilne aplikacije, koja bi obezbijedila prikupljanje terenskih podataka o ubiranju ljekovite flore, samonikloj jestivog bilja i gljiva u komercijalne svrhe na području NP.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Aplikacija instalirana u mobilne uređaje koje zadužuju radnici službe zaštite NP i stručne službe JPNPCG</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.7.2	Obučiti nadzornike za korišćenje mobilne aplikacije
Opis aktivnosti	Zbog lakšeg prikupljanja podataka o lokalitetima ubiranju ljekovite flore, samonikloj jestivog bilja i gljiva na prostoru NP obučiti

	nadzornike u Parku za korišćenje mobilne aplikacije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Služba zaštite obučena da u terenskom radu koristi mobilnu aplikaciju</i>
Odgovornost	Služba zaštite NP, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnost 1.7.1.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.7.3	Kontrolisati stanje na terenu i unositi podatke u bazu podataka
Opis aktivnosti	Svi podaci koji se odnose na ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe, dobijeni radom nadzornika na terenu, korišćenjem mobilne aplikacije, biće unijeti u bazu podataka, uradiće se analiza i kartografski prikaz.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju sa mapom staništa na kojima su vršena ubiranja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP, direktor NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnosti 1.7.1. i 1.7.2.
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.8	Uspostavljen integralni pristup upravljanja šumama
Aktivnost 1.8.1	Sprovoditi preventivne mjere u cilju zaštite od požara
Opis aktivnosti	U cilju preventivnih mjera zaštite, kao i efikasnog reagovanja, odradiće se nabavka potrebne opreme, instalacija potrebne infrastrukture i distanciono praćenje požara uz pomoć GIS tehnologije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o realizovanoj aktivnosti</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za promociju, edukaciju i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	1.195,00
Aktivnost 1.8.2	Izraditi interaktivnu bazu prikupljenih podataka šumskih ekosistema
Opis aktivnosti	Izvršiće se obezbjeđivanje softverskih rješenja u kojem će se uskladištiti vektorizovani postojeći i terenski podaci. Upoređivanjem i preklapanjem postojećih i prikupljenih terenskih podataka će se obezbijediti adekvatnije i efikasnije donošenje odluka u cilju zaštite i unapređenja stanja šumskih ekosistema.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena interaktivna baza</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	250,00
Cilj 1.9	Smanjeni i ublaženi efekti klimatskih promjena na šumske ekosisteme
Aktivnost 1.9.1	Sprovoditi adekvatne mjere prilagođavanja i adaptacije šumskih ekosistema
Opis aktivnosti	<i>Sprovešće se mjere u cilju adaptacije i prilagođavanja šumskih</i>

	<i>ekosistema na klimatske promjene.</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	Imajući u vidu značaj mjera adaptacije i prilagođavanja šumskih ekosistema na globalne promjene klime, sprovodiće se kontinuirani monitoring šumskih ekosistema.
Odgovornost	Uprava Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite Parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije bilo potrebe za realizaciju jer nije bilo požara u ovom planskom periodu
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.10	Kontinuirano praćenje stanja šumskih ekosistema
Aktivnost 1.10.1	Pratiti stanje značajnih šumskih vrsta lovora (<i>Laurus nobilis</i>) i skadarskog hrasta (<i>Quercus robur ssp. scutariensis</i>)
Opis aktivnosti	Na unaprijed evidentiranim lokacijama vrši će se kontinuirani monitoring lovora (<i>Laurus nobilis</i>) i skadarskog hrasta (<i>Quercus robur ssp. scutariensis</i>)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o monitoringu šumskih vrsta</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije realizovan monitoring lovora zbog loše organizovanosti stručnih saradnika zaduženih za realizovanje ove aktivnosti
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.11	Uređen održivi ribolov na Skadarskom jezeru
Aktivnost 1.11.1	Sertifikovati i markirati ribolovne alate
Opis aktivnosti	Na terenu će se zajedno sa ribarskim udruženjima markirati ribarski alati
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj sertifikovanih ribarskih alata u privrednom ribolovu</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Pokušaće se u saradnji sa Ministarstvom i ribarima dogovoriti način i obaveza sertifikovanja i markiranja ribolovog alata u narednom planskom periodu.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.11.2	Vršiti evidenciju ulova u bazi podataka u saradnji sa udruženjem ribara
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci i obučiti lokalni ribolovci kako treba ispunjavati evidencione kartone o ulovu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Baza podataka o ulovu u slatkovodnom ribarstvu</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Pokušaće se u saradnji sa Ministarstvom i ribarima dogovoriti način i obaveza unosa ovih podataka u bazu. Ovaj problem je veoma teško riješiti iz cijelog niza problema u praksi: od nevoljnosti ribara da evidentiraju ulov do neukosti korišćenja samih digitalnih sredstava i cijele logistike.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.11.3	Sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede raditi na daljem uređenju privrednog ribolova
Opis aktivnosti	Učešće na radionicama, sastancima, radnim grupama i skupovima

	prekogranične saradnje u cilju unapređenja slatkovodnog ribarstva
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nove uredbe i pravila u slatkovodnom ribarstvu</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	120,00
Aktivnost 1.11.4	Vršiti istraživanja diverziteta ihtiofaune u saradnji sa naučnim institucijama
Opis aktivnosti	Sarađivaće se sa istraživačima PMF-a kroz aktivno učešće u istraživačkim aktivnostima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovana saradnja na istraživanju ihtiofaune sa naučnim institucijama</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	200,00
Aktivnost 1.11.5	Održavati redovne kontakte sa ribarskim udruženjima
Opis aktivnosti	Održavaće se sastanci sa ribarima, najmanje jednom u dva mjeseca, kako bi se uspješnije implementirala nova pravila ribolova
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih sastanaka; Izvještaj o održanim sastancima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	120,00
Cilj 1.12	Monitoring i istraživanje kolonijalnih vrsta ptica
Aktivnost 1.12.1	Vršiti istraživanje i monitoring kolonijalnih vrsta ptica u Specijalnim rezervatima prirode
Opis aktivnosti	Sprovoditi kontinuirani monitoring kolonijalnih vrsta u toku dva godišnja aspekta
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o sprovedenim aktivnostima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	1.160,00
Aktivnost 1.12.2	Vršiti istraživanje i monitoring kolonijalnih vrsta ptica na cjelokupnom prostoru jezera sa akcentom na bjelobradu čigru
Opis aktivnosti	Izvršiće se monitoring bjelobrade čigre na lokalitetima koji su označeni u prethodnim godinama kao mjesta kolonija kao i druga radi utvrđivanja broja kolonija i utvrđivanje eventualnih novih kolonija
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj kolonija bjelobrade čigre; izvještaj o sprovedenim aktivnostima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	1.240,00
Cilj 1.13	Očuvanje diverziteta ptica i njihovih staništa

Aktivnost 1.13.1	Vršiti utvrđivanje zimskog cenzusa vodenih ptica (IWC)
Opis aktivnosti	Izvršiće se utvrđivanje zimskog cenzusa vodenih ptica (IWC)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršen zimski cenzus; izvještaj o sprovedenim aktivnostima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	420,00
Aktivnost 1.13.2	Sprovesti monitoring populacija ptica u toku proljećnog i ljetnjeg godišnjeg aspekta
Opis aktivnosti	Pratiće se populacije najznačajnijih gnijezdarica Parka u toku dva godišnja aspekta
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	460,00
Aktivnost 1.13.3	Sprovesti monitoring populacije pelikana (<i>Pelecanus crispus</i>) cjelogodišnji aspekt
Opis aktivnosti	Kontinuirano sprovesti monitoring u svim godišnjim aspektima; monitoring uspješnosti gniježđenja; prostorna distribucija; vitalnost populacije; prstenovanje mladih
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj monitoringa populacije pelikana</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	980,00
Aktivnost 1.13.4	Pratiti stanje indikatorskih vrsta ptica
Opis aktivnosti	Shodno prethodno definisanom listom indikatorskih vrsta, pratiće se stanje njihovih populacija na Jezeru, a po potrebi definisati mjere zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaji i preporuke</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	360,00
Aktivnost 1.13.5	Formirati ornitološku stanicu na postojećem objektu na lokaciji Vaškaut
Opis aktivnosti	Angažovaće se projektant za izradu projekta adaptacije objekta na lokaciji Vaškaut u svrhu formiranja ornitološke stanice
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen projekat adaptacije objekta na Vaškautu</i>
Odgovornost	Direktor, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Sredstva za realizaciju ove aktivnosti nijesu ušla u Plan javnih nabavki za 2023.godinu
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.14	Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (Chiroptera) i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija

Aktivnost 1.14.1	Izvršiti nabavku opreme za istraživanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Izvršiće se nabavka opreme za hvatanje slijepih miševa koja će se koristiti na terenu prilikom istraživanja ovih vrsta. <i>Napomena - nabavljena oprema će se koristiti na teritoriji svih 5 NP.</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena oprema (šipke i nevidljive mreže) za hvatanje slijepih miševa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	2.195,00
Aktivnost 1.14.2	Izvršiti obuku stručnih saradnika za faunu za rad u GIS-u
Opis aktivnosti	Angažovaće se GIS ekspert koji će stručne saradnike obučiti za rad u GIS-u. Obuka za korišćenje GIS-a će omogućiti kvalitetnije predstavljanje podataka prikupljenih tokom istraživanja.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Stručni saradnik osposobljen za rad u GIS-u</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	750,00
Aktivnost 1.14.3	Nadzirati pristup jamama i pećinama, evidentirati i kontrolisati speleološke aktivnosti
Opis aktivnosti	U koordinaciji sa Službom zaštite evidentiraće se i kontrolisati prisustvo posjetilaca u speleološkim objektima i okruženju
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izvršenih kontrola; Izveštaj o kontroli</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka, Služba zaštite
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U toku 2023. godine nije bilo prijavljenih zahtjeva za istraživanje pećinskih objekata od strane trećih lica.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.14.4	Istražiti rasprostranjenost i utvrditi važna područja za očuvanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Primjenom nevidljivih mreža i ultrazvučnom detekcijom, utvrdiće se rasprostranjenost slijepih miševa i odrediti najznačajnija staništa na području Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih jedinki i vrsta slijepih miševa; Broj najznačajnijih staništa na području Parka.</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	240,00
Cilj 1.15	Očuvanje vidre i njenih staništa
Aktivnost 1.15.1	Vršiti monitoring i kartirati staništa vidre
Opis aktivnosti	U saradnji sa Službom zaštite, stručni saradnici će istraživati prisutnost vidre i kartirati njena najznačajnija staništa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Kartirana staništa vidre</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	240,00
Aktivnost 1.15.2	Sprovoditi upravljačke mjere zaštite u zavisnosti od stanja populacija i staništa vidre
Opis aktivnosti	U zavisnosti od stanja populacije i staništa vidre sprovedeće se upravljačke mjere i mjere očuvanja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj sprovedenih mjera u cilju očuvanja populacije vidre</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost je planirana za posljednju godinu Plana upravljanja. Plan se korigovao u 2023. godini i vjerovatno je to razlog zašto je aktivnost ostala u 2023. godini.
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.16	Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa
Aktivnost 1.16.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni Lepidoptera i Coleoptera
Opis aktivnosti	Istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune <i>Lepidoptera</i> i <i>Coleoptera</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju istraženosti faune <i>Lepidoptera</i> i <i>Coleoptera</i> i preporuke u vezi daljih istraživanja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	250,00
Aktivnost 1.16.2	Izvršiti uvid u stanje dnevnih leptira na području Parka
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o istraživanjima faune dnevnih leptira Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	200,00
Cilj 1.17	Istraživanje faune vodozemaca i gmizavaca
Aktivnost 1.17.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni vodozemaca i gmizavaca
Opis aktivnosti	Istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju istraženosti faune vodozemaca i gmizavaca i preporuke u vezi daljih istraživanja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	180,00
Aktivnost 1.17.2	Izvršiti uvid u stanje vodozemaca i gmizavaca
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju inventarizacije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na zakonom

	zaštićene i Natura vrste
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izveštaj o istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	200,00
VANPLANSKE AKTIVNOSTI	
Aktivnost	Distanciono praćenje požara u nacionalnim parkovima
Opis aktivnosti	Praćenje požara uz pomoć NASA sajta FIRMS, kartiranje pravih/lažnih požara koji se javljaju na teritoriji nacionalnih parkova i u njihovoj neposrednoj blizini. Takođe, po potrebi i mogućnosti, terenski obilazak lokacija za koje nije bilo potvrde o prisutnosti požara od strane službe zaštite nacionalnog parka, a satelit je detektovao.
Indikator aktivnosti	<i>Izrađene karte pravih/lažnih požara u nacionalnim parkovima i njihovoj okolini. Izveštaji sa terena</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	150,00

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala	
Cilj 2.1.	Istraženi, valorizovani i zaštićeni najvrjedniji elementi materijalne kulturne baštine Parka
Aktivnost 2.1.1.	Finalizovati istraživanje i publikovanje mlinova i starih kamenih mostova na vodotocima Skadarskog jezera
Opis aktivnosti	Vršiće se istraživanje arhivske građe kroz fondove Državnog arhiva na Cetinju; literaturno istraživanje i priprema tekstova za štampanje publikacija o predmetnim objektima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ažuriran materijal za pripremu štampanja publikacija</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Zbog odlaska stručnog saradnika za materijalnu kulturnu baštinu u penziju
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 2.1.2.	Održavati utvrđene komplekse Žabljak Crnojevića, Lesendro i Grmožur od obrastanja vegetacijom
Opis aktivnosti	Vršiće se uklanjanje rastinja na najposjećenijim tvrđavama Jezera. Aktivnost se obavlja u vrijeme vegetacione sezone, kao jedna od važnih mjera zaštite bedema od agresivnog bujanja vegetacije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Unaprijeđeno stanje fortifikacione arhitekture Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka; Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	700,00

Cilj 2.2	Promovisana i prezentovana materijalna kulturna baština Parka
Aktivnost 2.2.1.	Adaptirati izložbene prostore i uraditi stalne postavke tematskih zbirki kulturno-istorijske prošlosti Skadarskog jezera u Centrima za posjetioce na Virpazaru i Vranjini
Opis aktivnosti	Uradiće se projektno rješenje i adaptirati sala za projekcije u Centru za posjetioce na Vranjini za stalnu postavku "Istorijat plovidbe na Skadarskom jezeru"; U istom objektu iznaći će se mogućnost prezentacije zbirke "Domaća radinost skadarske krajine", kao i panela "Kulturna dobra Skadarskog jezera".
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađene stalne postavke u Centru za posjetioce na Vranjini</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG; Direktor Parka; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj; Služba za promociju, edukaciju i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Zbog odlaska stručnog saradnika za materijalnu kulturnu baštinu u penziju
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 2.3	Zaštićena, valorizovana i promovisana nematerijalna kulturna baština
Aktivnost 2.3.1.	Inventarisati i dokumentovati nematerijalnu kulturnu baštinu Parka
Opis aktivnosti	Markiranje NKN, gdje bi prikupljena dokumentacija osim popunjavanja relevantne baze podataka, bila iskorišćena za potrebe upisa novog elementa u Nacionalni registar nematerijalnog kulturnog nasljeđa Crne Gore. Nastaviće se proces koji podrazumijeva opsežna i dugotrajna istraživanja evidenciju i evaluaciju najznačajnijih elemenata nematerijalne kulturne baštine, kao najreprezentativnijih aspekata nacionalnog identiteta.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o popisanoj NKN</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 2.3.2.	Uputiti inicijative za uspostavljanje zaštite na osnovu istraživačkih nalaza i drugih dokaza o svojstvu, osobnosti i značaju nematerijalnog kulturnog dobra
Opis aktivnosti	Aktivnost je uslovljena istraživačkim nalazima na terenu (jer svaki element NKN ne podrazumijeva zakonsku zaštitu), i zavisi od stručne procjene. Relevantnim institucijama uputiće se inicijativa za uspostavljanje zaštite elemenata nematerijalnog kulturnog dobra, na osnovu istraživačkih nalaza, osobnosti i značaja koje ima to nematerijalno kulturno dobro.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj zaštićenih elemenata NKN</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano

Razlog ne realizacije	Aktivnost je započeta u 2023.godini (odrađeno je nekoliko terena, neophodno je dopuniti sa još jednim). Slijedi sređivanje materijala kao i prikupljanje literalnih podataka u vezi sa predmetnim dobrom, da bi se kompletirao dokument koji će biti upućen nadležnoj instituciji.
<i>Troškovi realizacije</i>	180,00
Aktivnost 2.3.3	Unaprijediti nematerijalno kulturno nasljeđe kroz osmišljavanje i realizovanje manifestacija, sajмова, izložbi i kulturno-umjetničkih programa
Opis aktivnosti	Prikupiće se fotografski materijal iz privatne kolekcije, koji prezentuje bogato etnografsko nasljeđe, s ciljem popularizacije, promocije i edukacije javnosti, a koje će se prikazati u okviru kreiranja programa obilježavanja važnih datuma i dešavanja u Parku.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o prikupljenom etnografskom materijalu.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi	
Cilj 3.1.	Promovisan Park sa unaprijeđenim edukativno - interpretativnim sadržajima
Aktivnost 3.1.1.	U saradnji sa osnovnim školama koje gravitiraju u Parku i nadležnim ministarstvom sprovodiće se uspostavljanje edukativnih programa i izradiće se edukativni materijali
Opis aktivnosti	Organizovaće se edukativne radionice po programu „Obradujmo prirodu – NP Skadarsko jezero“. Organizovaće se edukativne radionice i akcije po programu „Mladi čuvari NP Skadarsko jezero“ Organizovaće se edukativne radionice na temu „Ribolovni zabran“
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih radionica i aktivnosti. Broj djece koja su učestvovala u edukativnim radionicama i akcijama.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	750,00
Aktivnost 3.1.2	U saradnji sa TO obilježiti značajne ekološke datume
Opis aktivnosti	Osmisliće se i organizovati interaktivne tematske radionice, u cilju obilježavanja važnih datuma i to: 02.februar - Svjetski dan vlažnih staništa 22.mart - Svjetski dan voda 22. april - Dan planete zemlje 04. maj – Međunarodni dan ptica 22.maj - Svjetski dan biodiverziteta 24.maj - Evropski dan parkova zadnja nedjelja maja - Svjetski dan vidre 05. jun - Dan zaštite životne sredine

	31. jul Svjetski dan nadzornika 04. oktobar Svjetski dan životinja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih edukativnih i tematskih radionica; Broj učenika na radionicama.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	2.025,00
Aktivnost 3.1.3	U saradnji sa TO osmisлити i sprovesti ciljne interpretativne programe obilaska Parka
Opis aktivnosti	Na osnovu već osmišljenog interpretativnog programa obilaska Parka (baziranog na prirodnim i kulturnim vrijednostima), pripremiće se i izraditi liflet sa itinererom programa obilaska Parka za određenu ciljnu grupu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen liflet. Broj sprovedenih ciljnih interpretativnih obilazaka Parka.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, LTO, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije pripremljen interpretativni program
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 3.1.4	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore rekonstruisati edukativne staze
Opis aktivnosti	Izvršiće se analiza stanja „Edukativno-rekreativne staze Obod“ i dati prijedlog za njeno uređenje.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena analiza stanja staze sa GPS i fotodokumentacijom</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, Planinarski savez Crne Gore
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Cilj 3.2	Park je uspješno promovisan na turističkom tržištu
Aktivnost 3.2.1	Izraditi promo-video materijale i fotografije prirodnih i kulturnih vrijednosti
Opis aktivnosti	Izradiće se video materijal i fotografije prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka. Prikupljeni video i fotomaterijal biće upotrijebljen za promociju parkova preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža (Instagram i Facebook), kao i sajta JPNPCG. Materijal će poslužiti za promovisanje prirodnih i kulturnih vrijednosti, biodiverziteta, kao i ponude aktivnog odmora u parkovima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izrađenih video materijala i fotografija. Press clipping; Broj postavljenih objava na društvenim mrežama i sajtu, objavljenih tekstova, priloga i emisija u medijima, učešće javnosti u kreiranju sadržaja na društvenim mrežama, učešće posjetioca u promotivnim aktivnostima.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	4.800,00

Aktivnost 3.2.2	Učestvovati na turističkim sajmovima
Opis aktivnosti	Učešće na lokalnim, regionalnim i internacionalnim sajmovima turizma koji se budu oglašavali tokom godine
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj nacionalnih, regionalnih i internacionalnih turističkih sajmova na kojima je JPNPCG učestvovao. Izveštaj o učešću na sajmovima.</i>
Odgovornost	Direktor Parka, direktor JPNPCG, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	6.484,00
Aktivnost 3.2.3	Organizovati manifestacije i događaje
Opis aktivnosti	U saradnji sa LTO organizovaće se sljedeće manifestacije i događaji: Dan Skadarskog jezera (jun) Dan krapa Dan grožđa (septembar) Dan koštanijade (oktobar) Dan vina i ukljeve (decembar) Dani ekološke baštine
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o održanim manifestacijama i događajima. Broj posjetilaca na održanim manifestacijama i događajima.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.200,00
Aktivnost 3.2.4	Izraditi i štampati promotivni materijal
Opis aktivnosti	Izrađiće se štampa promotivnog i marketinškog materijala sa logom i motivima NP Skadarsko jezero (majice, olovke, planeri, vrećice itd.). Uradiće se reprint brošure „Aktivni odmor“, kataloga, flajera, postera i sl.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen promotivni i propagandni materijal</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.535,00
Aktivnost 3.2.5	Izraditi autentični suvenir Parka
Opis aktivnosti	Organizovaće se konkurs za izradu autentičnog suvenira Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odabran autentični suvenir Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Realizacija se odložila dok se ne usvoji novi vizuelni identitet Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

VANPLANSKE AKTIVNOSTI	
Aktivnost	Inicijativa prema Pošti Crne Gore za izradu poštanskih markica

	sa motivom nacionalnog parka
Opis aktivnosti	Sada već tradicionalna aktivnost koja će izvršiti odabir prigodnog motiva iz Parka (koji simbolizuje etnografsko i kulturno nasljeđe Parka) u zavisnosti od Pošte koja određuje temu za datu godinu
<i>Indikator aktivnosti</i>	Odštampane poštanske markice
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	180,00

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi	
Cilj 4.1.	Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka je usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca
Aktivnost 4.1.1.	Postaviti najavne, glavne i informativne table
Opis aktivnosti	Izrada 4 velike najavne table (2000*1700), 10 informativnih tabli (2400*600), 2 putokazne tabli (1900*600*3), 1 velika najavna tabla (3500*4000). Instaliranje atigrafit folija obujmica za table sa rokom trajanja od 25 godina; instaliranje rešetki, iskop zemljišta, ugradnja, montaža i transport. <i>(Aktivnost prati Izradu Elaborata koji će biti urađen u skladu sa zakonskom regulativom i pravilnikom koji uređuje ovu oblast). date dimenzije u mm</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen elaborat. Izrađene i postavljene table</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U 2023. godini angažovano je stručno lice za izradu Elaborata, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti.
<i>Troškovi realizacije</i>	1.000,00
Aktivnost 4.1.2	Unaprijediti postojeći sistem informativnih tabli i smjerokaza
Opis aktivnosti	Izvršiće se zamjena folija na informativnim tablama triangli, i informativnim tablama prirodne i kulturne vrijednosti na Vranjini, na Rijeci Crnojevića i Žabljaku Crnojevića
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena zamjena folija na informativnim tablama</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Urađen je dizajn za folije, poručena je popravka nosača za triangle i zamjena folija. Montaža i plaćanje će se izvršiti u prvom kvartalu 2024.godine
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.3	Unaprijediti pješačke staze
Opis aktivnosti	Izvršiće se analiza stanja staze 796B Zabes - Godinje i dati prijedlog za njeno uređenje.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o sprovedenoj analizi stanja staze sa prijedlogom njenog uređenja.</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano

Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	550,00
Aktivnost 4.1.4	Uspostaviti novu rutu za pješačku stazu „Dolinom rijeke Orahovštice“
Opis aktivnosti	Nakon urušavanja mosta „Mare Neškove“, neophodno je uspostaviti novu rutu pješačke staze „Dolinom rijeke Orahovštice“. Razmotriće se uspostavljanje nove rute postojećom seoskom stazom Orahovo polje - Opačac - Donji Brčeli, sa mogućnošću polaska od Virpazara kroz Orahovo polje ili od Donjih Brčela ispod Gojnića. Za novu rutu staze uradiće se profil, markacija i signalizacija uspostavljene nove rute staze.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o sprovedenim aktivnostima na uspostavljanju nove rute staze, njenoj markaciji i signalizaciji. Urađen profil nove rute staze „Dolinom rijeke Orahovštice“.</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	450,00
Aktivnost 4.1.5	Održavati i unaprijediti postojeće edukativne i tematske staze
Opis aktivnosti	U saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore izvršiti analizu stanja edukativne staze Lipovik i obnovu postojećeg dotrajalog mobilijara.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o analizi stanja edukativne staze Lipovik i obnovi dotrajalog mobilijara</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	270,00
Aktivnost 4.1.6	Unaprijediti biciklističke staze
Opis aktivnosti	U saradnji sa Biciklističkim savezom Crne Gore izvršiće se analiza stanja biciklističke staze „Virpazar-Limljani-Boljevići-Virpazar“, radi utvrđivanja stanja staze (prohodnost, markacija, mobilijar, informativne table itd.) i dati plan njenog uređenja. Uz izveštaj će se priložiti fotografije sa terena i GPS snimak.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o analizi stanja biciklističke staze</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 4.1.7	Izraditi odmorišta za kajakaše
Opis aktivnosti	Uradiće se idejno rješenje izrade odmorišta za kajakaše sa predmjerom i predračunom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađeno idejno rješenje</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Izrada idejnog rješenja nije ušla u proces javne nabavke
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.8	Prilagoditi glavne atrakcije u parku (učiniti ih dostupnim) za

	posjete osoba sa invaliditetom
Opis aktivnosti	Uradiće se analiza i prijedlog lokacija koje bi se mogle prilagoditi za osobe sa invaliditetom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen prijedlog lokacija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Cilj 4.2	Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru
Aktivnost 4.2.1	Unaprijediti turistički proizvod posmatranje ptica
Opis aktivnosti	Posredstvom sredstava javnog informisanja vršiće se promocija turističke ponude „posmatranje ptica“ na Radušu i Stanaju. Izvršiće se čišćenje prilaza osmatračnicama. Zamijeniće se folije na tablama na Stanaju. Uradiće se priprema i dizajn flajera u cilju unapređenja ovog turističkog proizvoda.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Očišćen prilaz osmatračnicama. Zamijenjene folije na tablama na Stanaju. Izvještaj o broju posjetilaca.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.500,00
Aktivnost 4.2.2	Osmisliti nove koncepte u Centrima za posjetioce
Opis aktivnosti	Obnoviće se štampani i drugi materijali u Centru za posjetioce Podhum.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Obnovljene folije i zastarjeli elementi</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Od aktivnosti se odustalo dok se ne riješe imovinsko-pravni odnosi. objekat nije u vlasništvu JPNPCG
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.2.3	Unaprijediti turističku ponudu kajakarenje
Opis aktivnosti	Izvršiće se nabavka prsluka, vesala i servis kajaka. Posredstvom sredstava javnog informisanja vršiće se promocija turističke ponude „kajakarenje“
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena oprema za kajakarenje. Izvještaj o broju korisnika ove aktivnosti</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije nabavljena oprema dok je promocija zastupljena
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 4.3	Upravljanje posjetiocima
Aktivnost 4.3.1	Analizirati strukturu, posjetilaca primjenom „karte zadovoljstva“
Opis aktivnosti	U centrima za posjetioce sprovodiće se anketiranje posjetilaca uz pomoć unaprijed pripremljenih anketnih listića, na osnovu kojih će se dobiti informacija o strukturi, mišljenju, potrebi i očekivanjima

	posjetilaca u Parku.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj popunjenih anketnih listova. Analizirana struktura, mišljenje, potrebe i očekivanje posjetilaca.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	180,00
Aktivnost 4.3.2	Analizirati uticaj posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti
Opis aktivnosti	Nadzornici Parka izvršice prikupljanje podataka u svojim protokolima o negativnom uticaju posjetilaca na području Skadarskog jezera.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Popunjeni protokol i sačinjen Izvještaj o uticaju posjetilaca na lokalitet Skadarsko jezero</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadzornici nijesu prikupili potrebne podatke
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.3	Istražiti i odrediti prihvatne kapacitete pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
Opis aktivnosti	Uradiće se studija prihvatnih kapaciteta za najposjećenije lokalitete u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena Studija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	JPNPCG je tokom 2023. godine pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Projektom se apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen.
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 4.3.4	Razviti programe obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima parka) za različite ciljne grupe
Opis aktivnosti	U saradnji sa LTO Bar, LTO Cetinje, LTO Podgorica i LTO Tuzi osmisliće se programi obilaska Parka (bazirani na prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljen program obilaska Parka</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost je započeta, realizacija aktivnosti se očekuje u toku 2024.godine
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 4.3.5	Analizirati korišćenje postojećeg sistema staza
Opis aktivnosti	U saradnji sa PSCG uradiće se Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza (nacionalnih i lokalnih planinarskih - utvrđenih i uređenih staza, biciklističkih, panoramskih i staza posebnih namjena. Uradiće se i izvještaj o analizi korišćenja postojećeg sistema staza. U sklopu izvještaja označiti i sve značajne turističke lokacije, vidikovce, kulturno istorijske lokalitete i ostale lokacije za outdoor aktivnosti.

	Uputiće se inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o planinskim stazama Crne Gore. Nakon toga uskladiti Pravilnik o unutrašnjem redu u NPCG.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza u zoni nacionalnog parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka; Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Realizacija aktivnosti je odložena dok se ne utvrdi koje staze se nalaze u registru lokalnih pješačkih staza
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

Strateška oblast 5: Međunarodna saradnja i socio-ekonomski razvoj	
Cilj 5.1.	Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi
Aktivnost 5.1.1.	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima
Opis aktivnosti	Na osnovu objavljenih poziva, pristupiće se izradi projekata iz relevantnih oblasti. Pomoć lokalnim pružaocima usluga u procesu registracije i promocije. Objediniti zajedničku ponudu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Podneseno je 8 aplikacija</i>
Odgovornost	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Cilj 5.2	Unapređena saradnja sa lokalnim preduzetnicima i proizvođačima
Aktivnost 5.2.1	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu kroz udruživanje u klastere i kooperative
Opis aktivnosti	U saradnji sa lokalnim stanovništvom i relevantnim institucijama inicirati sastanak u vezi sa projektnim prijedlozima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>održan je 1 sastanak</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 5.2.2	Uspostaviti sertifikat za lokalne proizvode
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa predstavnicima relevantnih institucija, kako bi se uspostavili sertifikati za lokalne proizvode sa područja NP Skadarsko jezero
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaji sa sastanaka u vezi uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U decembru 2022. godine predata je Prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Čeka se odgovor.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 5.2.3	Podržati lokalno stanovništvo (proizvođače) da izrade

	karakteristične suvenire i rukotvorine, te otkupiti i distribuirati proizvedene predmete u suvenirnice Parka
Opis aktivnosti	Dati sugestije i prijedloge za izradu suvenira i rukotvorina koje će dopuniti asortiman suvenirnica u Parku.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izrađenih karakterističnih suvenira i rukotvorina koji su distribuirani u suvenirnice Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	3.051,00
Cilj 5.3	Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma
Aktivnost 5.3.1	Izraditi Protokol Socio-ekonomskog foruma i proširiti listu učesnika u forumu
Opis aktivnosti	U saradnji sa domaćim organizacijama i relevantnim NVO organizacijama i stejkholderima preduzeće se zajedničke aktivnosti na unapređenju turističke ponude i kvaliteta turističkih proizvoda i efikasnijoj realizaciji turističke sezone. U skladu sa zakonom i strateškim dokumentima obezbijediće se participiranje lokalnih samouprava (opština Bar, Zeta i Tuzi i Prijestonice Cetinje) kao i drugih relevantnih institucija i privrednih subjekata – korisnika prostora parka u procesima donošenja planova i njihove implementacije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen protokol Socio - ekonomskog foruma i ažurirana lista učesnika foruma. Broj održanih sastanaka</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	450,00

Strateška oblast 6: Jačanje kapaciteta Službe zaštite i unapređenje aktivnosti na očuvanju prostora Parka i prirodnih procesa	
Cilj 6.1.	Unapređenje fizičke zaštite
Aktivnost 6.1.1.	Povećati broj izvršilaca u Službi zaštite i Službi za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture
Opis aktivnosti	Zbog povećanog priliva posjetilaca tokom ljetnje turističke sezone angažovaće se dodatni broj izvršilaca na poslovima naplate ulaznica, ambijentalne higijene i infrastrukture shodno obimu posla i potrebama
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Povećan broj izvršilaca u Službi zaštite i Službi za održavanje ambijentalne higijene</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>Troškovi prikazani u okviru stavke troškovi ljudskih resursa</i>
Aktivnost 6.1.2.	Izvršiti stručno usavršavanje Službe zaštite i obuku i osposobljavanje za profesionalan pristup prema posjetiocima

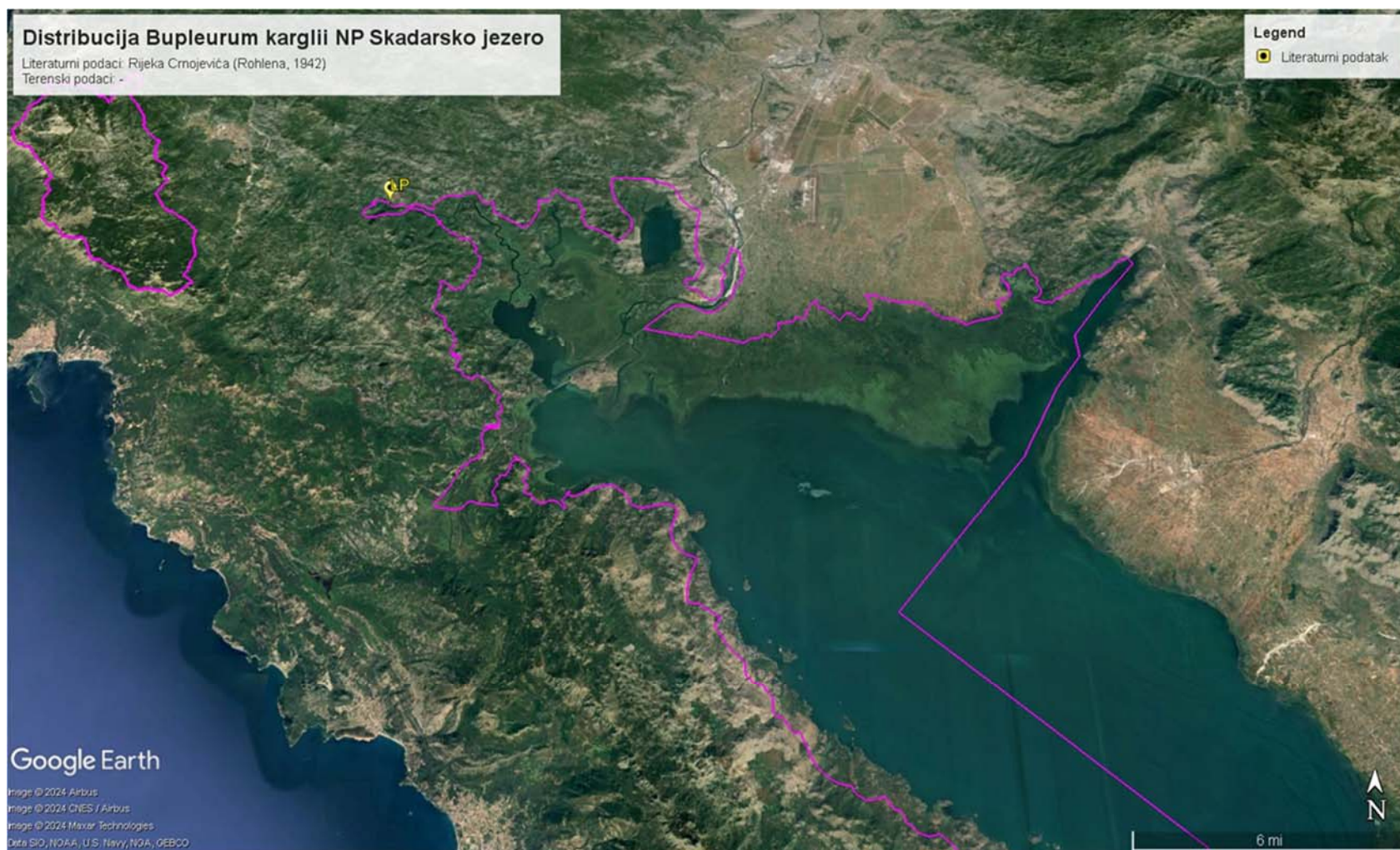
Opis aktivnosti	U cilju usavršavanja nadzornika, stručne službe će u skladu sa potrebama, kroz predavanja, obuke, konsultacije i dr. vršiti obučavanje Službe zaštite za profesionalan rad i odnos prema posjetiocima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj obučanih nadzornika za rad sa posjetiocima</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za promociju edukaciju i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nijesu organizovane obuke jer nadzornici i radnici na naplati ulaznica nemaju osnovno znanje stranih jezika.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.3.	Izvršiti nabavku potrebnih materijalno-tehničkih sredstava
Opis aktivnosti	U cilju unapređenja radnog procesa, potrebno je izvršiti nabavku opreme: oprema za stavljanje u funkciju plovila 392VP 640 Pilothouse sa kabinom (VBM, oprema za plovidbu noću, oprema za grijanje kabine) vanbrodski motori od 115 ks (kom 2) plovilo dužine 7 m (kom 1) terensko vozilo protivpožarna oprema uniforme prsluci za spasavanje dvogledi ribarske čizme kosačice, trimeri, motorna šega za uklanjanje visokog rastinja ogrijevno drvo video nadzor
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena materijalno-tehnička sredstva za potrebe Službe zaštite i Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture NP</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nijesu nabavljena sva navedena sredstva
<i>Troškovi realizacije</i>	20.612,00
Aktivnost 6.1.4.	Koordinisati kontrolu nelegalnih aktivnosti sa Upravom policije nadležnim inspeksijskim službama
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa inspeksijskim službama (šumarstvo, lovstvo i zaštita bilja, slatkovodno ribarstvo, zaštita životne sredine, zaštita prostora, turistička i građevinska inspekcija) u cilju koordinacije aktivnosti u prostoru Parka i efikasnijeg procesuiranja evidentiranih nezakonitih radnji.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih sastanaka. Izveštaj o spriječenim nelegalnim aktivnostima na prostoru Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove, šef Službe fizičke zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	350,00
Aktivnost 6.1.5.	Unapređivati saradnju sa osnovnim tužilaštvima
Opis aktivnosti	Unaprijediće se saradnja sa nadležnim sudovima i osnovnim

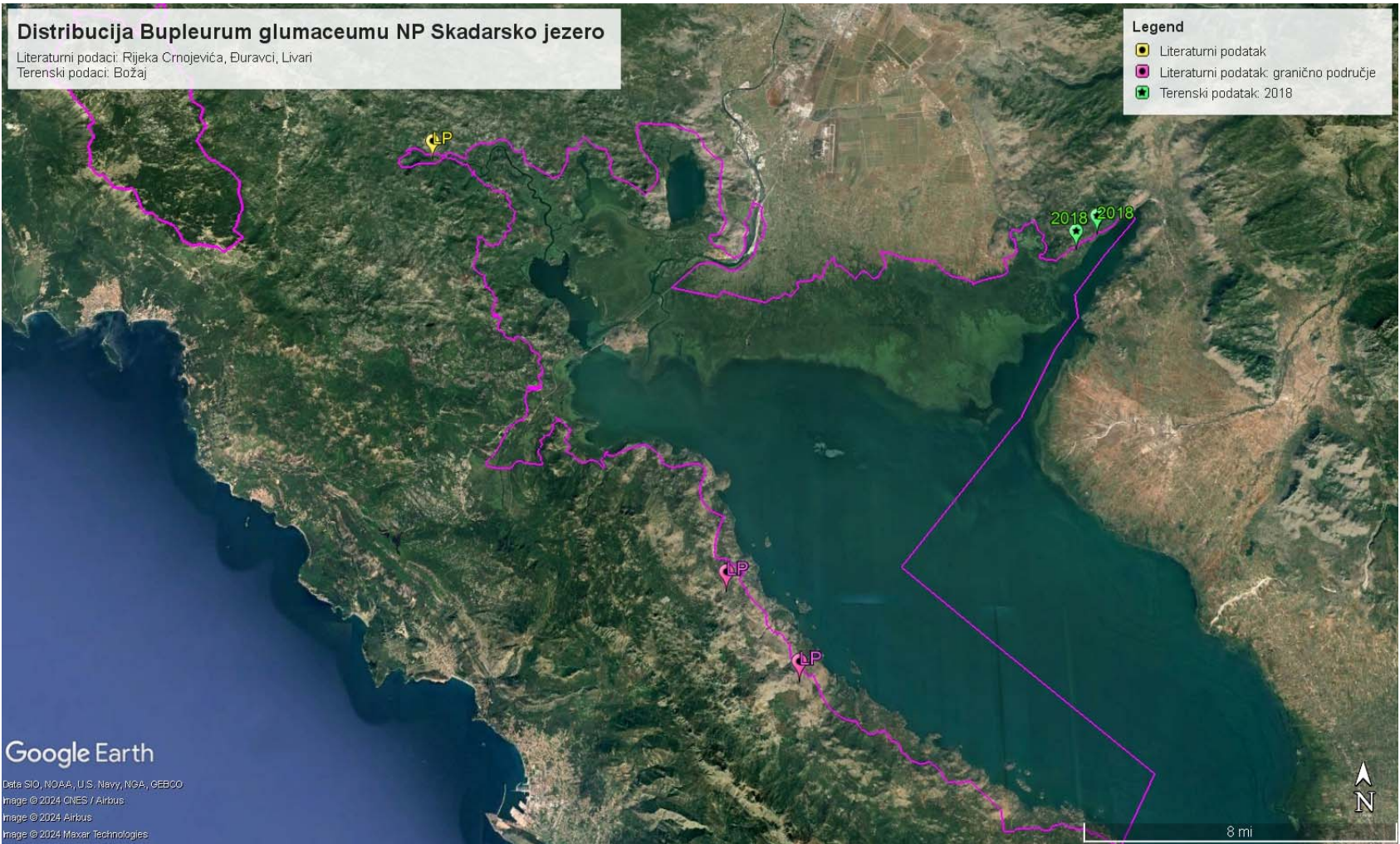
	tužilaštvima, u cilju procesuiranja osoba koje su zatečene u krivolovu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Uspostavljena saradnja sa nadležnim sudovima i osnovnim tužilaštvima</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije došlo do iniciranja sastanka
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.6.	Formirati nove parking prostore
Opis aktivnosti	Postojeće parking prostore koji su predviđeni kao privremeni objekti (Virpazar), urediti i organizovati naplatu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Aktivirani parking prostori</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Direktor Parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Pribavljene su dozvole za postavljanje privremenih parkirališta do oktobra 2023. godine. Zbog nedovoljnog razumijevanja lokalnog stanovništva oko postavljanja istih, odustalo se od ove aktivnosti. Nastavak realizacije planiran je u 2024. godini.
<i>Troškovi realizacije</i>	1.250,00
Aktivnost 6.1.7.	Dopunjavati sistem mobilijara za otpad
Opis aktivnosti	U cilju sprječavanja nelegalnog odlaganja otpada, na prostoru Parka će se dopuniti sistem mobilijara za otpad, kao i obnoviti već dotrajali, ukoliko se ukaže potreba za tim.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Dopunjen sistem mobilijara za otpad</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije nabavljen potrebni mobilijar
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.8.	Izraditi nove informativno-naplatne punktove
Opis aktivnosti	Izgrađiće se informativno-naplatni punkt na Lipoviku, koji će biti montažno-demontažnog karaktera zbog oscilacija u vodostaju na tom prostoru.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen novi informativno-naplatni punkt</i>
Odgovornost	Direktor Parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije nabavljen potrebni materijal za realizaciju
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

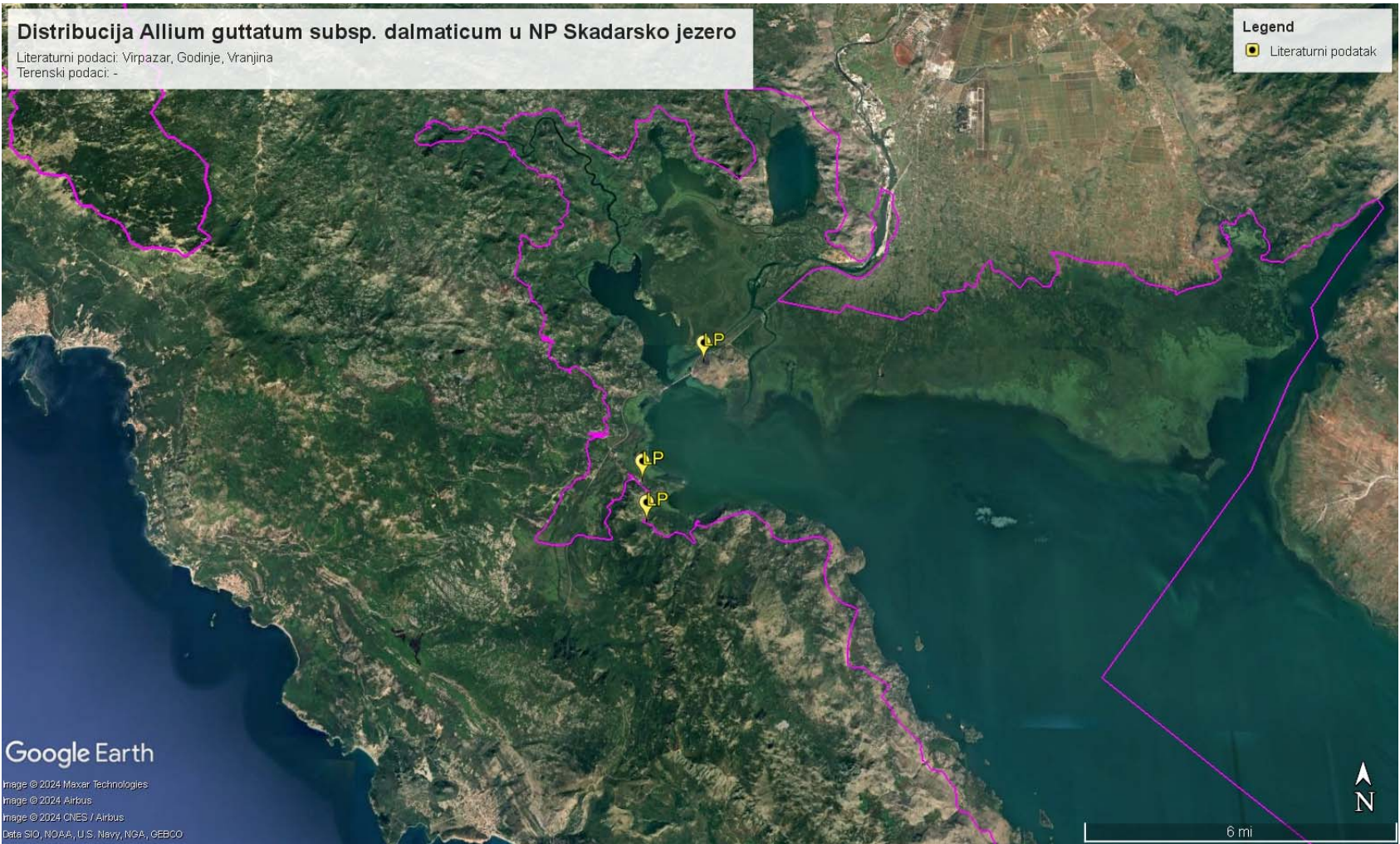
VANPLANSKE AKTIVNOSTI	
Aktivnost	Obnova mobilijara na stazama za sportsko-rekreativni ribolov
Opis aktivnosti	Sanirati oštećeni mobilijar (klupe i kante za otpad) i dopuniti novim potrebnim mobilijarom.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Saniran i obnovljen mobilijar</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za ambijentalnu higijenu i infrastrukturu
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	

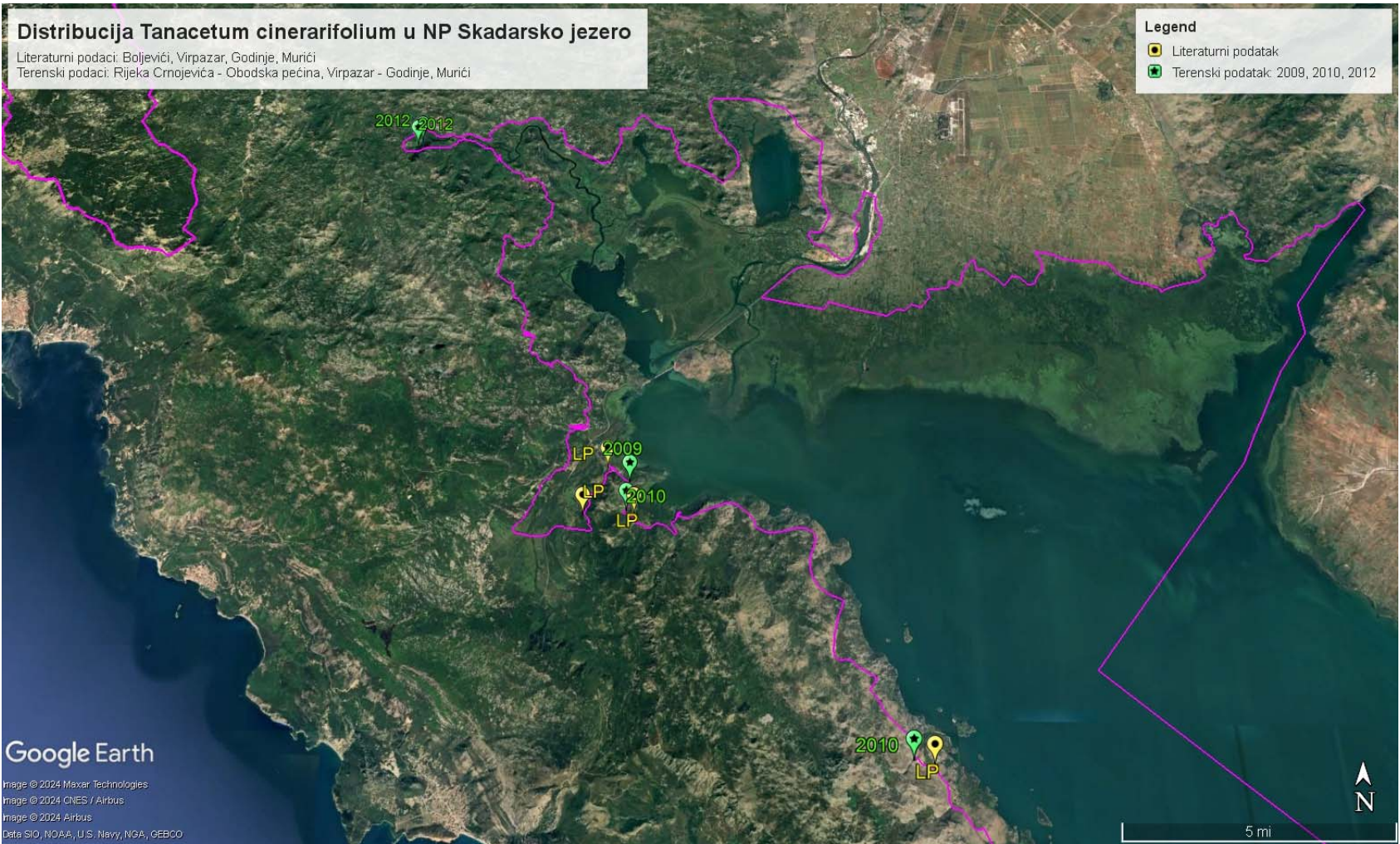
<i>Troškovi realizacije</i>		450,00
Aktivnost	Izgradnja skladišta za čuvanje i pretakanje goriva na Vranjini za potrebe plovnog parka NPSJ	
Opis aktivnosti	Izgraditi skladište (ili mobilnu pretakalicu za gorivo) za čuvanje i pretakanje goriva na Vranjini, za potrebe plovnog parka NPSJ	
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izgrađeno i stavljeno u funkciju skladište za čuvanje i pretakanje goriva	
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Direktor NPSJ, Služba za pravne i opšte poslove	
Status realizacije	Nerealizovano	
Razlog ne realizacije	Nije nabavljen potrebnii materijal zbog nedostatka finansijskih sredstava, pa se koristila improvizovana ostava	
<i>Troškovi realizacije</i>		0,00

PRILOG

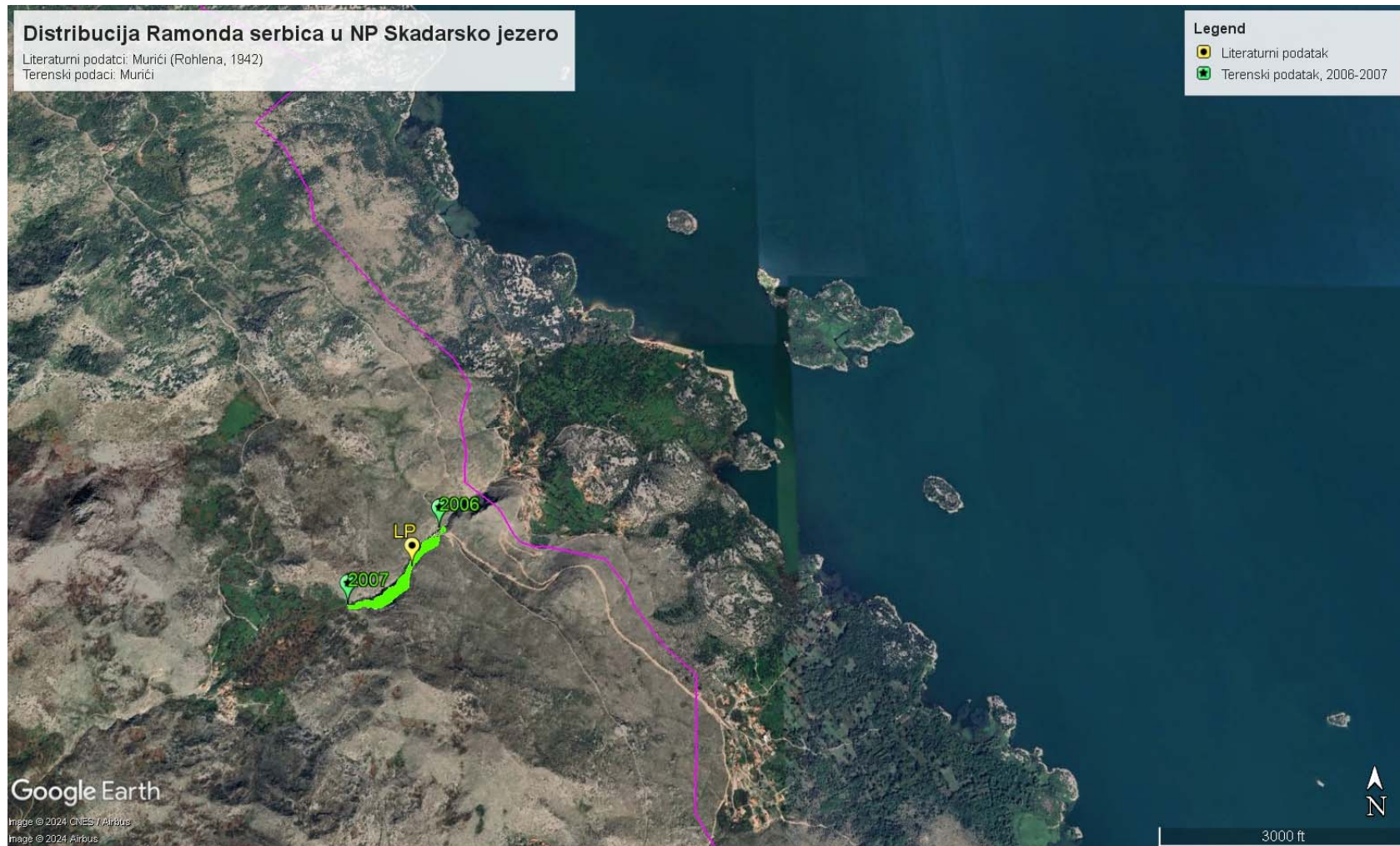

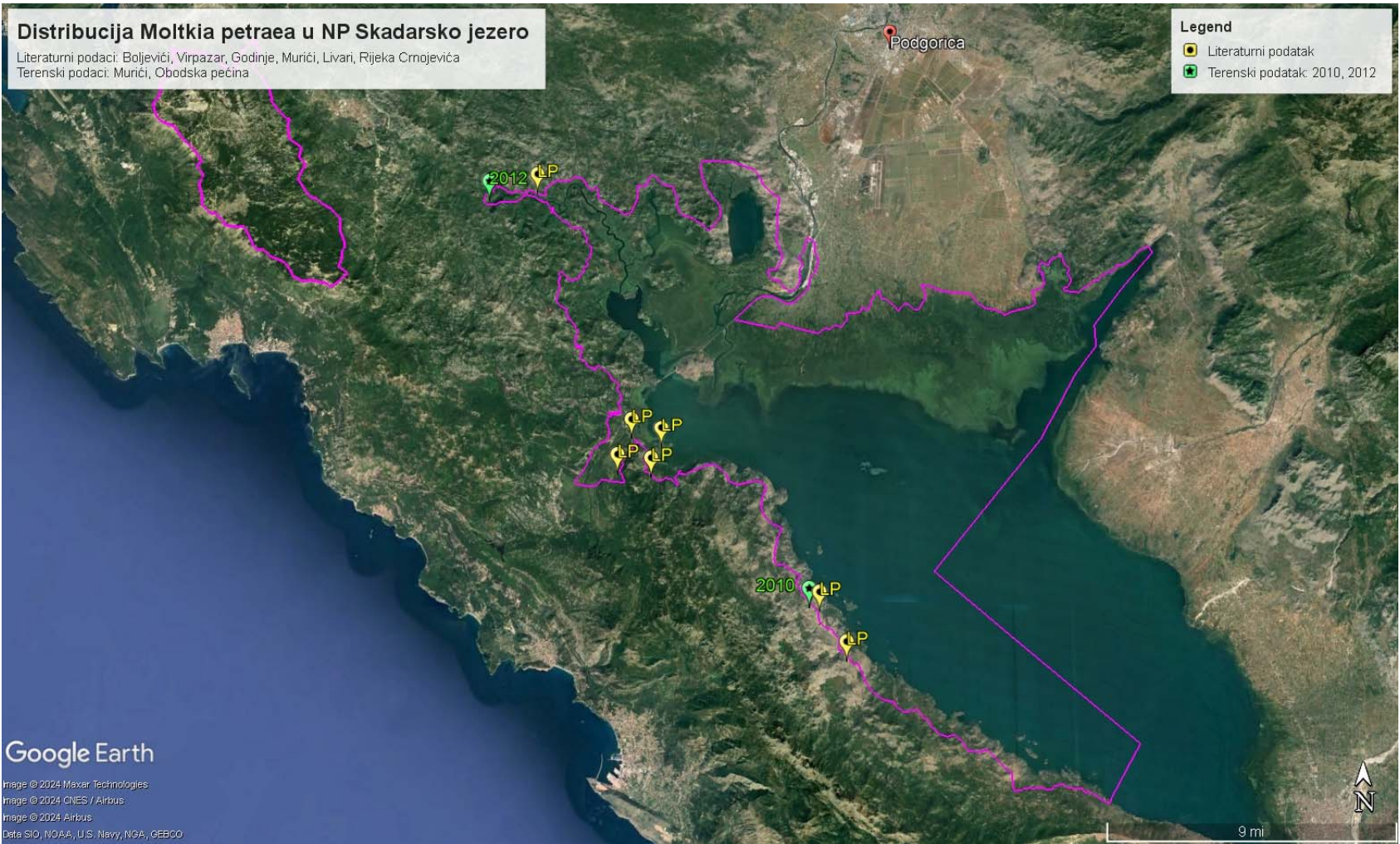
Distribucija *Ramonda serbica* u NP Skadarsko jezero

Literaturni podatci: Murići (Rohlena, 1942)
Terenski podaci: Murići

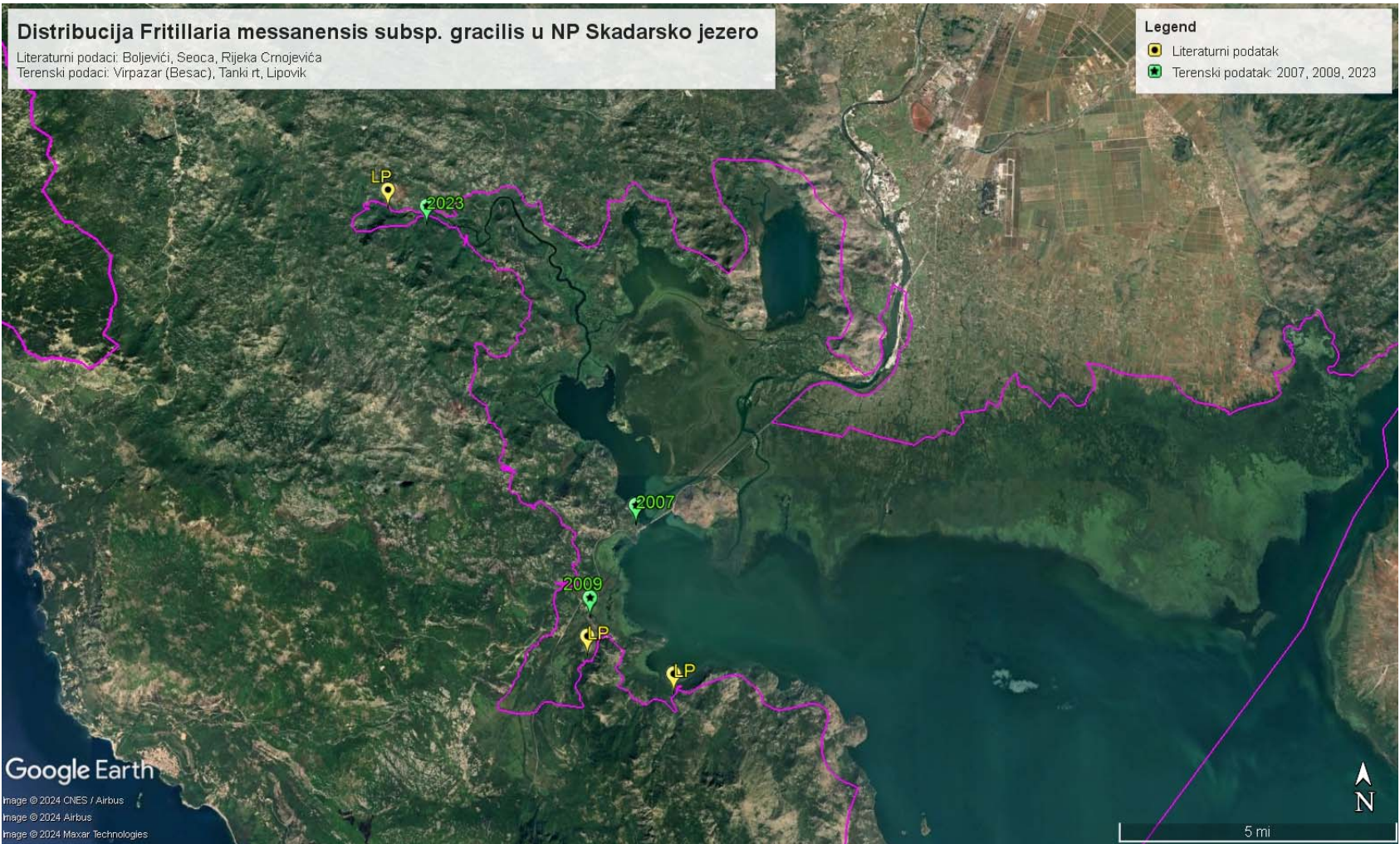
Legend

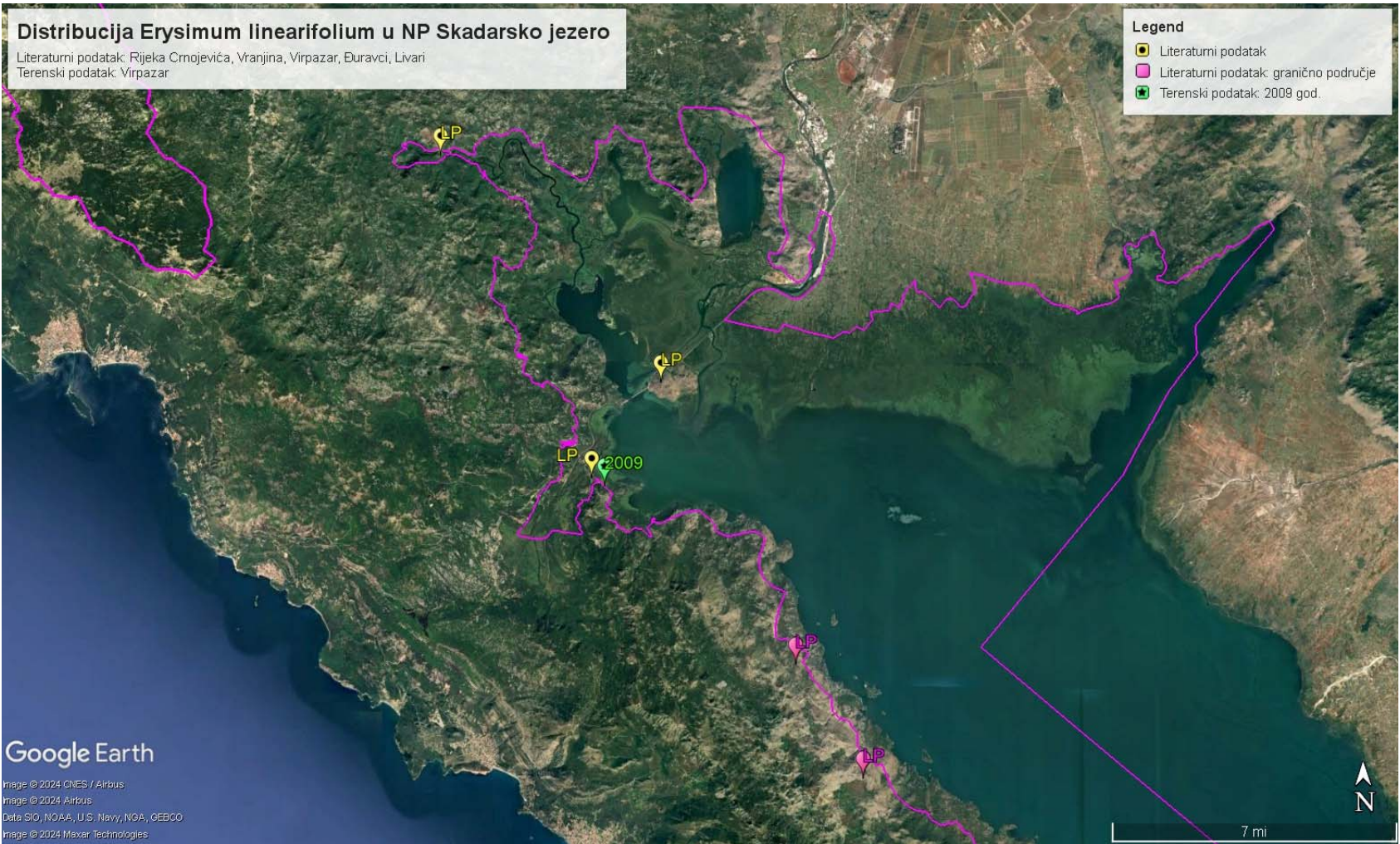
- Literaturni podatak
- Terenski podatak, 2006-2007

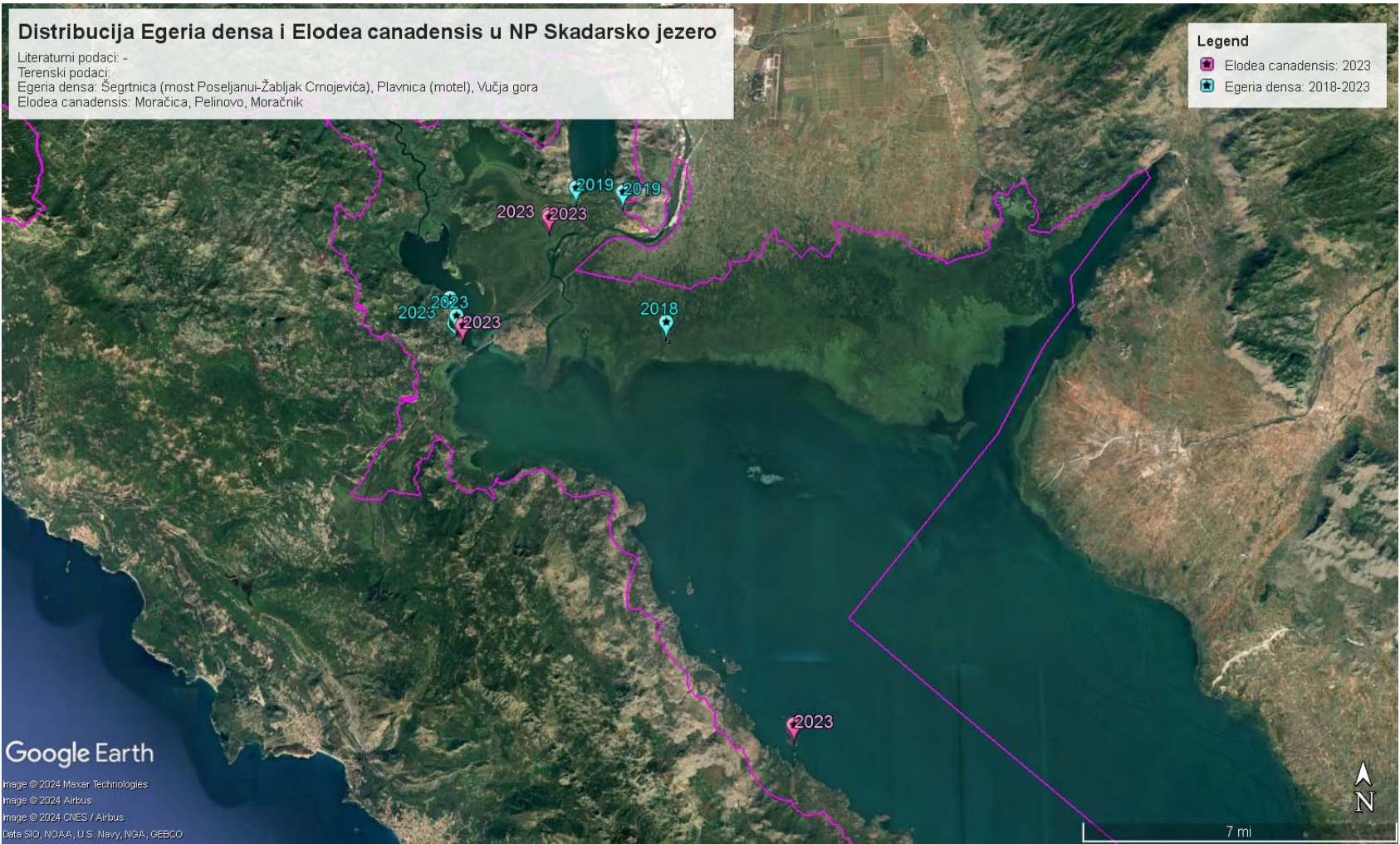

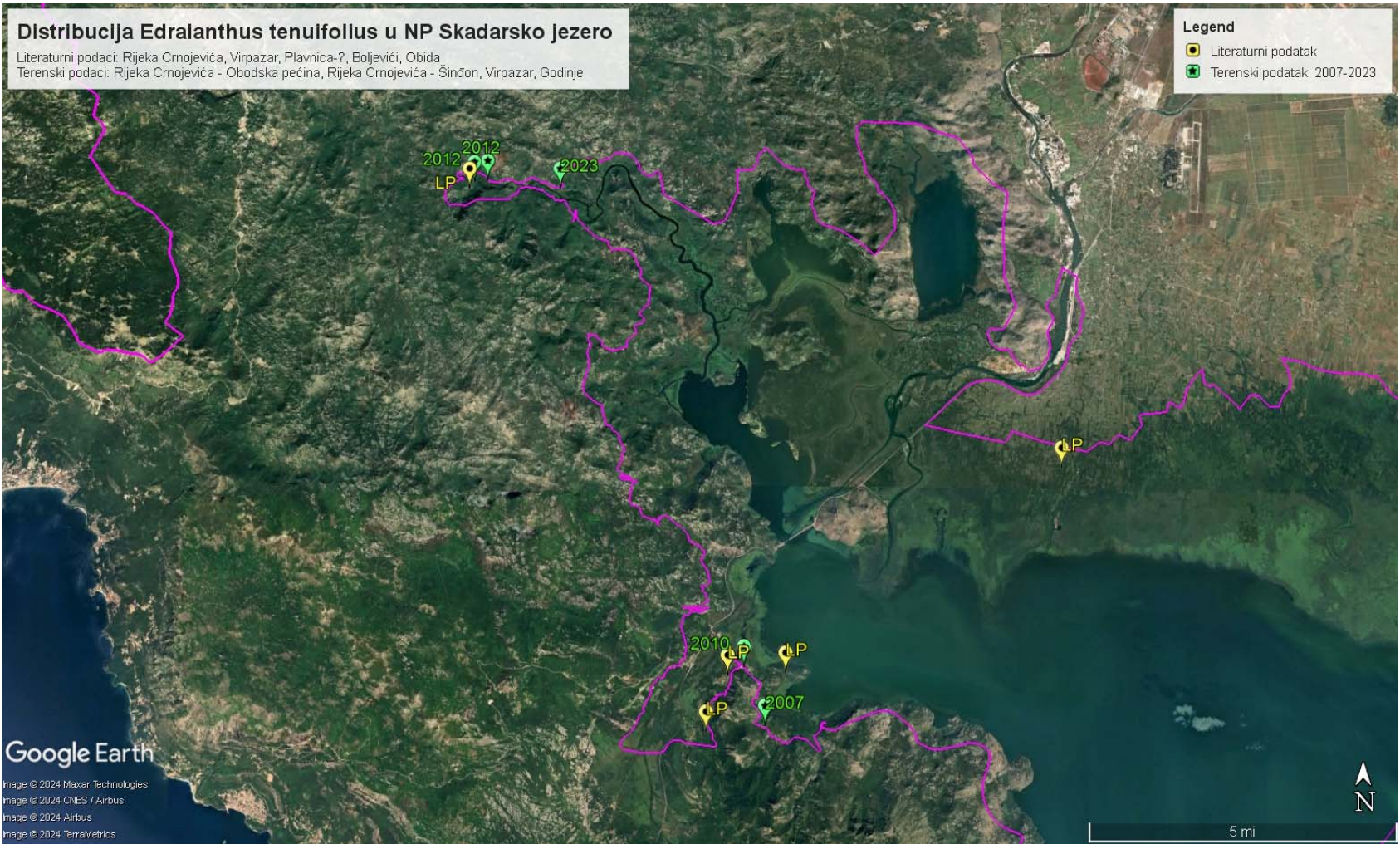

Distribucija *Edraianthus tenuifolius* u NP Skadarsko jezero

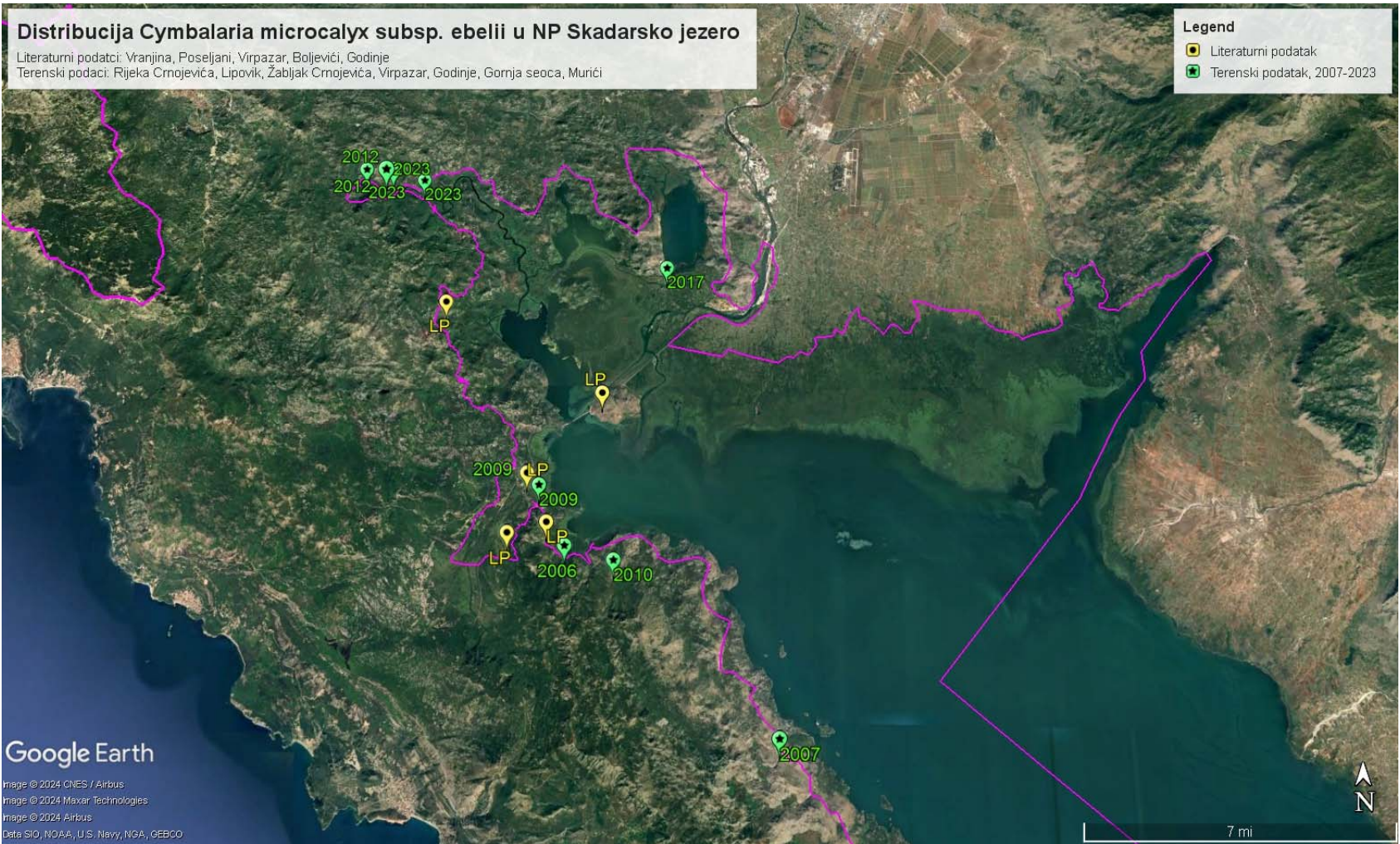
Literaturni podatci: Rijeka Crnojevića (Rohlens, 1942)
Terenski podaci: -

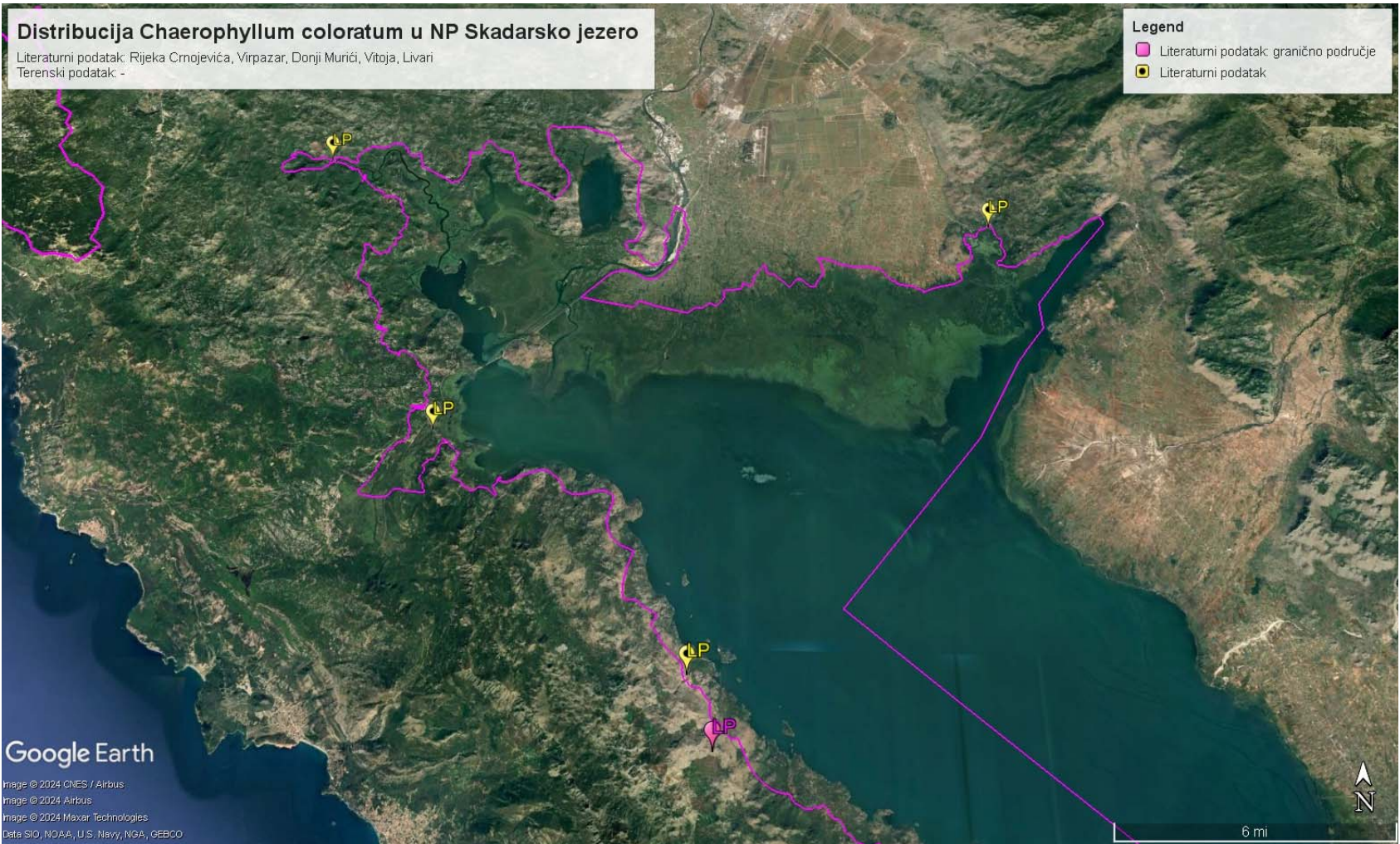
Legend

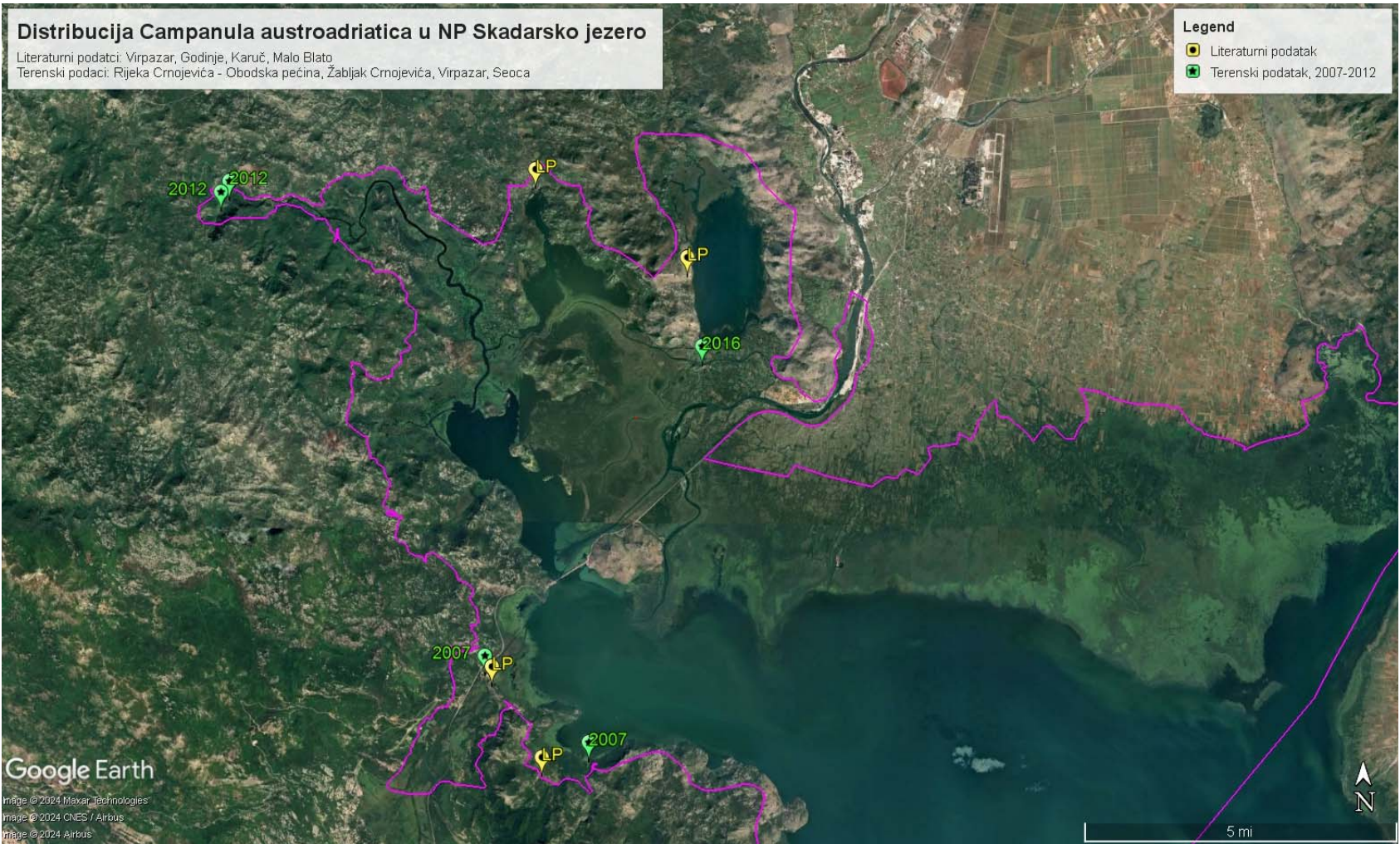
📍 Literaturni podatak

Distribucija *Caldesia parnassifolia* na lokalitetu Crni žar, u NP Skadarsko jezero

Literaturni podatak: -
Terenski podatak: Crni žar, Koračica, Grabovica

Legend

- 2020
- 2020
- 2021
- 2022
- 2023

